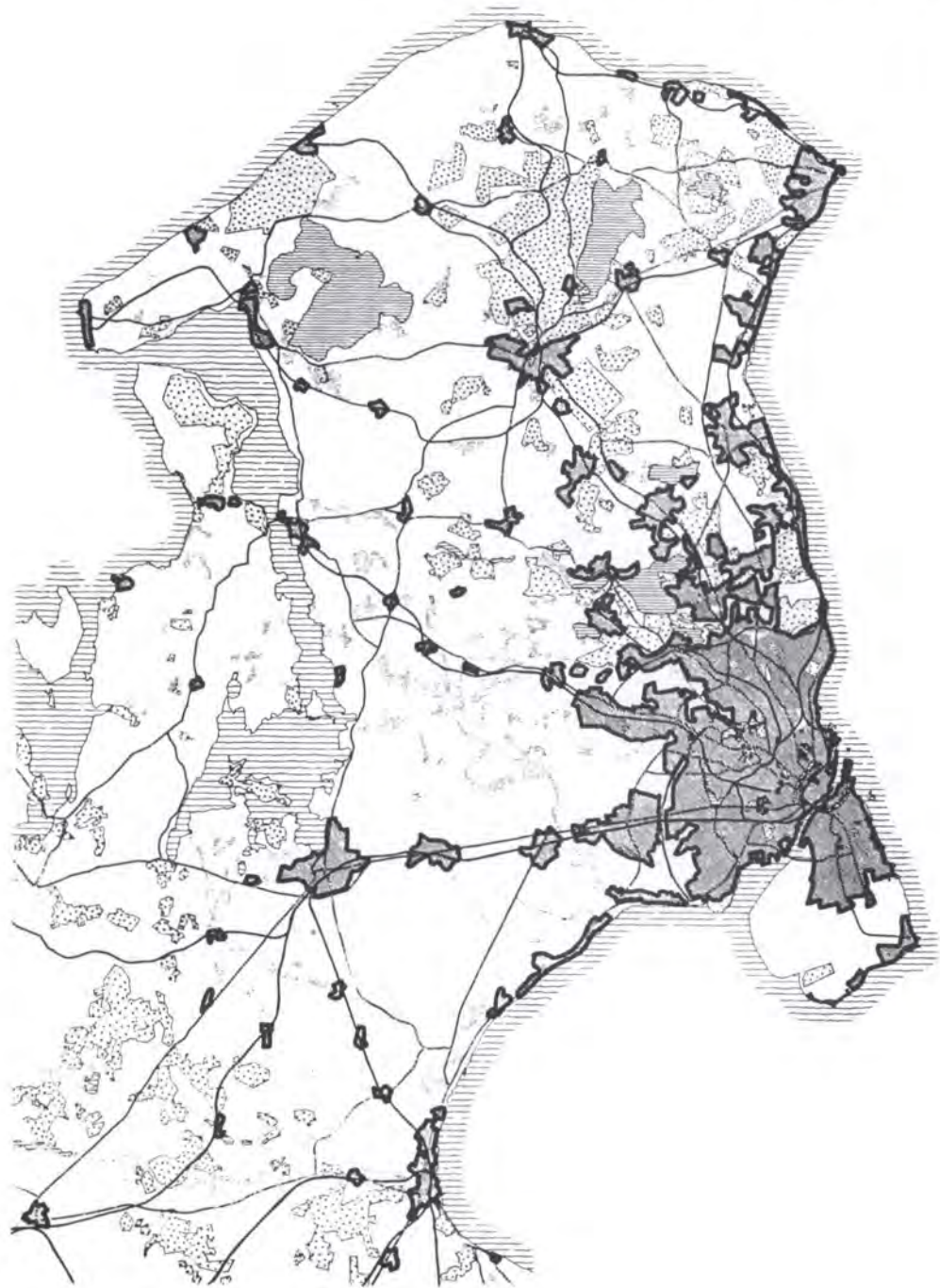

Notat om STORKØBENHAVNS PLANLÆGNING 30. maj 1960

Dansk Byplanlaboratorium
Byplanhistoriske noter **I4**

"Notat af 30. maj 1960 om Storkøbenhavns planlægning".

Dansk Byplanlaboratoriums "Byplanhistoriske noter", nr. 14.

Udgivet af Dansk Byplanlaboratorium, København 1988.

Copyright.

Udsendelsen af notatet som "Byplanhistorisk note" er tiltrådt af Planstyrelsen.

Hæftet er trykt med støtte fra Margot og Thorvald Dreyers Fond.

ISBN 87 - 87487 - 62 4

ISSN 0900 - 3274

Dansk Byplanlaboratorium
Peder Skrams Gade 2 B
1054 København K
tlf. 01 13 72 81

FORORD

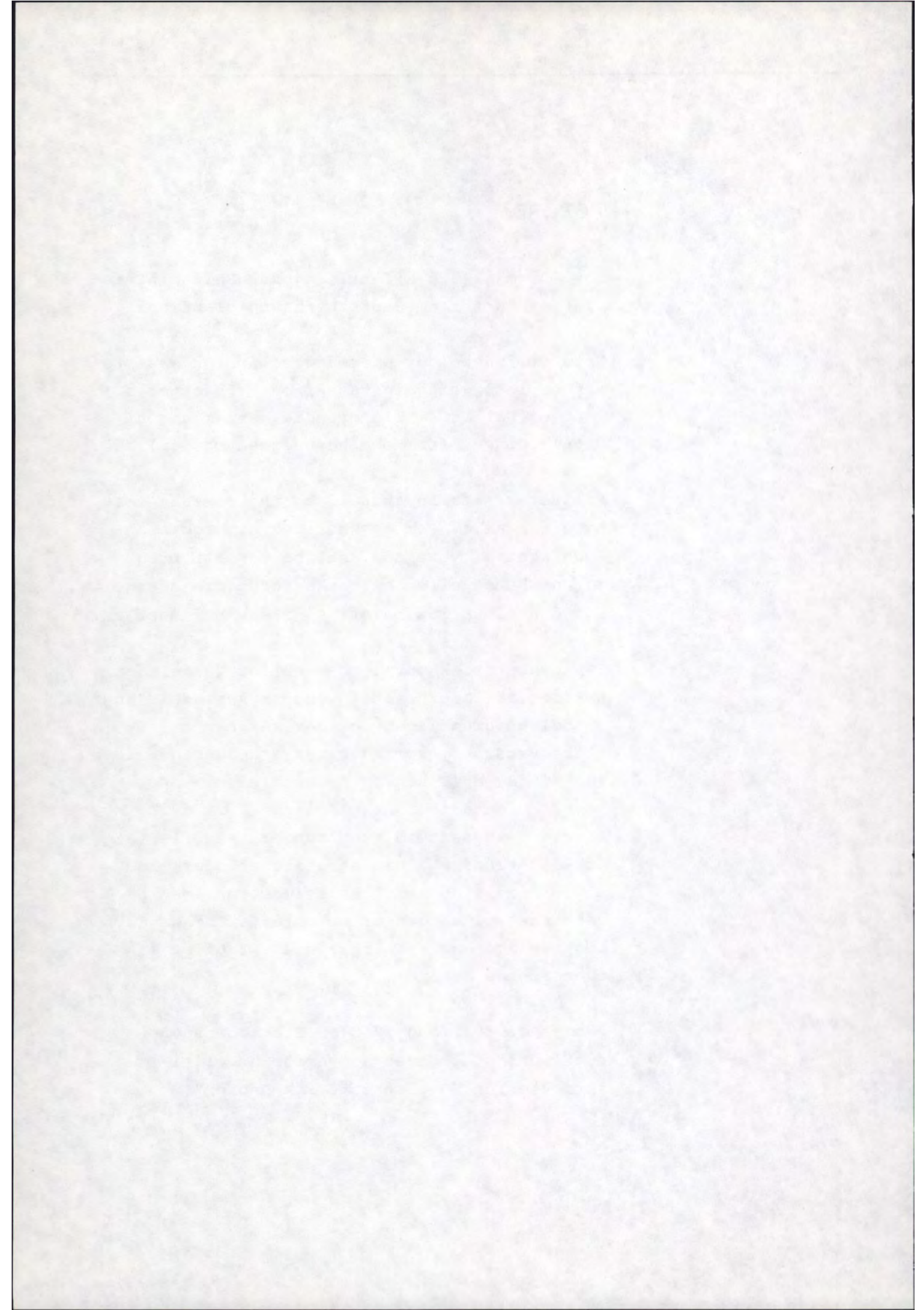
Den 30. maj 1960 offentliggjorde Boligministeriet et "Notat om Storkøbenhavns planlægning".

Notatet indeholder en redegørelse for eksisterende planlægningsinstanser og - objekter i 1960 og har en særlig grundig gennemgang af planlægningen for Københavnsegnen og Sjælland.

Notatet er stadig aktuelt og interessant læsning for alle, som beskæftiger sig med planlægningen af vort samfund, og som har brug for at kende eller opfriske forudsætningerne for den situation, hvori vi i dag befinder os.

Byplanhistorisk udvalg har derfor fundet det nyttigt at lade notatet genoptrykke, dels som en del af grundlaget for det seminar om "De store vækstår", som udvalget afholder den 10. juni 1988, dels som en påmindelse om, hvor kompliceret det er at planlægge for udviklingen i et samfund, bestående af et flertal af selvstændige administrative enheder, som på den ene side har egne beføjelser, men på den anden side også er omfattet af bindende beslutninger og retningslinier, truffet af overordnede organer.

"Notat af 30., maj 1960 om Storkøbenhavns planlægning" udgives som hæfte nr. 14 i skriftserien "Byplanhistoriske noter".

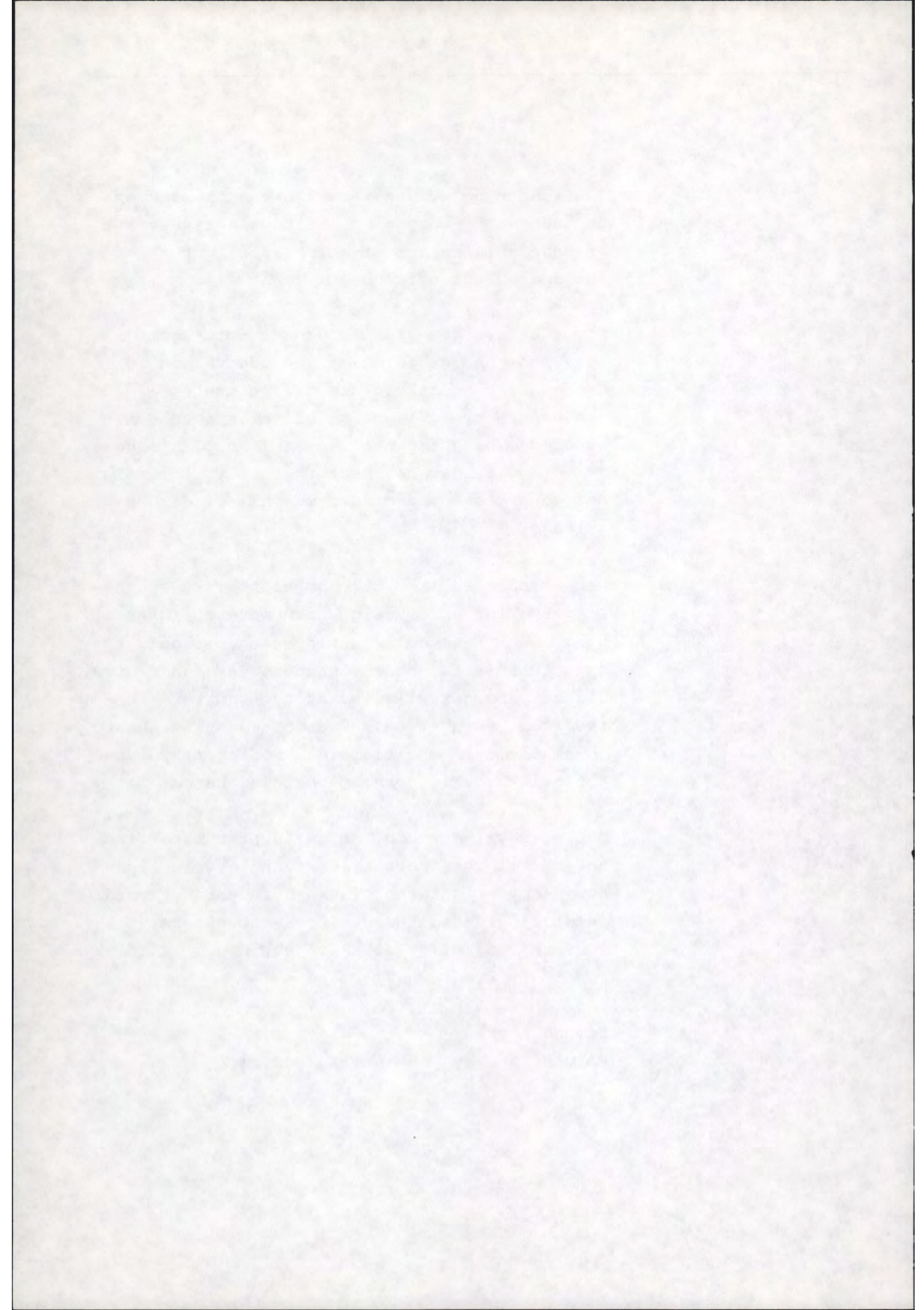
I betragtning af notatets klare og konsekvente indhold og opbygning har udvalget valgt at udsende notatet som et fotografisk optryk af det i 1960 udsendte notat.

Som i de øvrige, hidtil udkomne noter gør vi opmærksom på, at formålet med udgivelsen af disse noter er at bidrage til belysning af den danske byplanlægnings historie i vort århundrede, blandt andet ved at lade planlæggere og andre, der har medvirket selv, fortælle med deres egne ord om den udvikling, de har deltaget i.

Der er således ikke tale om historiske afhandlinger eller om grundigt dokumenteret forskning, men alene om erindringer og personlige opfattelser af de begivenheder, der fandt sted. Det betyder naturligvis, at der kan være forskellige meninger om, hvad der egentligt skete, og skulle det være tilfældet modtager Byplanhistorisk udvalg gerne meddelelse herom.

Det er udvalgets håb, at de "Byplanhistoriske noter" vil inspirere til, at andre griber pennen, samt at noterne vil kunne udgøre et værdifuldt baggrundsmateriale, som det ellers vil være vanskeligt at tilvejebringe.

Edmund Hansen
Formand for Byplanhistorisk udvalg

30. maj 1960.

J.nr. 33-114-60.

N o t a t

om

Storkøbenhavns planlægning.

I. Indledning.

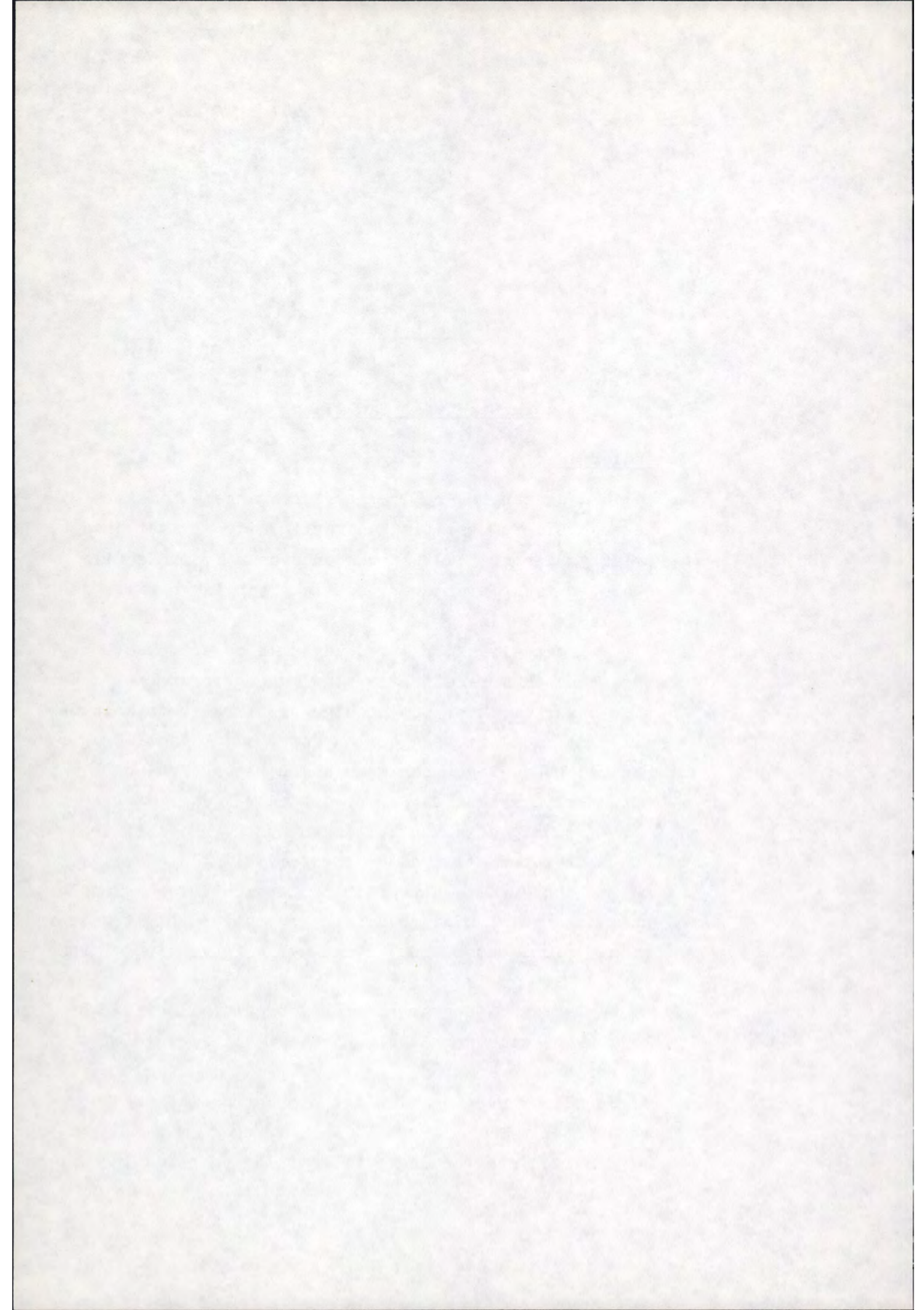
I de senere år har det flere gange - både fra teknikerside og politisk ansvarlig side - været hævdet, at udbygningen af det storkøbenhavnske byområde vil skabe en række problemer, som ikke kan få en tilfredsstillende løsning.

Betænkelighederne ved udviklingen er vokset, og ønsket om en mere effektiv planlægning forstærket i de sidste par år, hvor den stadige og stærke befolknings-tilvækst, det frie byggeri og det øgede bilantal peger henimod betydelige ændringer i den bebyggelse- og bystruktur, der kendetegner bysamfundet i dag.

Som oftest giver kritikken kun i bred almindelighed udtryk for utilfredshed med udviklingen, samtidig med at den enkelte alt efter temperament, faglig uddannelse og politisk overbevisning fremhæver enkelte sider af det problemkompleks, udviklingen af bysamfundet rummer.

Det synes dog at være et udbredt fællestræk ved kritikken, at den hæfter sig ved et eller begge af følgende 2 forhold:

- 1) Koordineringen af planlægningsbestræbelserne svigter.
- 2) Planlægningsgrundlaget (målsætning og beføjelser) er for svagt.

Inden man i det følgende redegør for de nuværende planlægningsorganer, -resultater og -problemer samt nogle muligheder for en forbedring, synes der grund til at nævne, at de fleste utvivlsomt undervurderer den samordning af planlægningen og udbygningen, som på det bestående lovgrundlag faktisk sker i dag.

Det bør samtidig nævnes, at de politiske direktiver for planlægningens styrkegrad er uklare. Dette influerer afgørende på planlægningsgrundlaget. Fra visse hold tilstræbes blot en korrektiv planlægning, der følger efter udviklingen og afbøder de mest uheldige træk ved denne. Andre tilstræber nærmest en prognostisk planlægning, der forudser og forbereder udviklingen og lægger nogle rammer for den. Andre igen ønsker en planlægning baseret på et program, der kraftigt fremmer udviklingen ad bestemte baner.

II. Planlægningsinstanser og -objekter.

A. Generelt.

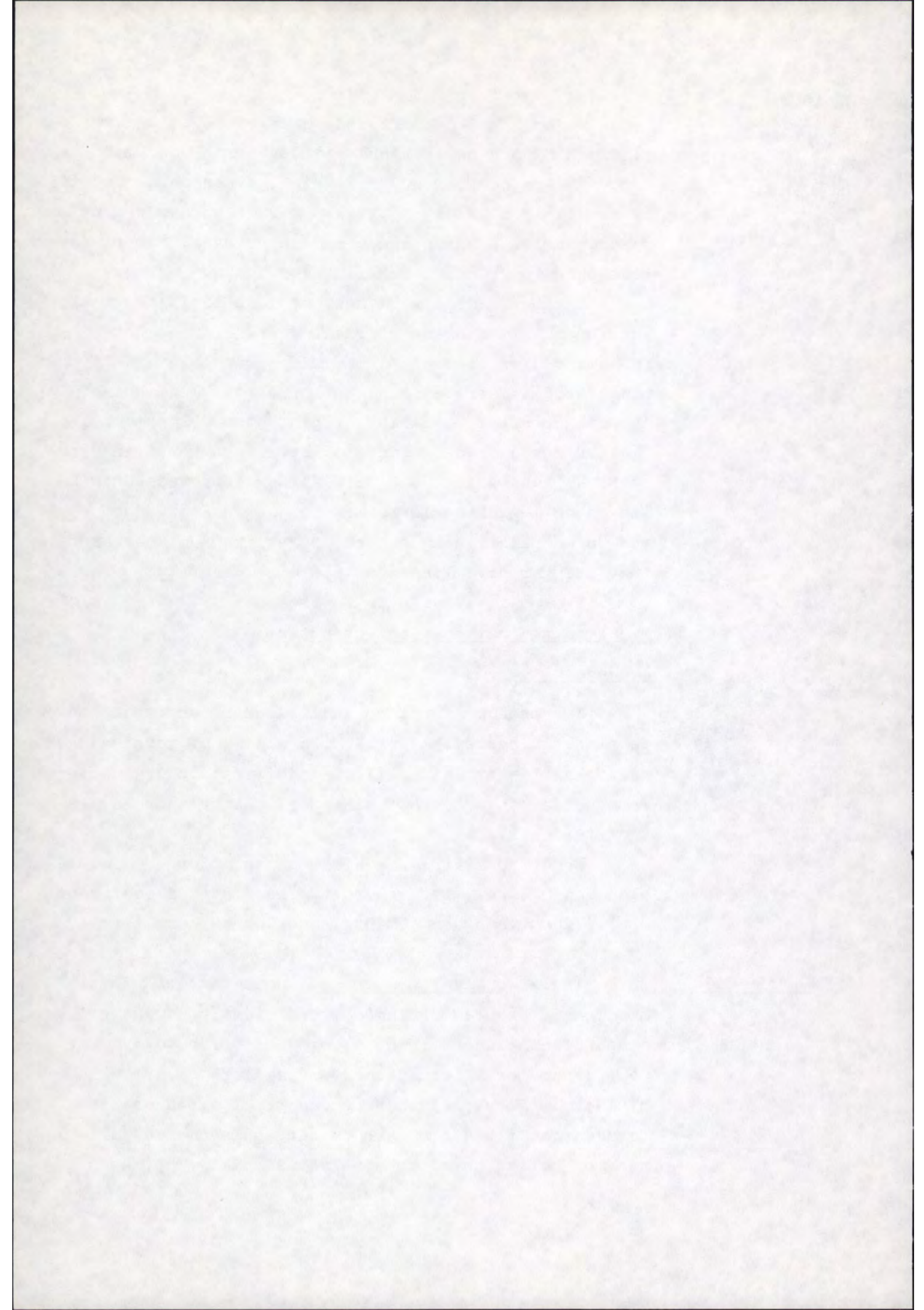
Nærværende afsnit omhandler under punkterne a-c de planlægningsbeføjelser, som i medfør af lovgivningen er tillagt de traditionelle, administrative organer: Kommunerne, amterne samt ministerierne og andre statsinstitutioner.

Under punkterne d-h omtales eksempler på den planlægning, som mere generelt finder sted i medfør af særlig lovgivning og som har samordnende karakter.

a) Kommunerne:

Ifølge byplanloven er kommunalbestyrelsen byplanmyndighed. Byplanlægningen sker i form af oversigtlige dispositionsplaner for hele kommunen eller de bymæssige dele deraf, og i form af mere detaljerede partielle byplanvedtægter for mindre områder. I byplaner kan foruden detailbestemmelser om bebyggelsernes udformning og beliggenhed, grundstørrelser m.v., optages

bestemmelser om vejes beliggenhed, retning og bredde, bebyggelsesarter og deres fordeling samt for landbrugs- ejendomme o.lign. en regulering ved forbud mod bebyggelse til andre formål.

Købstæder og kommuner med bymæssige bebyggelser med over 1.000 indbyggere har pligt til at udarbejde byplaner.

I medfør af byggelovgivningen kan kommunalbestyrelsen bl.a. regulere udnyttelsesgrader, bygningshøjder, afstand til naboskel samt vej- og afløbsforhold. Ofte i forbindelse med en dispositionsplan indføres i bygningsvedtægter bestemmelser om inddeling af kommunen i områder med hensyn til bygningshøjder og anvendelse.

Ifølge vejbestyrelsesloven af 1957 er kommunalbestyrelsen vejmyndighed for de offentlige biveje og de private veje samt forestår planlægningen af disse veje.

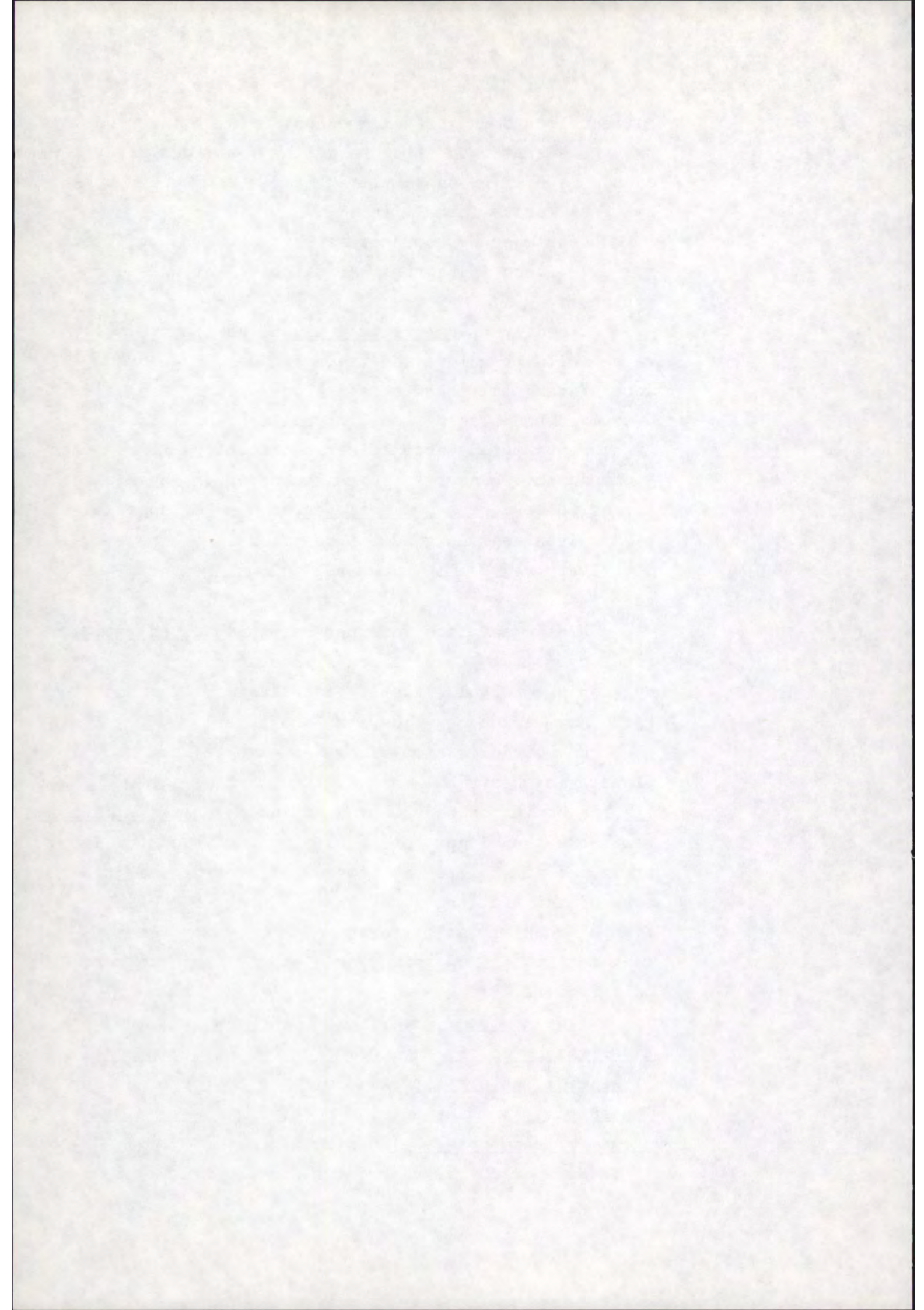
Næsten samtlige kommuner har sundhedsvedtægt, som regulerer bl.a. spørgsmål om spildevandsafløb og andre hygiejniske forhold ofte af vidtrækkende betydning (jfr. Åby kommune og Tidewater-projektet).

En betydelig støtte for den enkelte kommunes planlægningsbestræbelser kan ligge i en aktiv jordpolitik fra kommunens side. Også kommunens anlægsvirksomhed kan danne grundlaget for en planlægning, f.eks. ved opførelse af skoler, biblioteker, forsørgsinstitutioner, administrationsbyggeri, etablering af parkanlæg, forsyningsanlæg, afløbsforanstaltninger m.v. samt gennem tilskuds- og garantiordninger, f.eks. vedrørende boligbyggeri.

I de kommuner, hvor forståelsen af de ovennævnte planlægningsmidlers anvendelse er til stede udgør disse midler stort set et tilstrækkeligt grundlag for den enkelte kommunes detaljerede, fysiske planlægning inden for kommunens eget område.

Selv om en vis samordning finder sted ved den

vejledning, boligministeriets kommitterede i byplansager yder kommunerne ved byplanlægningen og i forbindelse med boligministeriets godkendelse af planerne, kan der i store byområder, omfattende flere kommuner kun tilvejebringes en hensigtsmæssig helhedsplan på tværs af kommunegrænserne ved indførelsen af yderligere foranstaltninger, som kan nødvendiggøre begrænsninger af det kommunale selvstyre på områder af fælles betydning for kommunerne.

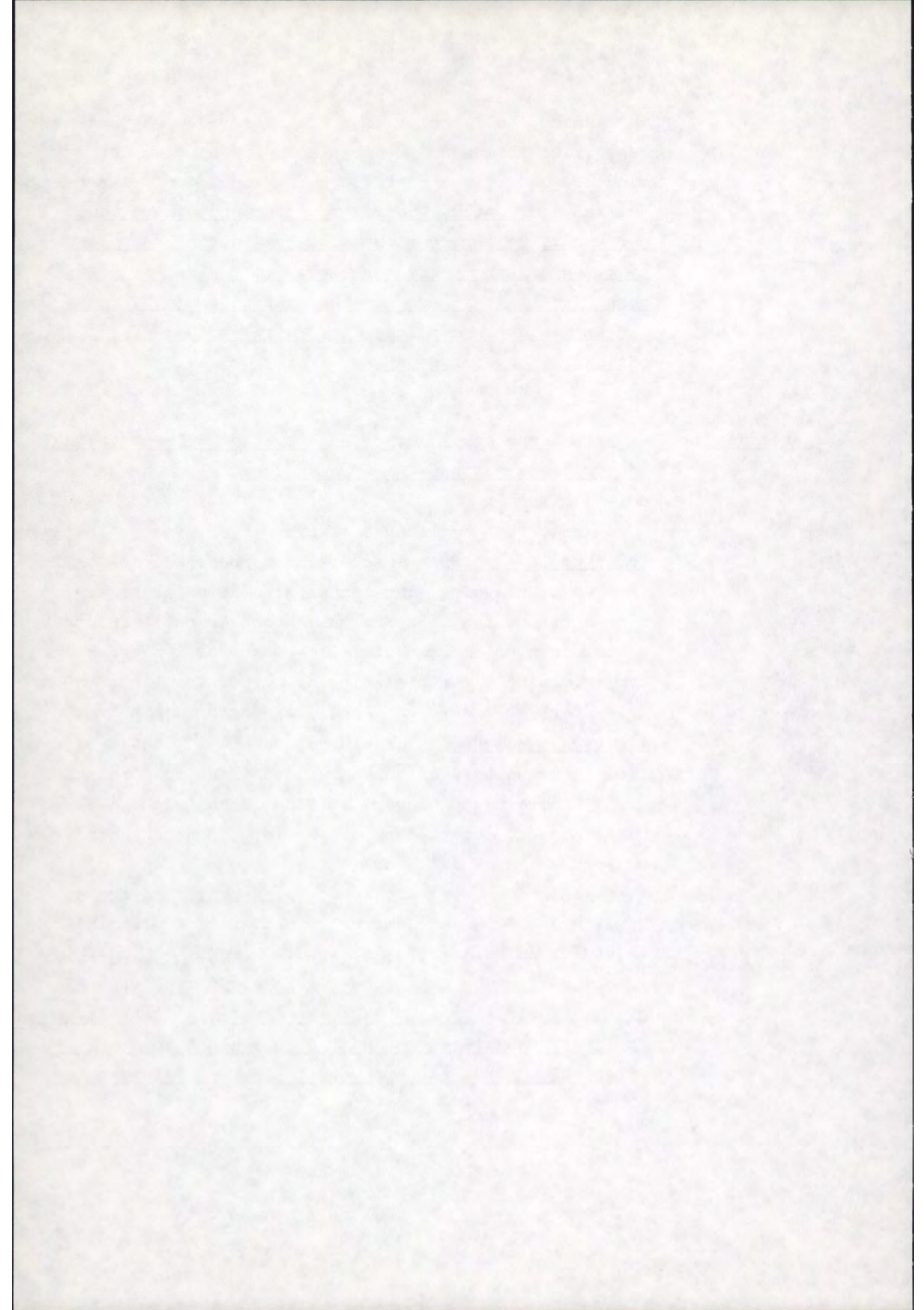
b) Amterne og amtsrådene:

Amterne er i vidt omfang kommunal tilsynsmvridighed og dispensations- og ankemyndighed for sognekommunale afgørelser.

Efter den nugældende ordning er amterne 2. instans for byggelovgivningen i sognekommunerne og dermed også for den planlægning, der finder sted i medfør heraf, men - bortset fra vejspørgsmål, hvorover boligministeriet indhenter amtets udtalelse - ikke for den egentlige byplanlægning efter byplanloven. Efter forslaget til byggelov for købstæderne og landet får amtsrådet selvstændig byggemyndighed i visse tyndt befolkede landdistrikter. I disse områder kan amtsrådet efter lovforslaget bl.a. hindre udstykninger til sommerhusbebyggelse eller udstykninger, som vil komme i strid med en hensigtsmæssig og forsvarlig byudvikling.

Amtsrådene er endvidere sygehusmyndighed og vejmyndighed for landevejene og gennemfører planlægning inden for amtet af disse forhold.

Amternes og amtsrådenes beføjelser kan formentlig hverken anses for tilstrækkeligt stærke eller omfattende en tilstrækkelig vid kreds af planlægningsemner til udøvelse af samordnende opgaver af mere generel karakter.

c) Ministerierne og statsstyrelserne:

De statslige planlægningsforanstaltninger udgør et vidt forgrenet system, som berører adskillige ministeriers og statsstyrelseres fagområde.

Af de mere specielle forhold, der har byplanmæssig interesse, og som selvstændigt reguleres af vedkommende fagministerium i henhold til dets love, skal følgende fremhæves:

statsministeriet: naturfredning,

indenrigsministeriet: sygehusvæsenet (indenrigsministeriets indflydelse på kommunerne har karakter af et tilsyn), sindssygehospitaler, sundhedsvæsenet, vandforsyning,

arbejdsministeriet: beskæftigelsesforanstaltninger (anlægsarbejder),

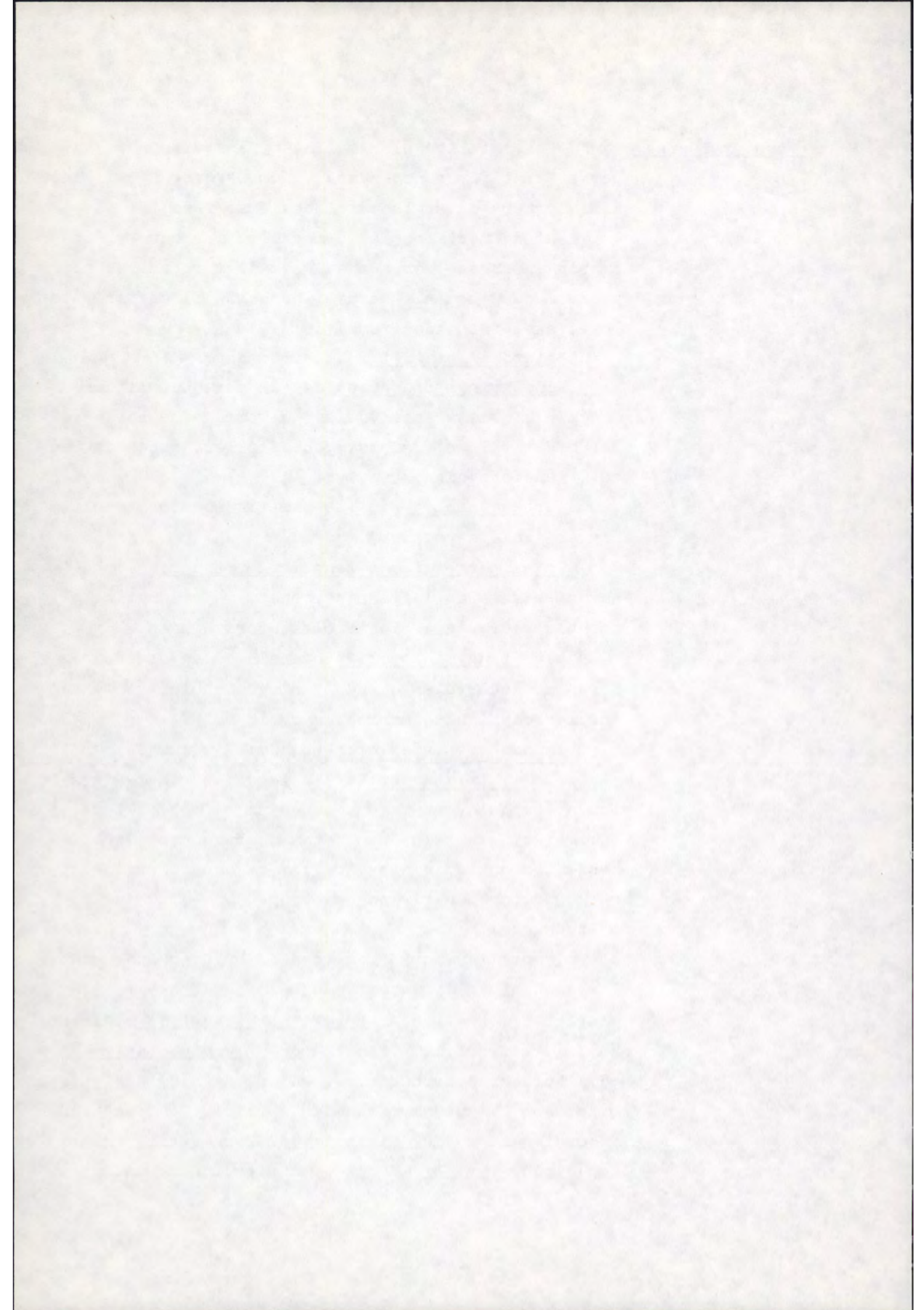
ministeriet for offentlige arbejder: jernbanerne, havne- og luftfartsvæsenet, vejvæsenet og forhold vedrørende elektricitetsforsyningen,

landbrugsministeriet: vandløbs- og afvandingsforhold, landbrugs- og udstykningsforhold, statens jordlovsudvalgs ejendomserhvervelser,

handelsministeriet: egnsudviklingsloven,

boligministeriet: byplanloven, byreguleringsloven, byggelovgivningen, sanering og boligtilsyn, boligstøtte samt loven om statens byggearbejder, hvorefter boligministeriet udøver kontrollerende og konsulterende virksomhed vedrørende alt civilt statsbyggeri.

Hertil kommer opførelsen af bygninger og etableringen af anlæg under de nævnte og de øvrige ministerier, f.eks.: under forsvarsministeriet: forsvarsanlæg, kaserner m.v., under indenrigsministeriet: civilforsvarskaserner m.v., under justitsministeriet: bygninger til domsmyndigheden, politiet og fængselsvæsenet, under kirkeministeriet: kirkegårde, under socialministeriet: sociale institutioner, under

undervisningsministeriet; skoler, læreanstalter m.v.,
under boligministeriet: ministerialbygninger.

De forskellige ministeriers indflydelse med hen-
syn til de ovennævnte forhold er - som det vil ses - af
meget forskellig art. Den strækker sig lige fra statens
direkte initiativ eller medvirken over til tilskudsforan-
staltninger til forhold, hvor blot vedkommende ministe-
riums samtykke skal indhentes.

d) Samordnings-
udvalg:

Ifølge byplanlovens § 3, stk. 2, kan boligministe-
 ren for at fremme samordningen af byplanlovgivningen
 inden for et område omfattende flere kommuner efter
 indhentet erklæring fra de interesserede kommunalbesty-
 relser og amtsråd nedsætte udvalg til at bistå kommuner-
 ne ved udarbejdelsen af de fornødne byplaner. Tvivls-
 spørgsmål om planlægningens omfang og indhold afgøres
 af byplannævnet.

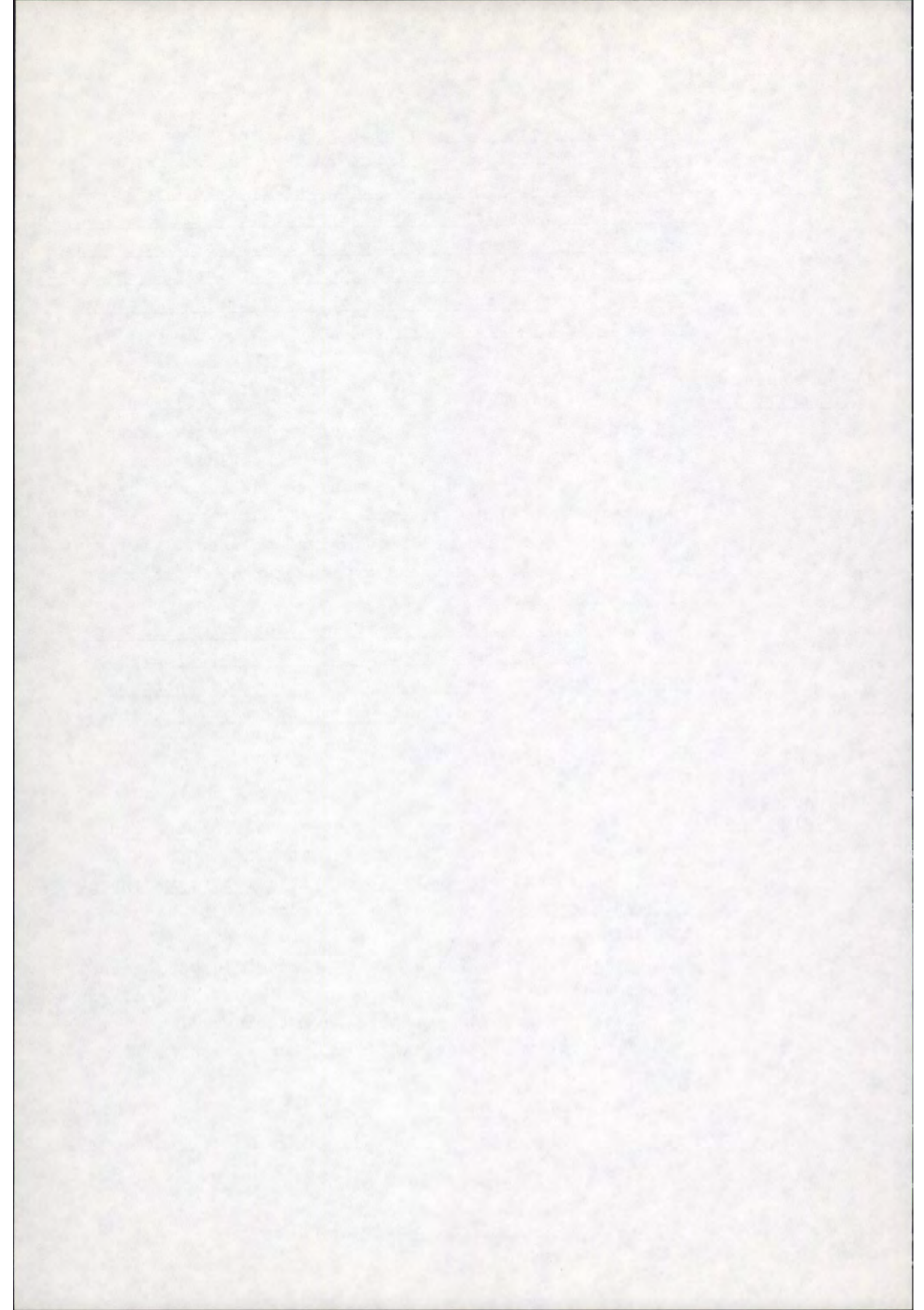
Samordningsudvalgenes arbejde vanskeliggøres ofte
af, at udvalgene ikke er tillagt særlige beføjelser i
byplanloven: arbejdet forudsætter således principielt
en fælleskommunal vedtagelse af de planer, der udarbej-
des.

e) Byudviklings-
udvalg:

Byreguleringsloven tilsigter at koncentrere den
 bymæssige bebyggelse omkring de faste led i byfunktio-
 nen, i hovedsagen de kollektive trafikmidler, vejene og
kloakanlæggene, således at eksisterende anlæg udnyt-
 tes effektivt og fremtidige anlæg placeres på steder,
 hvor den mest hensigtsmæssige og økonomiske udnyttelse
 kan forventes. Byreguleringsloven har gjort det muligt
 at mindske det samfundsmæssige investeringsspild, som
 tidligere var resultatet af en planløs spredning af den
 bymæssige udvikling.

Med byudviklingsplaner opnår man samtidig, at ud-

bygningen tidsmæssigt kan følge det offentliges anlægsvirksomhed, idet områder, der er trafikbetjente og byggemodne, lægges i inderzone og kan bebygges straks, medens områder, der først senere vil blive trafikbetjent eller på anden måde gjort byggemodne, placeres i mellemsone, med henblik på senere overførelse til inderzone.

For så vidt angår yderzonerne friholdes disse for bymæssig bebyggelse i hele byudviklingsplanens gyldighedsperiode, hvilket bl.a. skulle betyde en mere hensigtsmæssig landbrugsdrift med bedre mulighed for udnyttelse af investeringerne i denne driftsform.

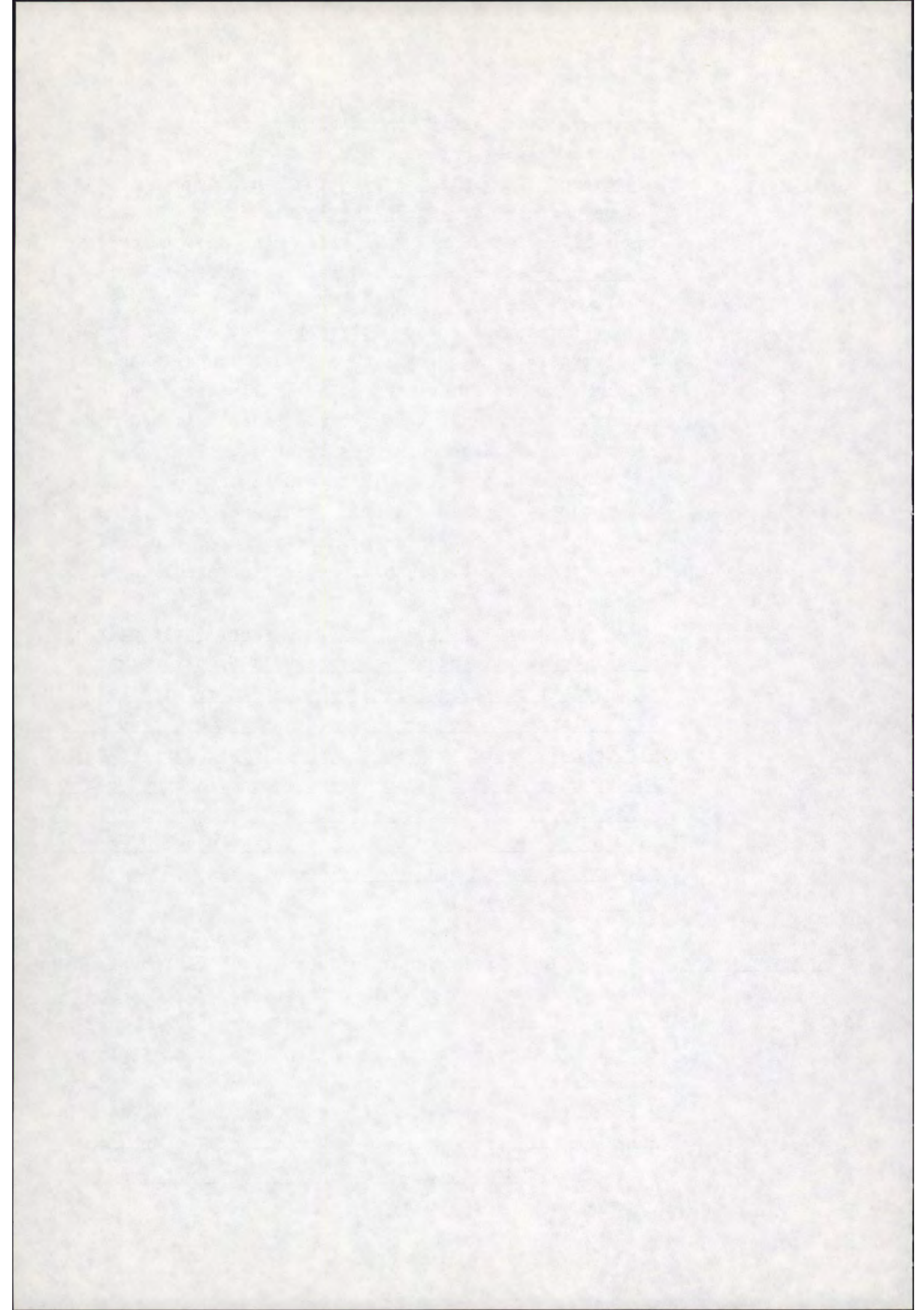
Flertallet af byudviklingsudvalgenes medlemmer er kommunale repræsentanter. Udvalgene har særlige sagkyndige medlemmer uden stemmeret samt en af boligministeren udpeget formand. Udgifterne afholdes af statskassen.

Den koordination af planlægningen, som finder sted i byudviklingsudvalgene, tager i første række sigte på at fastlægge grænserne for den fremtidige byudvikling, på den teknisk og økonomisk set mest hensigtsmæssige måde, medens spørgsmål af fælles betydning for kommunerne iøvrigt som f.eks. fordelingen af bebyggelsesarter, fastlæggelse af fælles bycentre og offentlige anlæg principielt ikke omfattes af udvalgenes arbejde, men af de almindelige byplanmyndigheder, navnlig den enkelte kommune.

f) Byplannævnet:

Byplannævnet, der er nedsat i medfør af byplanlovens § 4, godkender byudviklingsplaner og er ankeinstans i byplanmæssige samordningsspørgsmål. Nævnet består af en provinsafdeling og en hovedstadsafdeling. Boligministeren udpeger formanden for nævnet, som iøvrigt består af repræsentanter for kommunerne og de kommunale myndigheder samt af sagkyndige medlemmer uden stemmeret. Udarbejdelsen af en ny egnsplan for det

storkøbenhavnske område er efter opfordring fra Hovedstadskommunernes Samråd henlagt under byplannævnets hovedstadsafdelings ledelse.

g) Vejplanlægningen:

Vejplanlægningen især i Københavnsområdet må ses som en funktion i forbindelse med den byudvikling, der finder sted, eller som bør tilstræbes. De meget betydelige investeringer til vejformål, som den stigende bilisme har medført, bevirker, at vejplanlægningen indtager en fremtrædende plads i det samlede planlægningsbillede.

Der er i de senere år gennemført et betydeligt samarbejde imellem de myndigheder, der forestår vejplanlægningen, og byplanmyndighederne.

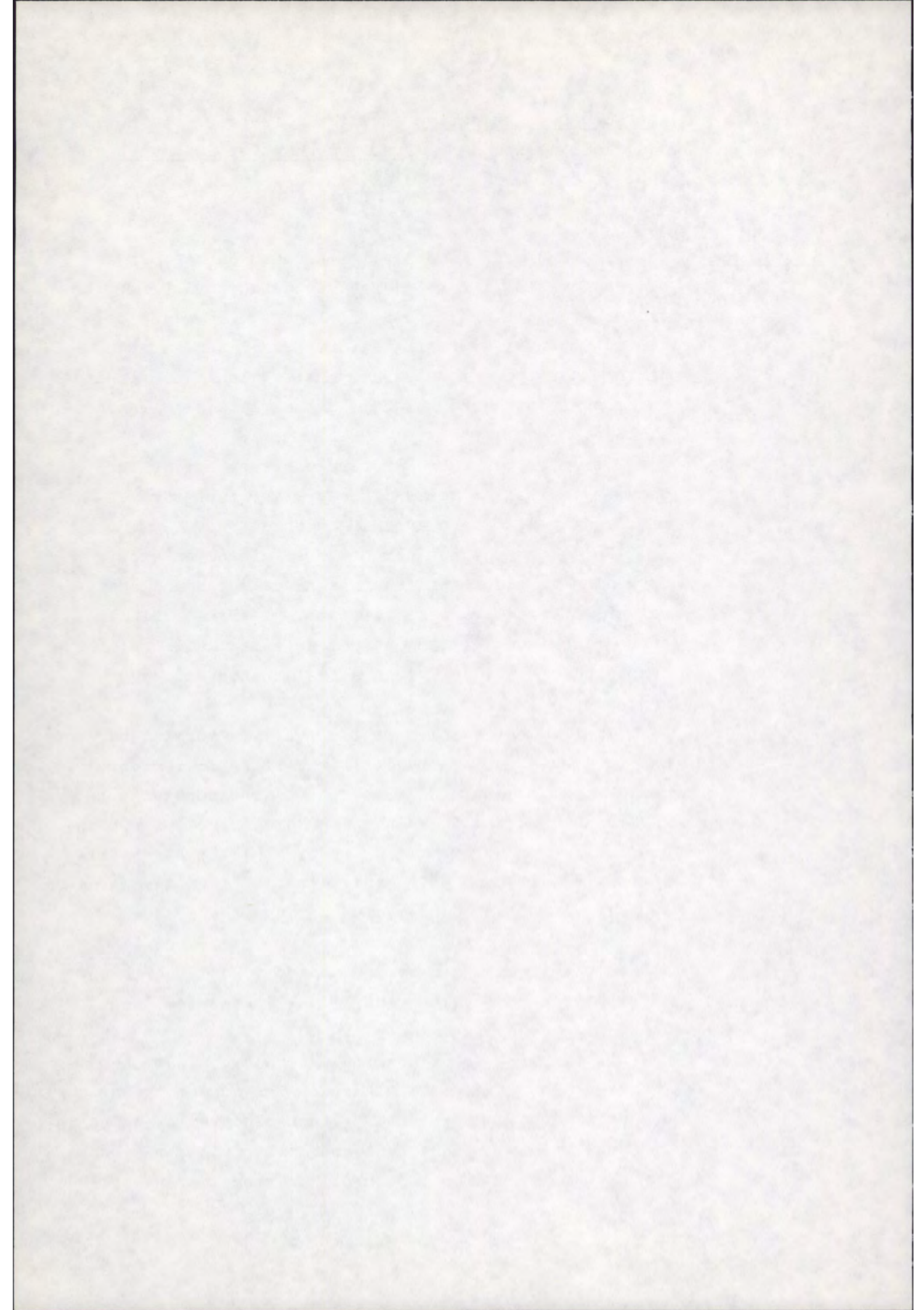
Formelt set synes der at være tale om en stor spredning af planlægningsbeføjelserne, (kommunalbestyrelser, antsråd, vejdirektoratet). I praksis finder en koordination dog sted gennem de tilskud til vejarbejdernes udførelse, der gives af vejdirektoratet over vejfonden.

Imellem boligministeriet og vejdirektoratet har man igennem årene oparbejdet forskellige former for kontakt; bl.a. er ingeniører fra vejdirektoratet tilknyttet sagsbehandlingen hos den kommitterede i byplansager, ligesom embedsmænd fra boligministeriet er tilknyttet vejdirektoratet. Endvidere deltager man særdeles ofte i fælles møder med de kommunale råd.

Endelig må det ifølge vejbestyrelseslovens § 5 nedsatte vejnævn ses også som et led i koordineringen af visse større - både principielle (økonomiske) og konkrete - vejspørgsmål.

I vejnævnet er de kommunale hovedorganisationer repræsenteret, ligesom ministeriet for offentlige arbejder, indenrigsministeriet, finansministeriet og boligministeriet har udpeget medlemmer til nævnet.

Nævnet behandler ikke blot sager om vejfondstilskud

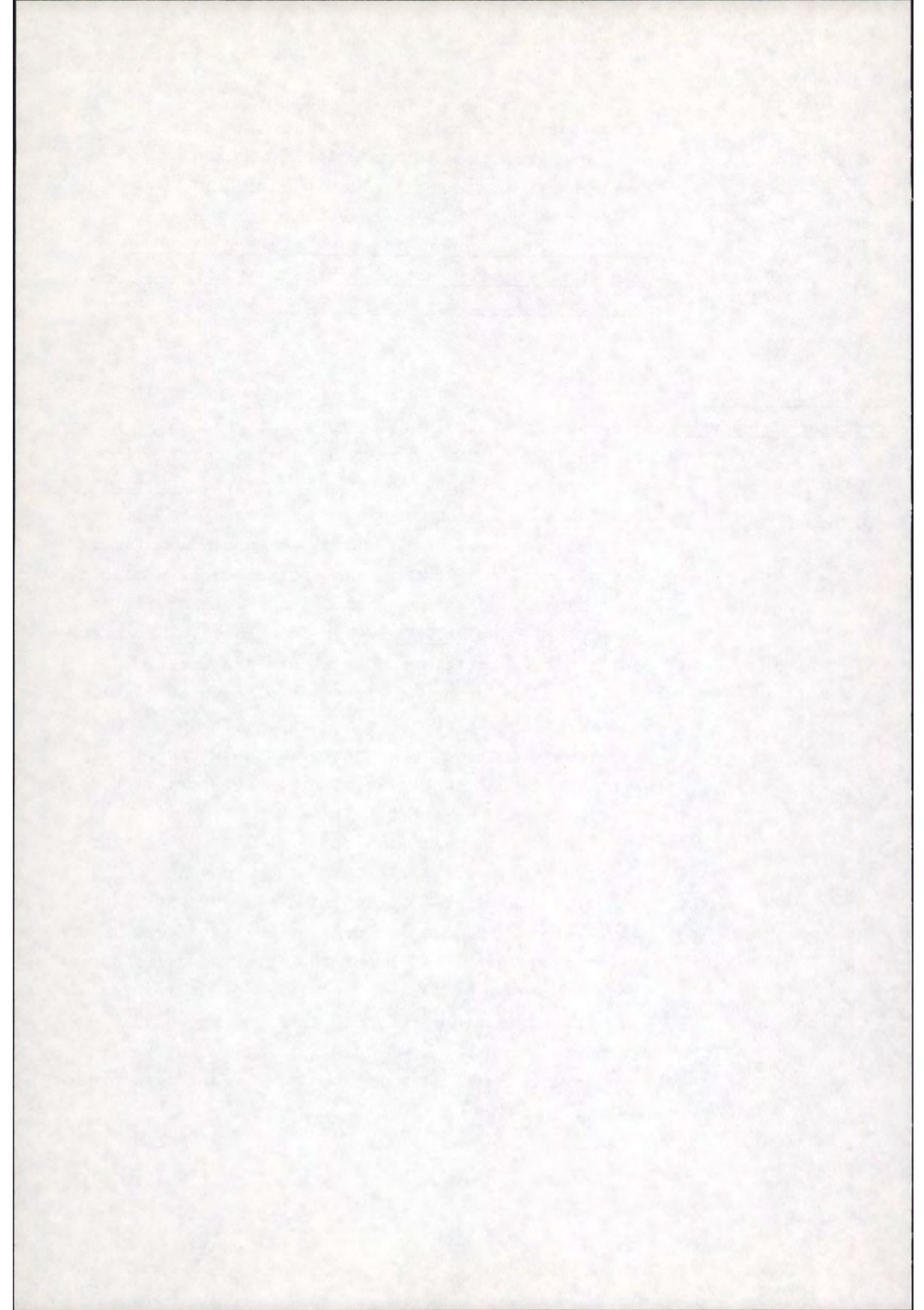
og omklassificering af hovedlandevejssystemet, men har også drøftet retningslinier for udarbejdelse af landsvejplanen, principielle spørgsmål om finansiering af motorvejs- og hovedlandevejsanlæg og spørgsmålet om en prioritering af de i takt med den stigende motorfærdsel og den fremtidige egns- og byudvikling nødvendige vejanlæg i landets forskellige egne.

h) Fredningsnævn og fredningsplanudvalg:

I henhold til naturfredningsloven af 1937 (lovbekendtgørelse nr. 106 af 21. marts 1959) er der i København og for hver amtsrådsreds med de dermed i forbindelse stående købstæder nedsat et fredningsnævn, bestående af en dommer som formand og af to andre medlemmer, hvoraf en vælges af vedkommende amtsråd og den anden af den kommunalbestyrelse, på hvis område det sted ligger, som sagen angår. Endvidere er der et for hele landet fælles overfredningsnævn. Fredningslovgivningen sorterer under statsministeriet.

Fredningsnævnene varetager således de lokale naturfredningsinteresser, medens overfredningsnævnet bl.a. varetager de mere omfattende interesser; fredningsmyndighederne bistås af statsministeriets konsulent i naturfredningsspørgsmål.

Der er et nært samarbejde mellem boligministeriets kommitterede i byplansager og konsulenten i naturfredningsspørgsmål i tilfælde, hvor byplanforslag berører fredningsforhold, eller hvor fredninger berører by- og bebyggelsesforhold, ligesom fredningskonsulenten er medlem af byudviklingsudvalget for Københavnsegnen, og ved udformningen af byudviklingsplanerne har man - også uden for det københavnske byudviklingsområde - kunnet støtte fredningsinteresserne.

B. Specielt vedrørende planlægning for Københavnse-
ggen og dele af Sjælland.

I det følgende skal omtales den planlægning i Københavnsegnen og dele af Sjælland, som i medfør af særlig lovgivning eller på andet mere eller mindre autoritativt grundlag foregår på en række specielle områder, hvor en samordning af de mindre enheders eller de specielle organers planlægning har vist sig mest påkrævet.

Byudviklingsudvalg:

I Nordøstsjælland har boligministeren nedsat byudviklingsudvalg for Københavnsegnen, Helsingøregnen, Hillerødeggen, Roskildeeggen, Køgeeggen og Frederiksværkeggen. Det overvejes for tiden at nedsætte et udvalg for Frederikssundsegnen. De eksisterende udvalg omfatter ialt 60 kommuner. Udvalgenes område fremgår af vedlagte plan, bilag nr. I.

./.

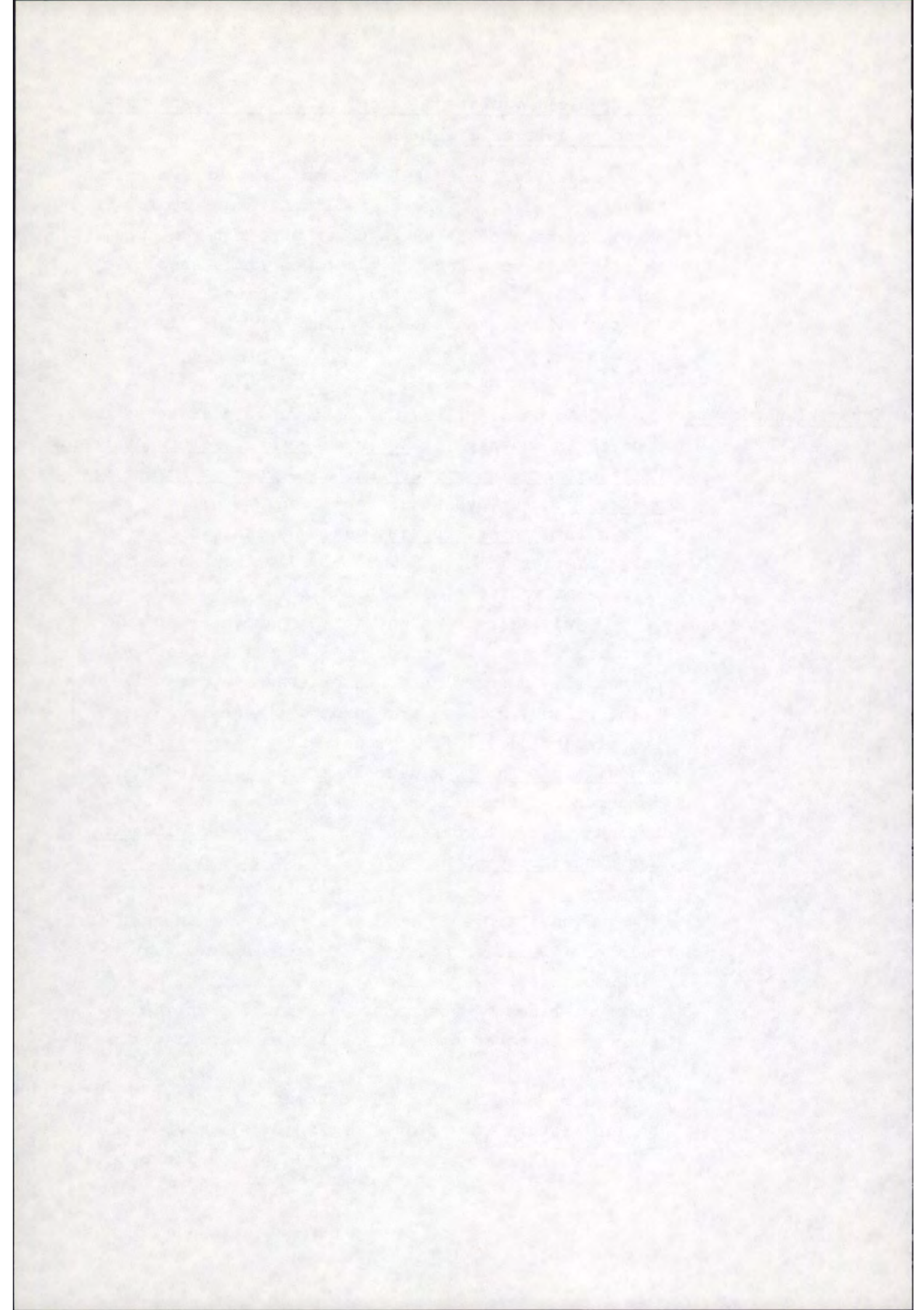
Byudviklingsplanerne for Københavnsegnen udformedes på grundlag af principperne i skitseforslaget til en egnsplan for Storkøbenhavn, den såkaldte "fingerplan", som er nærmere omtalt nedenfor under egnsplanarbejdet; for området gælder 3 partielle byudviklingsplaner, medens en fjerde plan, omfattende 6 kommuner i Frederiksborg amt, er fremsendt til byplannævnet til godkendelse. Herefter foreligger der byudviklingsplaner for hele det københavnske område.

Byudviklingsplanen for Køgebugt-kommunerne, der udløber i 1962, er optaget til revision af byudviklingsudvalget. I forbindelse med anlægget af Køgebugt-banen og Vestmotorvejen kan der forventes placeret en meget stor befolkningstilvækst i dette område.

For Roskildeeggen er godkendt en enkelt partiel byudviklingsplan (omkring Risø).

For Køgeeggen er godkendt en byudviklingsplan,

omfattende hele området.

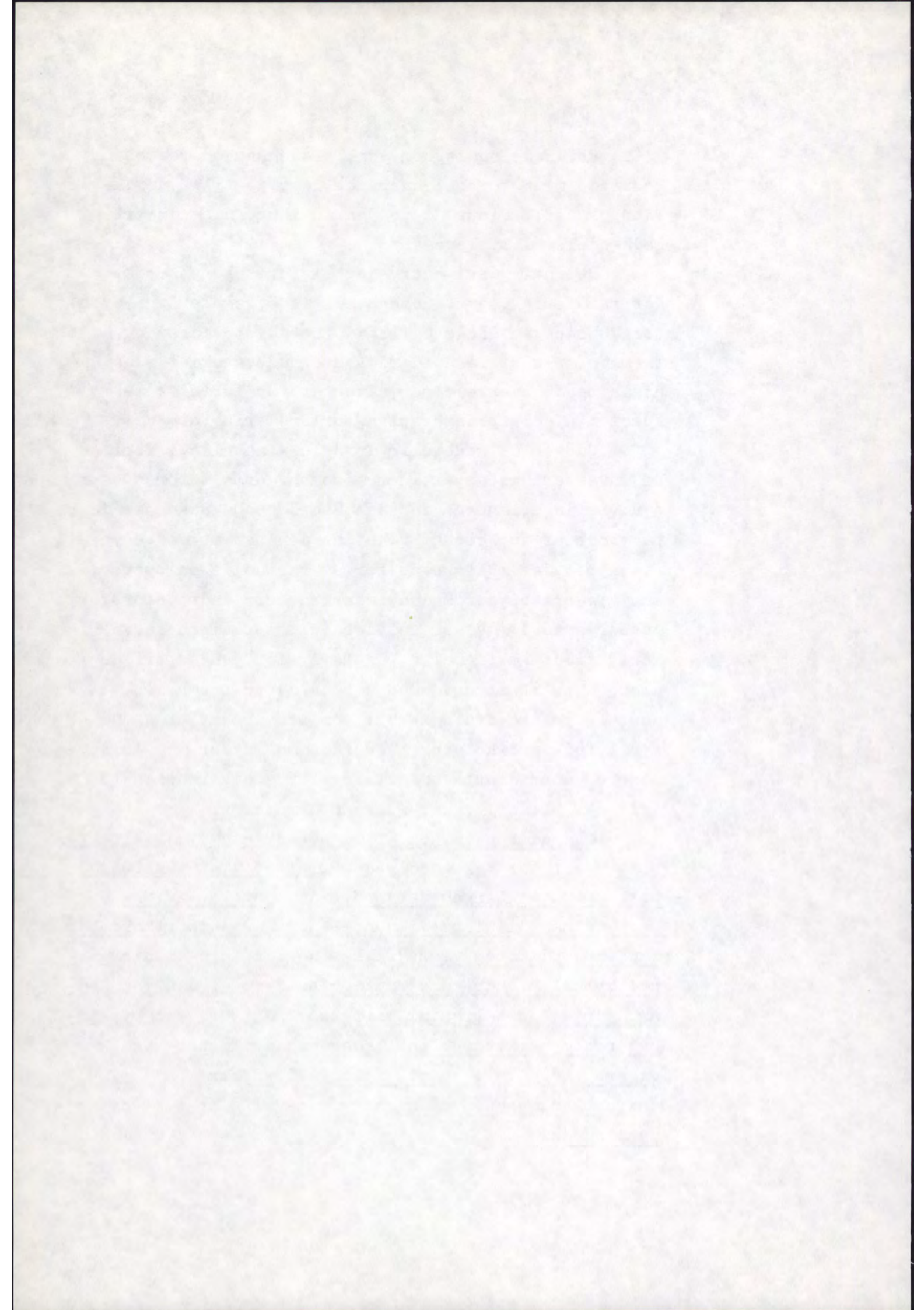
Før Helsingøregnen, Hillerødeggen og resten af Roskildeområdet foreligger der forslag til byudviklingsplaner. Disse er dog endnu ikke indsendt til godkendelse i byplannævnet.

Det har været overvejet at foretage en form for regulering, evt. i henhold til byreguleringsloven, for kommunerne langs Sjællands nordkyst, først og fremmest for at få hold på sommerhusbyggeriet. De afsluttende overvejelser afventer foreløbig fremkomsten af en fredningsplan for Frederiksborg amt.

Udover de generelle fordele - navnlig i form af investeringsbesparelser - som er omtalt foran, har byudviklingsplanerne for det Storkøbenhavnske område på trods af en fortsat vækst af den bymæssige bebyggelse betydet muligheden for at fastholde en bytype, som afgjort bryder med de mønstre, som andre storbyer vokser efter. Det er således muligt på forholdsvis kort tid at nå fra alle bydele i storbyen ud til de åbne landskabsstrøg. Det må endvidere fremhæves, at de talrige erstatningskrav, som blev rejst af grundejere for værdinedgang på ejendomme i yder- og mellemzoner, kun medførte erstatninger fra statskassen på ialt ca. 1/4 mill. kr. i dette område.

Ved udarbejdelsen af de ovennævnte byudviklingsplaner har der til stadighed været et vist samarbejde mellem byudviklingsudvalgene, idet såvel planlægningen som administrationen af de godkendte planer har fundet sted efter visse fælles hovedretningslinier, hvilket bl.a. har været muliggjort ved at udnævne medarbejdere hos boligministeriets kommitterede i byplansager som sagkyndige medlemmer af udvalgene. Endvidere har udvalgene til stadighed en nær kontakt med andre planlæggende myndigheder, navnlig trafik- og vejmyndigheder.

Samordningsudvalg:

Samordningsudvalg i henhold til byplanlovens § 3, stk. 2, findes i Københavnsegnen kun for Hede-
husene, stationsby, der ligger i 4 kommuner. En
fælleskommunal dispositionsplan for dette område er
godkendt af boligministeriet. Et tidligere samord-
ningsudvalg for Køgeegnen er nu afløst af et byudvik-
lingsudvalg. Bebyggelsen omkring Brøndbyøster station
er på initiativ af og under medvirken fra boligministeri-
et sket efter en fælles bebyggelsesplan, som på fri-
villig basis er udarbejdet af 3 kommuner.

Naturfredningen:

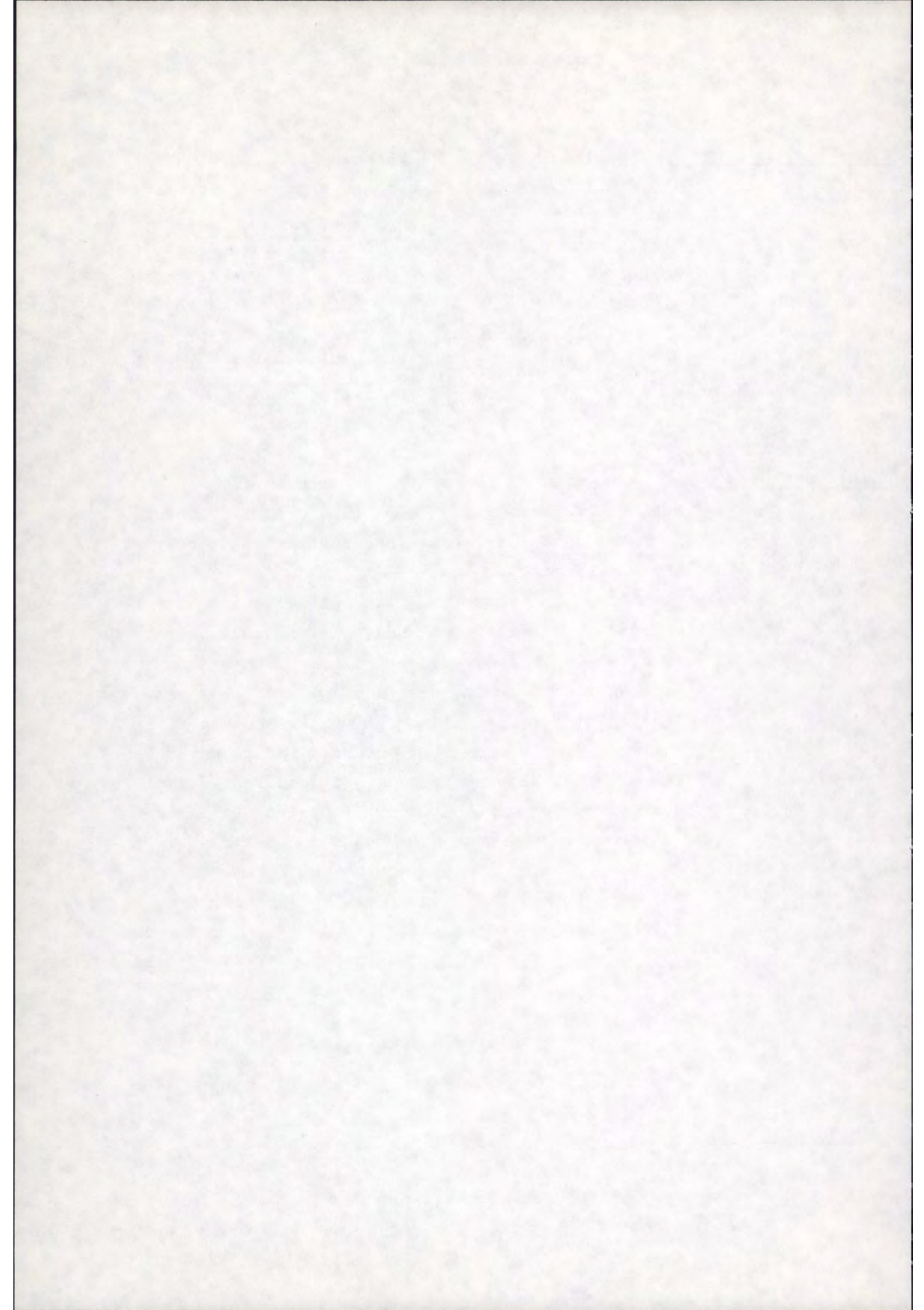
Med hjemmel i naturfredningsloven af 1937
med senere ændringer er der tilvejebragt frednings-
planer bl. a. vedrørende Københavnsegnen og omgivel-
serne af Arresø.

Efter ændringen i 1959 af naturfredningsloven
er nedsat et fredningsplanudvalg for Frederiksborg
og Roskilde amtsråds kredse (men ikke Københavns
amtsråds kreds) og et andet udvalg for Holbæk amt.
I udvalget for Frederiksborg og Roskilde amter har
boligministeriet to repræsentanter (den ene er lede-
ren af egnsplansekretariatet), og udvalgets tekniske
sekretær er en arkitekt, der er udlånt fra den kom-
mitterede i byplansager. Fredningsplanarbejdet fin-
der sted i nær kontakt med såvel de lokale som de
centrale byplanmyndigheder, og fredningsplanerne
bliver eller agtes støttet af byudviklingsplaner.
Under arbejdet med tilvejebringelsen af en egnsplan
for Storkøbenhavn er optaget fredningsspørgsmål.

Det synes nærliggende også at søge Københavns amt
inddraget under fredningsarbejdet, selv om der
er en fredningsplan fra 30'erne for en del af området.

Vejplanlægningen:

Den egnsplan, der udarbejdedes i 1947 (finger-
planen), byggede bl.a. også på vigtige trafikale
forudsætninger. Ved det egnsplanarbejde, der nu er
genoptaget og udføres af egnsplansekretariatet under

byplannævnets hovedstadsafdelings ledelse, må vejspørgsmålene - og trafikspørgsmålene i det hele taget - være væsentlige led i planlægningens forudsætninger. Man deltager derfor fra boligministeriets og egnsplansekretariatets side i det af ministeriet for offentlige arbejder nedsatte udvalg angående vejplanlægning i Storkøbenhavn.

Kollektiv trafik-
planlægning:

"Samfærdselskommissionen", der i 1950 nedsattes af boligministeren efter en henstilling fra byplannævnets hovedstadsafdeling, beskæftigede sig indgående med relationen mellem de forskellige samfærdselsmidler og byudviklingen. Kommissionen afgav den 28. juni 1955 sin 2. betænkning, "Et trafikråd for Storkøbenhavn", hvoraf følgende skal fremhæves:

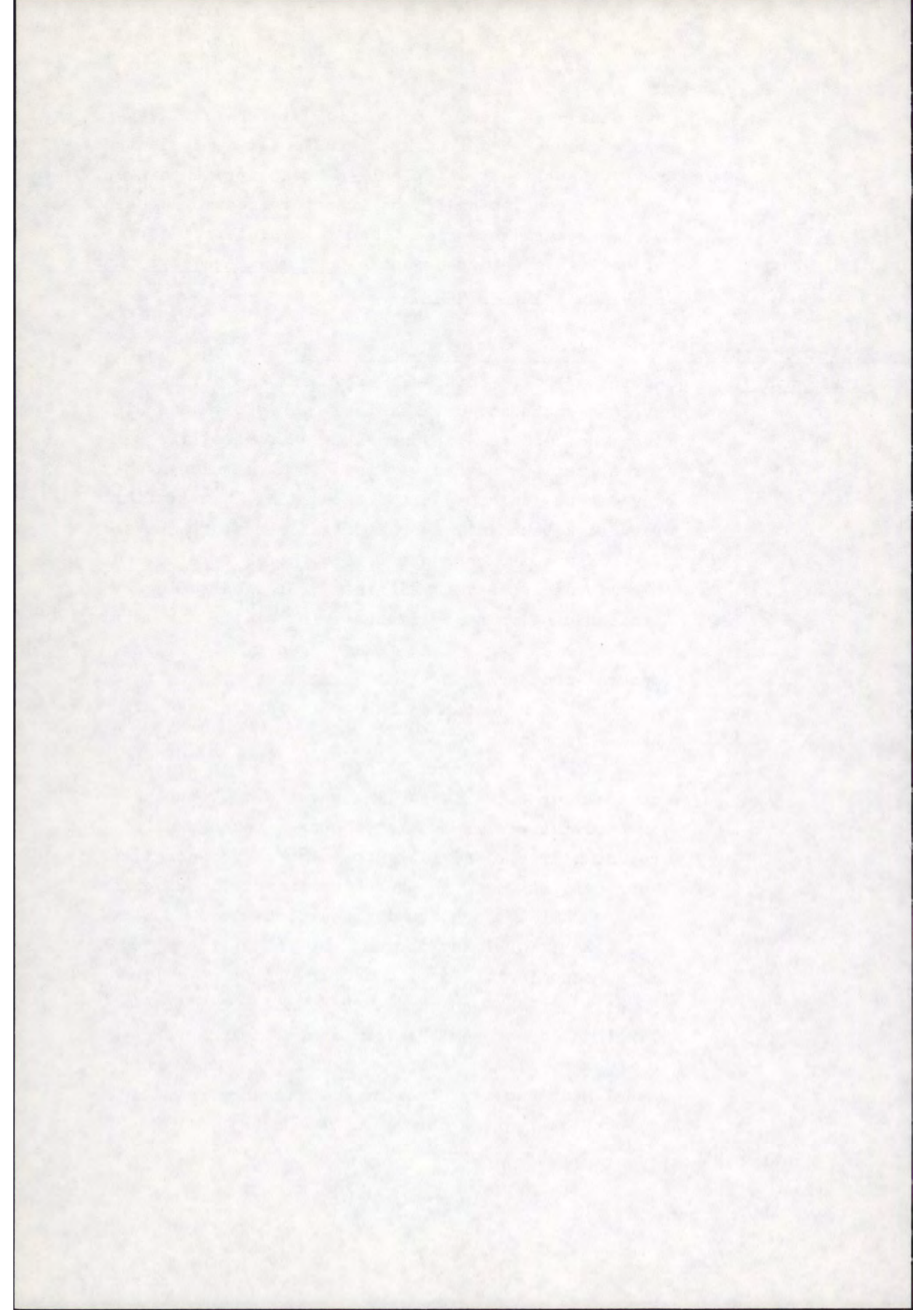
Kommissionen konstaterede, at de enkelte led i samfærdselen såvel med hensyn til planlægning, koncessionsgivning og finansiering hidtil har været opdelt på en meget lang række organer. Endvidere konstaterede man, at planlægning af samfærdselsmidlerne må ske i nøje sammenhæng med planlægningen af byudviklingen og vejnettet.

Samfærdselskommissionen foreslog en stærkt centraliseret trafikplanlægning, hvori de byplan- og byudviklingsmæssige interesser direkte skulle repræsenteres. Endvidere foresloges en centraliseret koncessionsgivning og en centraliseret finansiering af trafikmidlerne bortset fra de private rutebiler.

Samfærdselskommissionens forslag er som bekendt ikke gennemført. Man tør sikkert sige, at dette navnlig skyldes uenighed i spørgsmålet om fordelingen af de økonomiske byrder mellem kommunerne og staten, ligesom forslagene har modt nogen kommunal modstand der, hvor de enkelte kommuners hidtidige beføjelser er foreslået begrænset.

Der er af ministeren for offentlige arbejder

i folketinget fremsat forslag om udbygningen af S-banenettet til Hareskoven, Lundtofte og Køge Bugt. Det er herved forudsat, at der senere gennemføres en udbygning af tunnelbaner i København, og at der nedsættes et udvalg til forberedelse deraf. Endvidere er det forudsat, at ministeren for offentlige arbejder nedsætter et nyt udvalg med hensyn til at overveje formerne for fordeling af udgifterne mellem kommunerne og staten.

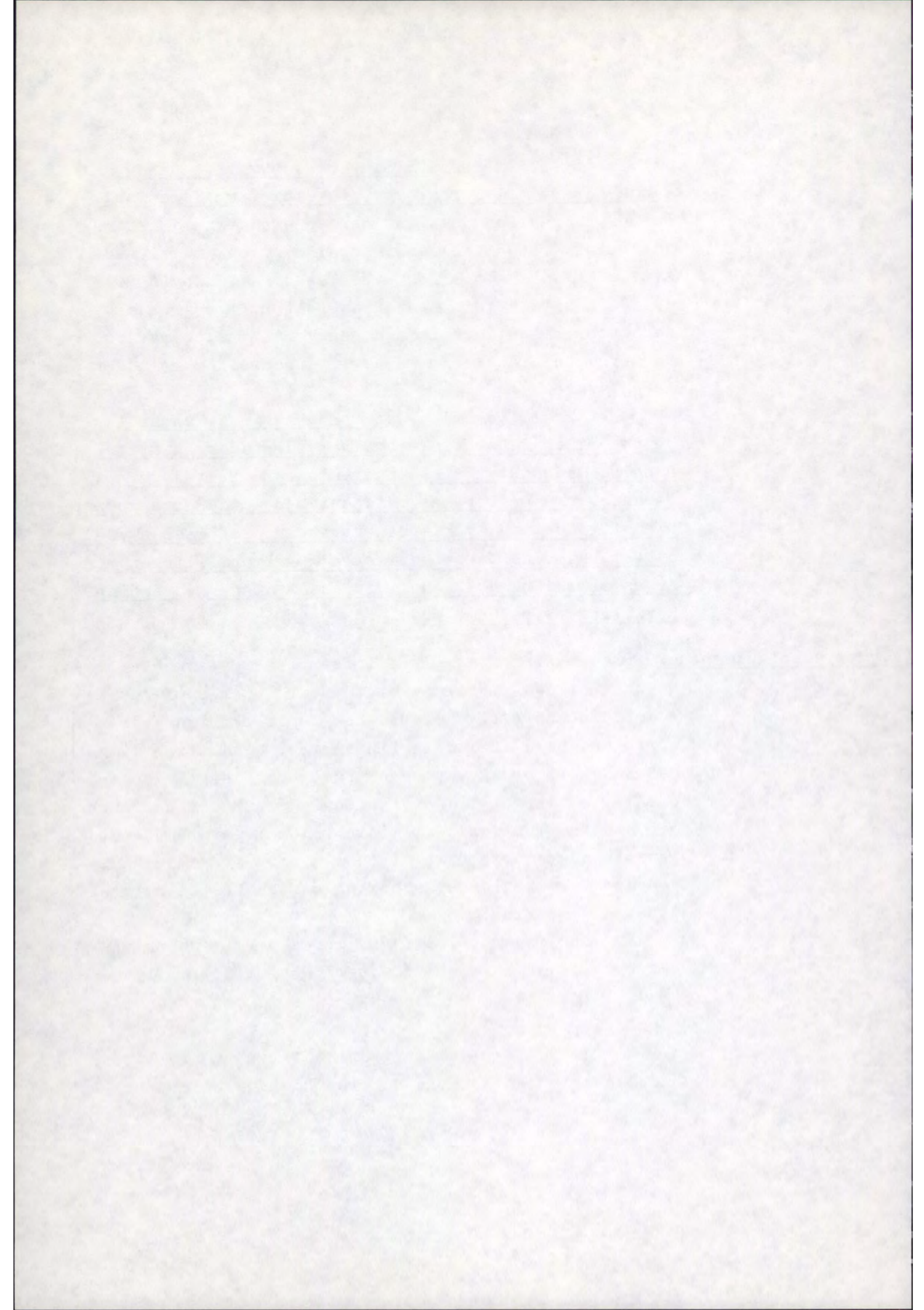
Det skal fremhæves, at der er et nøje samarbejde mellem de centrale byplanmyndigheder og statsbanerne med hensyn til placeringen af fremtidige S-baner, og der hersker fuld enighed om de principper, hvorefter de pågældende banestrekninger foreslås udbygget, således at baneanlæggene og byudviklingen må siges at ske hånd i hånd - forudsat at de nødvendige bevillinger fremkommer.

Flyvepladsplanlægning: Planlægningen af flyvepladser i det storkøbenhavnske område har ikke været inddraget i samfærdselskommissionens overvejelser. Som led i det igangværende egnsplanarbejde har boligministeriet beskæftiget sig med behovet for flyvepladser på længere sigt i dette område, og der er i denne anledning ført forhandlinger med statens luftfartsdirektorat, som i samarbejde med egnsplansekretariatet er i gang med overvejelser om behovet for luftlandepladser og disses mest hensigtsmæssige placering.

Foruden Kastrup lufthavn findes der i Københavns-egnen i dag to luftlandepladser: Den militære flyveplads i Verløse og sports- og privatflyvepladsen i Skovlunde.

Når udvidelserne i Kastrup lufthavn er afsluttet, har København en moderne storlufthavn, som formentlig

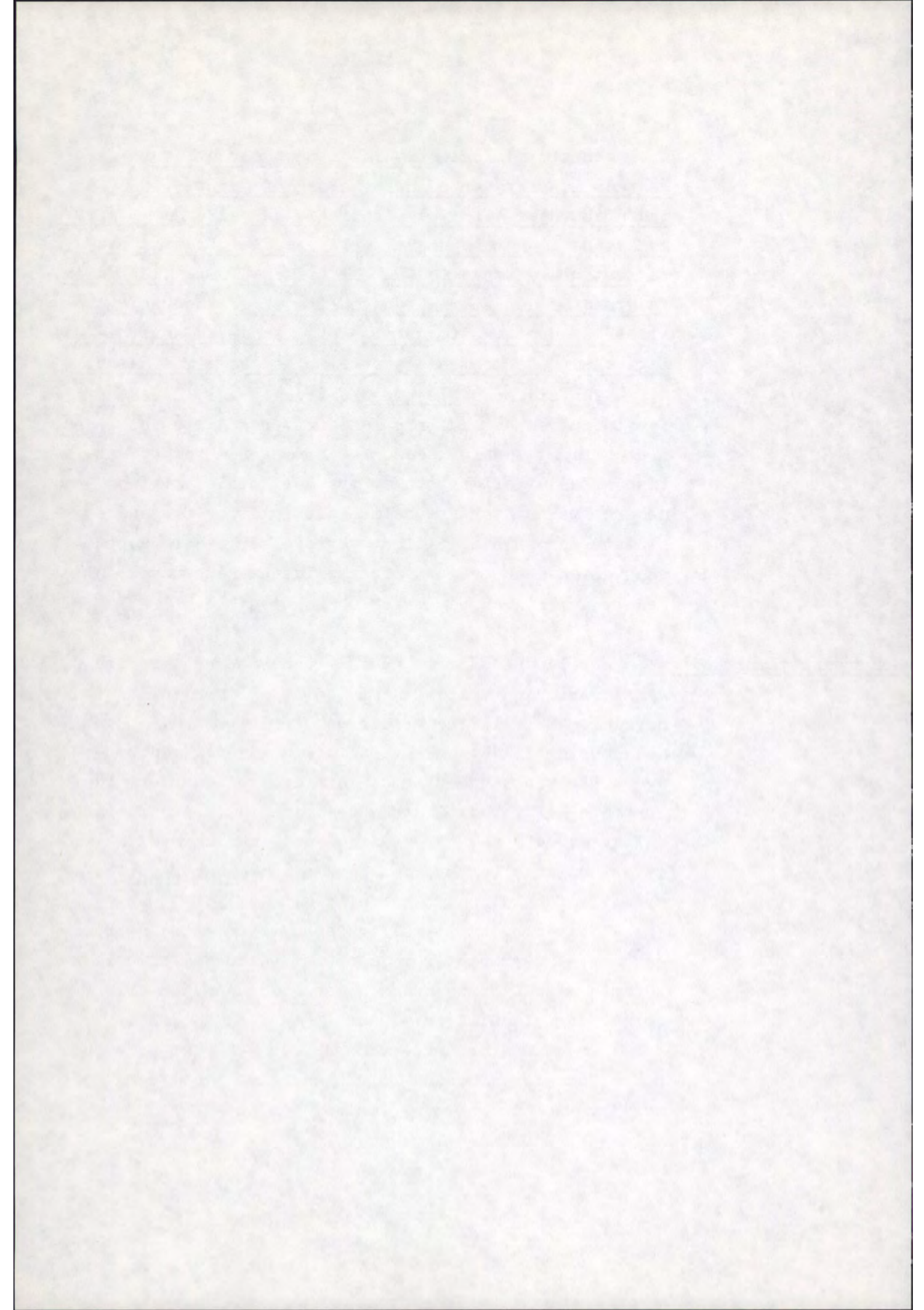
vil kunne afvikle 100.000 starter og landinger pr. år. Den almindelige stigning i passagertallet, ændrede maskintyper og oprettelsen af eventuelle ny indenrigsruter til jyske provinslufthavne synes at vise, at det på længere sigt vil være nødvendigt at supplere Kastrup lufthavn med en eller flere luftlandepladser. På grund af den stærke byudvikling er det nødvendigt allerede nu at fastlægge disse luftlandepladsers beliggenhed. De kommende drøftelser tager sigte herpå.

Den stigende støjplage omkring flyvepladser, først og fremmest Kastrup lufthavn, behandles for tiden i et særligt udvalg, nedsat af ministeren for offentlige arbejder efter forslag fra boligministeriet og med repræsentanter fra boligministeriet og fra andre ministerier. De hidtidige overvejelser tyder på, at vanskelighederne ved at afpasse lufthavnens udvikling med byudviklingen på Amager er meget store.

Afvandingsplanlægning: Spildevandsanlæggene i Københavnsegnen er ofte gennemført uden indpasning i samlede planer for større områder. Tilfældigheder har gjort sig gældende både med hensyn til det enkelte anlægs område og med hensyn til bekostningen for de interesserede parter, idet terrænforhold, recipientens beliggenhed i forhold til anlægget, mulighed for at nøjes med en mindre effektiv rensning eller krav om det modsatte har givet betydelige forskelle i bekostningen.

Selv om et vist mellemkommunalt samarbejde er etableret, repræsenterer de eksisterende fælles spildevandsanlæg i Københavnsegnen dog stadig næsten alle former for afvandingssystemer fra ganske små, nødtørftige anlæg for nogle få hundrede personer og uden nogen form for rensning til Københavns, Rødovre og Hvidovre kommuners store fælles lednings- og rensningsanlæg for Damhuså-oplandet.

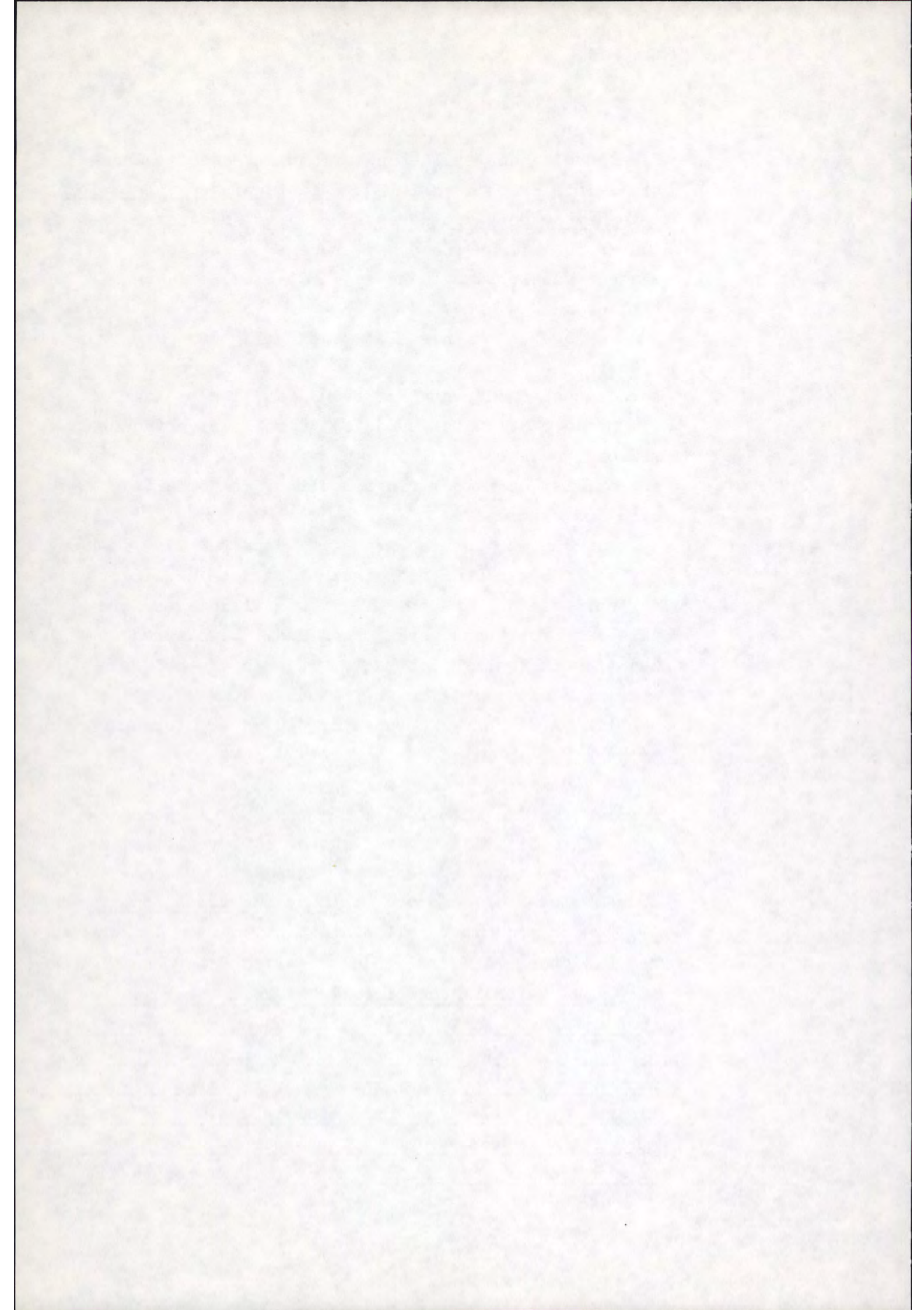
For at søge udarbejdet en samlet plan for Københavnsegnens spildevandsafledning nedsatte landbrugsministeriet i juli 1952 "Planlægningsudvalget for Københavnsegnens spildevandsafledning" med repræsentanter for kommunerne og amtsrådene i egnen samt for statens vandløbsudvalg og sundheds-, fiskeri- og byplanmyndighederne.

Mangelen på en samlet planlægning var navnlig øjensynlig på baggrund af byudviklingsplanen, som forudsatte en udbygning af byområdet, der støtter sig på de store udfaldsveje og de kollektive transportmidler (S-baner), hvilket i nogen grad ville medføre en konflikt med kloakeringsplanerne, som omfattede også andre områder.

Planlægningsudvalget har i december 1959 afgivet sin betankning, der indeholder retningslinier for en langtidsplan for spildevandsafledningen for hele det Storkøbenhavnske bysamfund. Hovedformålet med planens realisation skal være at sikre mod forurening af indsøer, vandløb og havvand, bl.a. med henblik på at forbedre bademulighederne ved Øresund og Køge Bugt.

Udvalget har ikke ment at kunne fremkomme med forslag til løsning af de i forbindelse med helhedsplanens realisation stående økonomiske problemer, men har henvist dette spørgsmål til den også af landbrugsministeriet nedsatte "Spildevandskommission af 1957", der behandler spildevandsproblemer og de økonomiske spørgsmål i forbindelse hermed mere generelt.

En rationel gennemførelse af de meget betydelige spildevandsanlæg, der vil blive nødvendige for at opnå tilfredsstillende forhold i Københavnsegnen, vil kun være mulig, hvis der kan skabes sikkerhed for en finansiering på et mere omfattende grundlag end i dag, hvor det enkelte - større eller mindre - kloakeringsanlægs økonomi skal hvile i sig selv. Af hensyn til

byudviklingsplanernes administration er det endvidere af betydning at hindre en præjudicering af yderzoner til bebyggelse ved påligning af kloakbidrag på grund-ejerne, før kloakanlæggene er aktuelle.

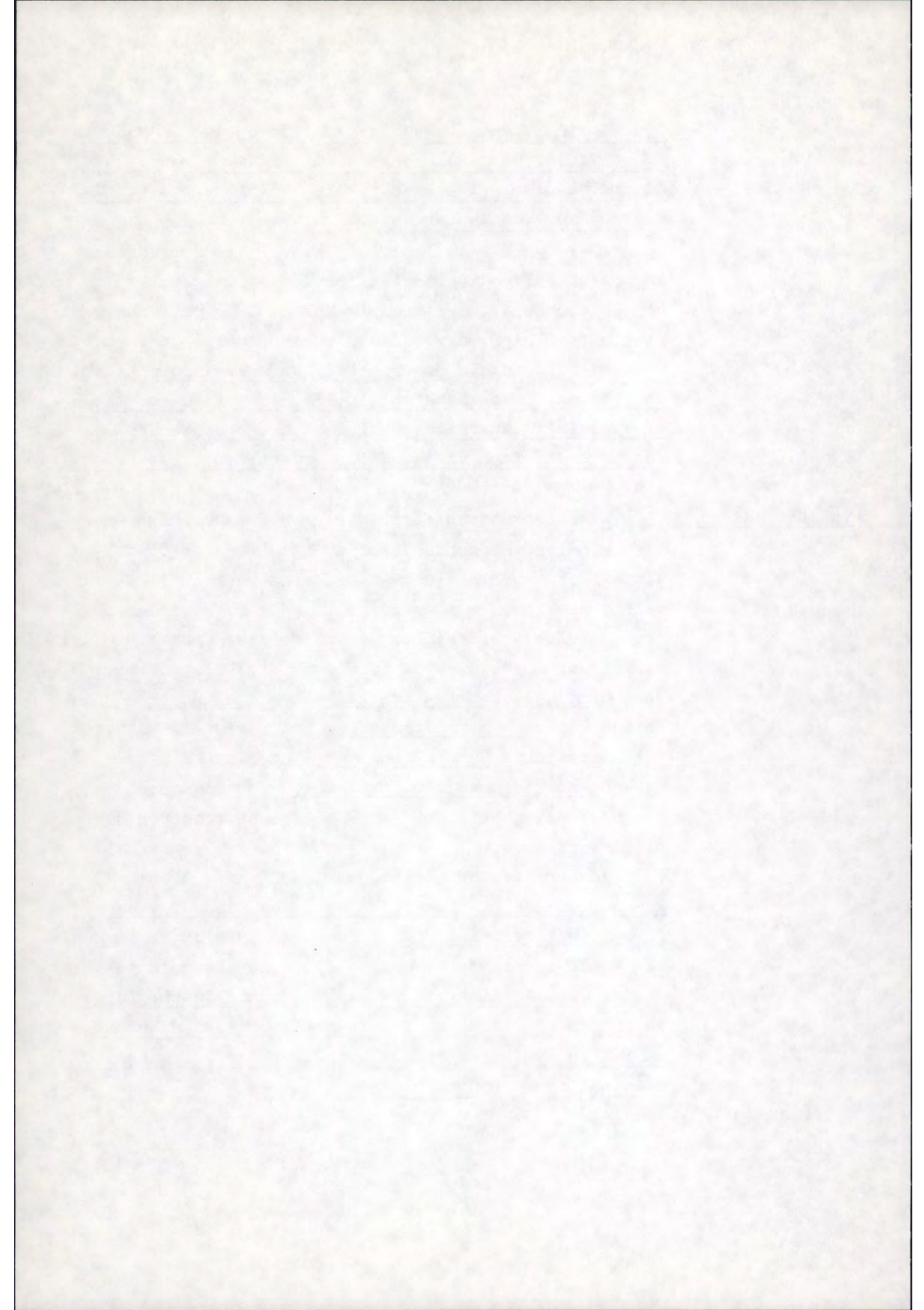
Der synes ved planlægningsudvalgets arbejde at være skabt et godt grundlag for en samlet planlægning, forudsat at det også lykkes at løse de finansielle problemer, evt. ved tilvejebringelse af en ny finansieringsform. Spørgsmålet herom er i form af et forslag om en kloakfond, fælles for egnen, rejst af byudviklingsudvalget over for boligministeriet, som agter at forhandle med landbrugsministeriet herom.

Vandforsyning:

./.

Storkøbenhavns fortsatte vækst rejser alvorlige vandforsyningsproblemer af både teknisk og økonomisk art. De lokale grundvandsreserver er ikke tilstrækkelige, og fremtidige vandreserver findes hovedsagelig i Midtsjælland uden for det egentlige storkøbenhavnske område, jfr. vedlagte bilag nr. II. Mens Gentofte, Lyngby-Tårnbæk, Søllerød og Hørsholm kommuner har egen vandforsyning fra Sjælsø-området, betjenes egnens øvrige kommuner i hovedsagen af Københavns kommunes vandforsyning, hvorved Københavns kommune har en betydelig indflydelse på takstpolitik, planlægning m.v.

Indenrigsministeriet har i 1956 nedsat en kommission med henblik på en evt. revision af vandforsyningsloven af 1926. I denne kommission er navnlig vandforsyningsproblemerne i Københavnsegnen til debat. Spørgsmålet vil vanskeligt kunne løses, forinden vandforsyningen af hele Københavnsegnen tages op til en samlet overvejelse, og der fastlægges visse tekniske og økonomiske retningslinier.

Ministeriernes lokale-
udvalg. Statsarealer.

I det økonomiske sekretariats beretning af 5. juli 1958 til regeringens økonomiudvalg angående "Investeringerne i de kommende 10 år vedrørende videregående uddannelse og forskning", som er udarbejdet i samarbejde med boligministeriet, anføres det bl.a., at det vil være hensigtsmæssigt, om der sker en yderligere styrkelse af de organer, som søger at koordinere det offentliges arealdispositioner i Storkøbenhavn m.v., og regeringens økonomiudvalg har herefter henstillet, at undervisnings- og forskningsinstitutionernes areal- og placeringsproblemer søges løst hurtigt.

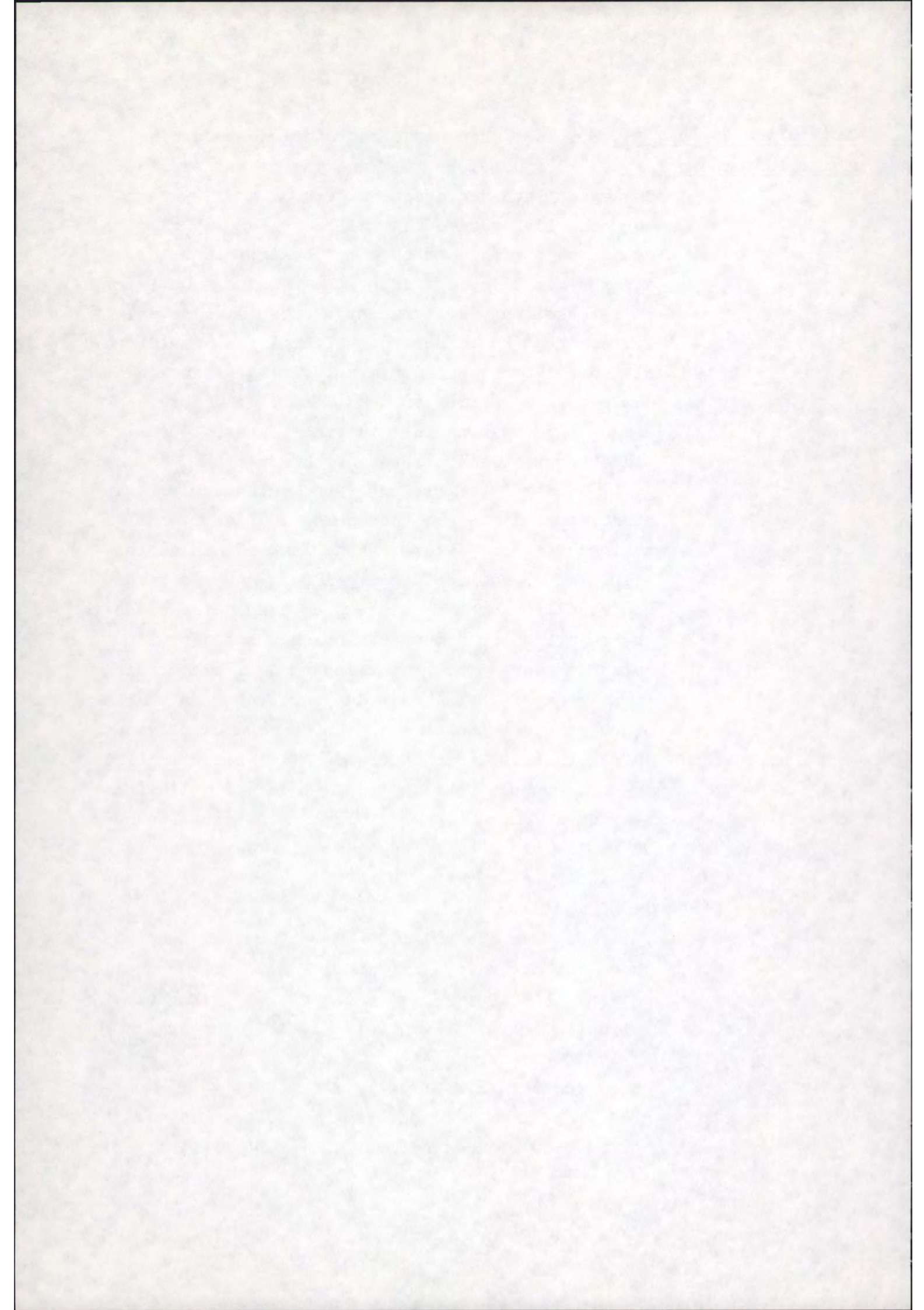
Da der ikke foreligger en samlet registrering af de af staten ejede ejendomme og arealer, har boligministeriet efter forhandling med finansministeriet fra samtlige ministerier og styrelser indhentet oplysninger om statens ejendomme i Københavns og Frederiksberg kommuner, Københavns og Roskilde amtsråds kredse og i Frederiksborg amt. Materialet er så vidt bearbejdet, at der foreligger en samlet oversigt over ejendommene. Et oversigtskort visende de pågældende ejendomme er vedhæftet som bilag III.

I egnsplanssekretariatet og det af boligministeriet nedsatte lokaleudvalg er man i færd med at udarbejde en redegørelse vedrørende det indsamlede materiale og de overvejelser, materialet giver anledning til.

Det kan dog allerede nu oplyses, at staten inden for det nævnte område ejer ca. 30.000 ha eller omtrent 1/5 (19%) af det samlede areal. En ret betydelig del af arealerne - ca. 42% - udgøres dog af statsskovene.

Som det fremgår af oversigtskortet er statsarealerne af vidt forskellig størrelse. De omfatter ca. 600 statsejendomme fordelt på 12 ministerier.

Når redegørelsen over materialet foreligger, bør man overveje at videreføre den påbegyndte registrering til evt. at omfatte statsarealer i hele landet samt muligheden af at holde registreringen a jour.

Det er endvidere hensigten, at oplysningerne skal indgå som led i den samlede øgnsplanlægning, navnlig for så vidt angår det Storkøbenhavnske område, ligesom materialet vil blive anvendt i de fortsatte overvejelser om statens arealbehov, ikke alene til brug for undervisnings- og forskningsinstitutioner, men til statsformål i det hele taget.

Med hensyn til placeringen af statsinstitutioner har boligministeriet igennem det af ministeriet nedsatte lokaleudvalg igennem de senere år bidraget til løsningen af placeringsproblemer for en række institutioner m.v. Man har i dette arbejde i et vist omfang savnet tilstrækkeligt grundlag for en stillingtagen i de enkelte tilfælde ikke mindst på grund af manglende fremtidsvurdering fra styrelsernes side. Det igangværende arbejde er et led i den nødvendige samlede planlægning for - også med hensyn til statsinstitutionernes placering - at nå frem til en samlet bedømmelse af hele området.

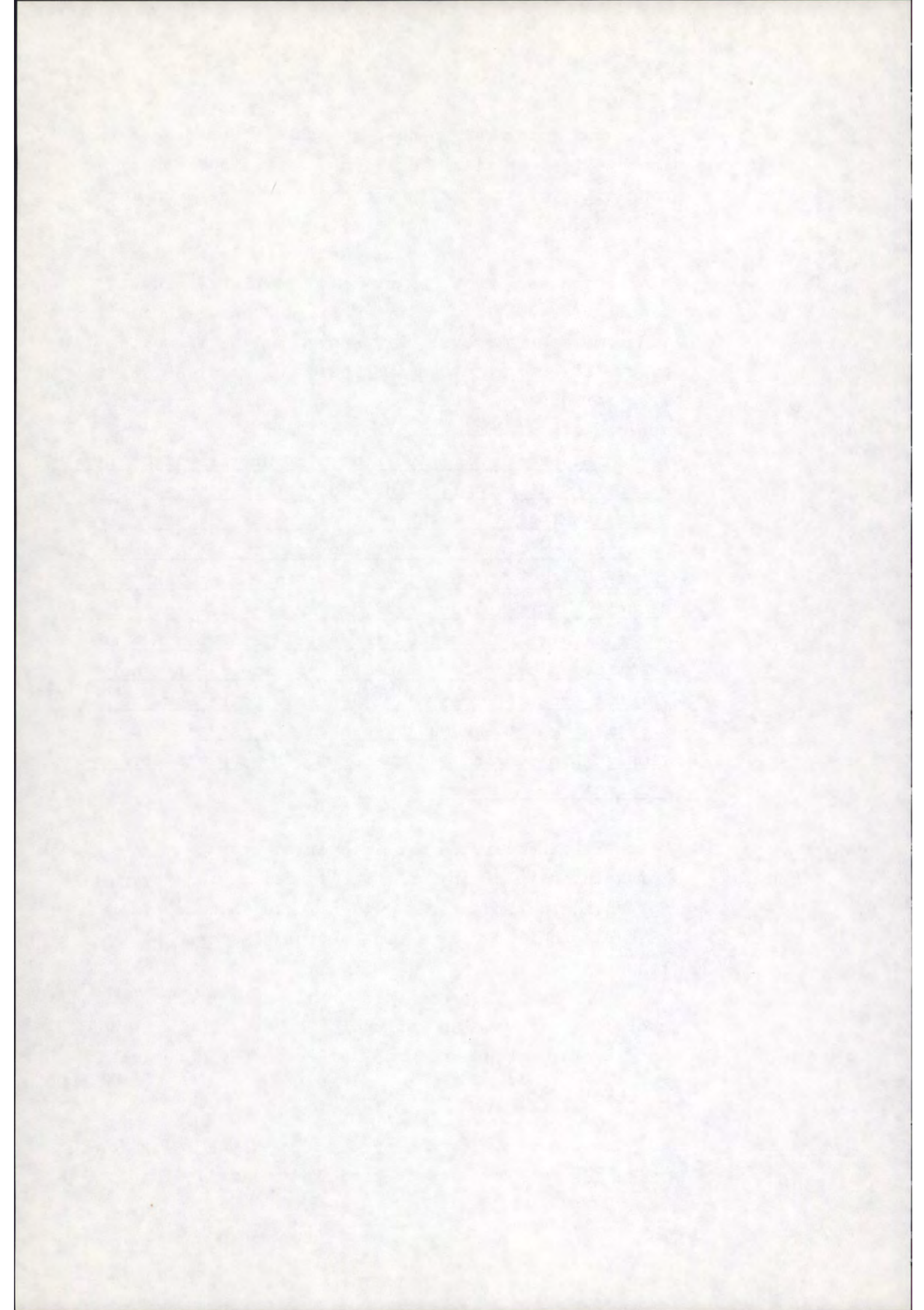
Skoler:

Et af undervisningsministeriet nedsat byggeforskningsudvalg har i samarbejde med statens byggeforskningsinstitut foretaget en række undersøgelser af skoler og deres placering og oplandsstørrelse i landkommuner.

Der foreligger nu forslag til skolestørrelser og skoledistrikter i landkommunerne i Holbæk og Frøste amter; for Københavnsegnen har sådanne undersøgelser ikke hidtil fundet sted.

Sygehuse:

Københavns amtsråds sygehusudvalg overvejer for tiden hospitalsbehovet og placeringen af nye hospitaler

i Københavnsegnen.

Endvidere har direktoratet for statens sindssygehospitaller over for ministeriernes lokaleudvalg rejst spørgsmålet om sikring af arealer til statshospitaler og plejehjem for sindslidende i Københavnsegnen.

Statshospitalernes placering er nøje knyttet sammen med placeringen af amtssygehuse, idet det har vist sig hensigtsmæssigt at placere statshospitalerne i umiddelbar tilknytning til de almindelige sygehuse. Hospitalernes placering er endvidere nøje forbundet med den forventede befolkningsmængde inden for de forskellige dele af Københavnsegnen. Boligministeriet har henledt amtsrådets opmærksomhed på det hos den kommitterede i byplansager foreliggende materiale om befolkningsfordelingen inden for de forskellige dele af Københavnsegnen.

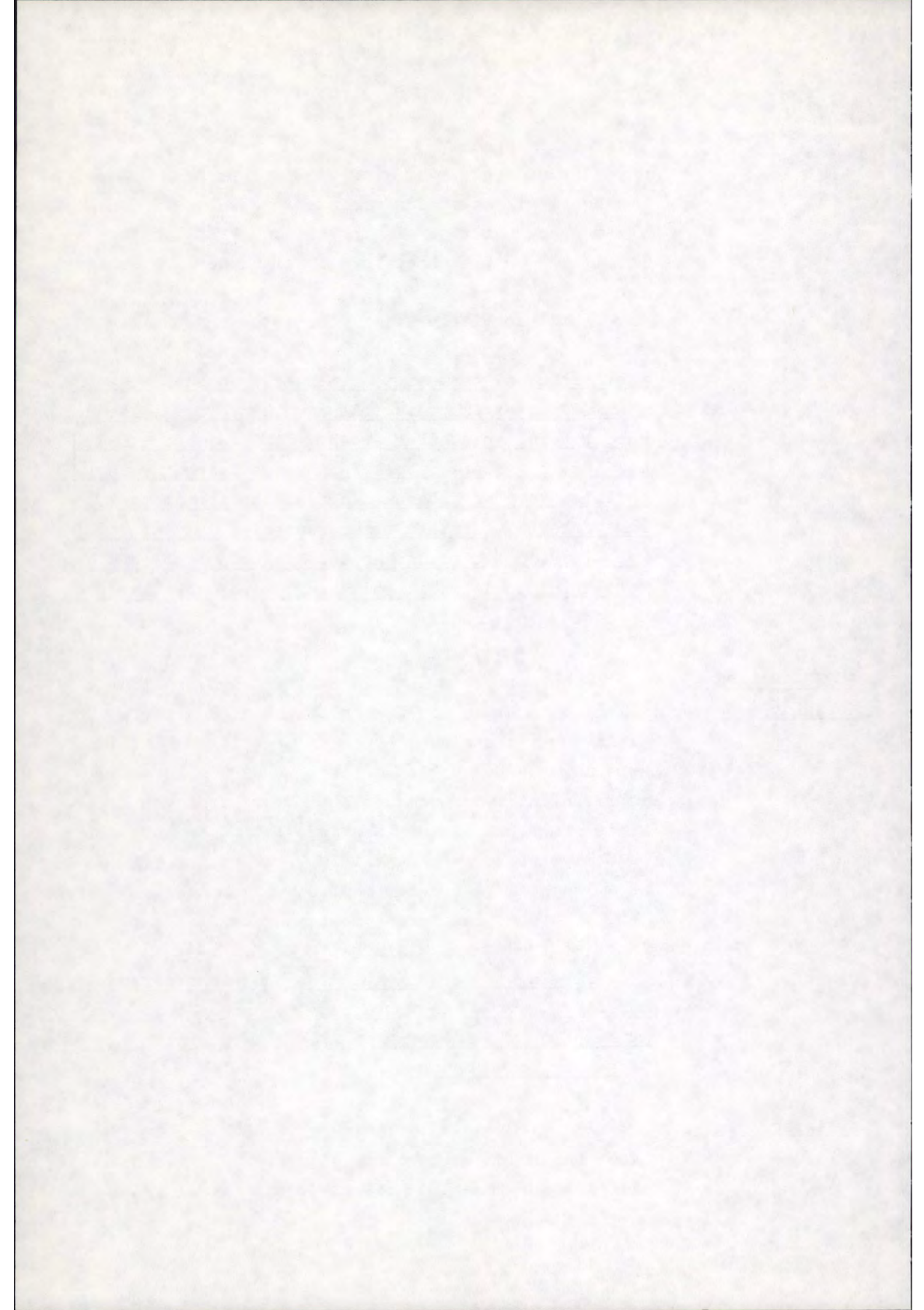
Skovplantning i

Københavns vestegn: Dansk Arbejdes Skovudvalg tog i 1957 initiativ til genoptagelsen af en planlægning af en større skovplantning i vestegnen, hvor en væsentlig del af den københavnske byudvikling vil ske. Et udvalg, med repræsentanter for kommunerne i Storkøbenhavn, statsministeriet, landbrugsministeriet, arbejdsministeriet og boligministeriet afgav i 1959 et forslag til en skovplantning på arealer i Glostrup kommune ved Vestencien, udgørende den første mest påkrævede etape af en langt større skovplantning.

Forslaget, der er anbefalet af Hovedstadskommuner- nes Samråd har hidtil ikke kunnet gennemføres, bl.a. på grund af en vis modstand, navnlig i økonomisk henseende, i de enkelte kommuner.

Olieberedskab:

Storbyområdets forsyning med en række fornødenheder må inddrages i planlægningen. Særlig med hensyn til områdets forsyning med olieprodukter skal det

nævnes, at handelsministeriet for tiden behandler den af olieberedskabsudvalget under den 11. august 1958 afgivne betænkning. Repræsentanter for boligministeriet har deltaget i nogle af det pågældende udvalgs møder. Endvidere er boligministeriets kommitterede i byplansager repræsenteret i det af handelsministeriet nu nedsatte projekteringsudvalg med henblik på det kommende beredskabslagers mest hensigtsmæssige placering i forhold til transportsystemet og forbrugerne.

Halvoffentlig planlægning:

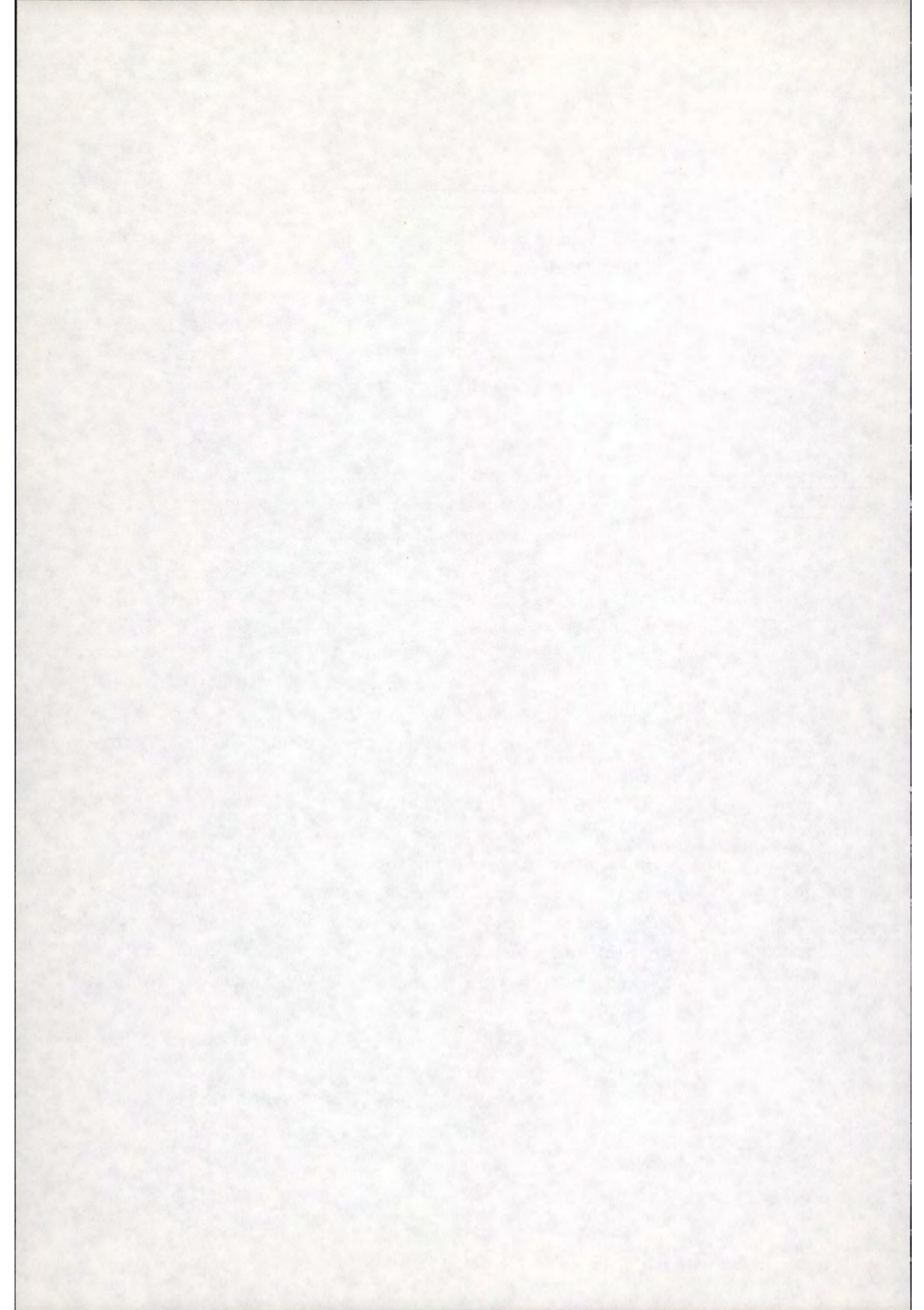
En række halvoffentlige og til dels private organisationer har igennem de senere år vist en stigende interesse for byplanlægningen.

Det gælder K.T.A.S., der på grundlag af ret detaljerede oplysninger fra boligministeriet har planlagt ledningsnettet, centralplaceringer og centralområder. Disse oplysninger har i meget høj grad medvirket til en rationalisering af den stedfindende udbygning af nettet og har efter K.T.A.S.' egne oplysninger medført besparelser af en betydelig størrelsesorden.

Også elektricitetsselskaberne har vist interesse for at kunne modtage oplysninger om den fremtidige udbygning af bysamfundene.

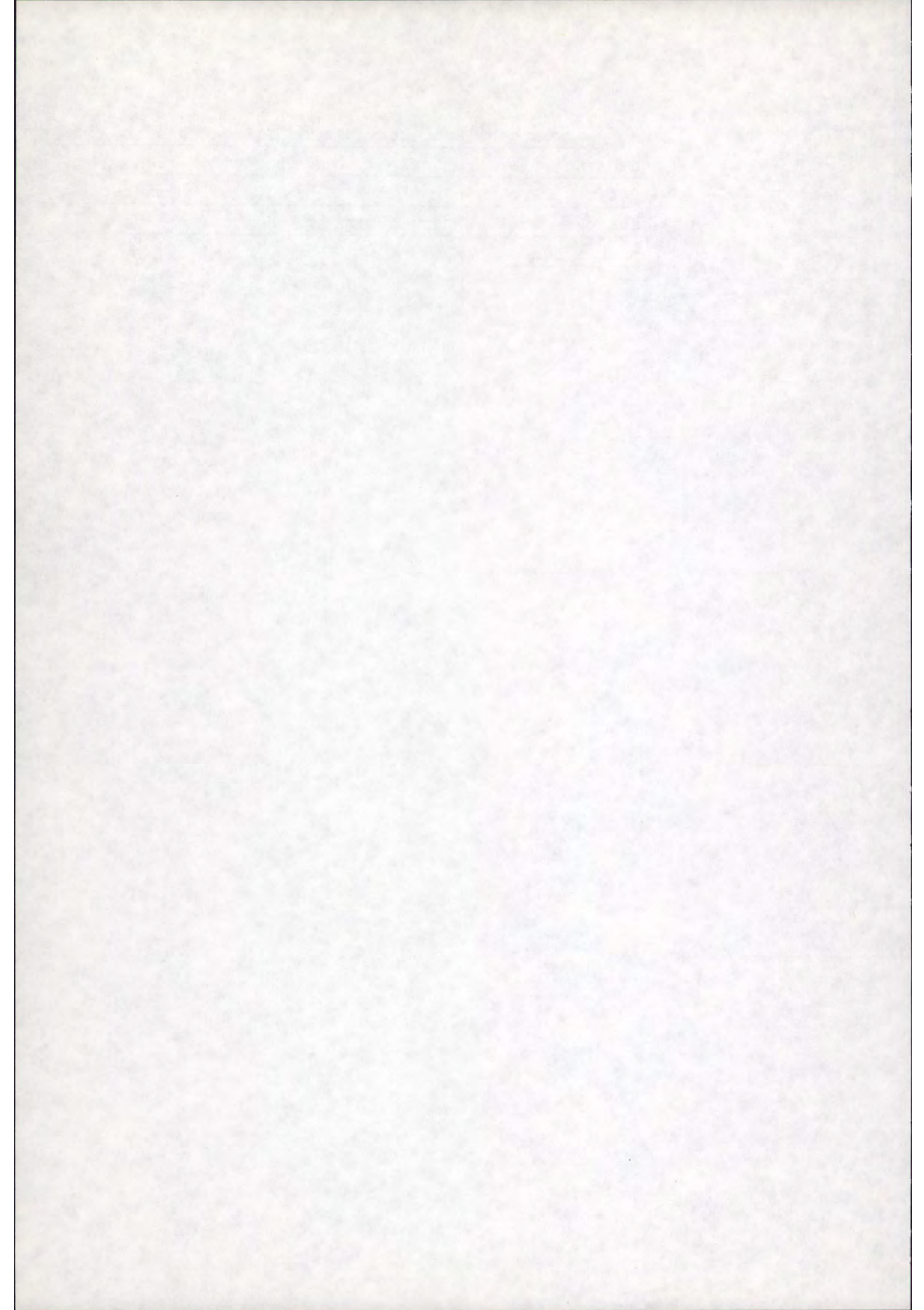
Såvel F.D.B. som De samvirkende Købmændsforeninger har beskæftiget sig indgående med spørgsmålet om etablering af butikcentre i overensstemmelse med den stedfindende byplanlægning. De 2 organisationer har iøvrigt etableret et fælles planlægningsarbejde gennem "Instituttet for butikcenterplanlægning", som boligministeriet har et nært samarbejde med.

Også på andre områder har boligministeriet formidlet oplysninger, således f. eks. til sparekasserne.

Det kan således konstateres, at der også ud fra hensynet til forbrugernes forsyning på en række felter allerede har vist sig en betydelig interesse for en egentlig koordinering med det offentliges planlægning.

III. Egnsplanarbejdet.

A. Baggrunden.

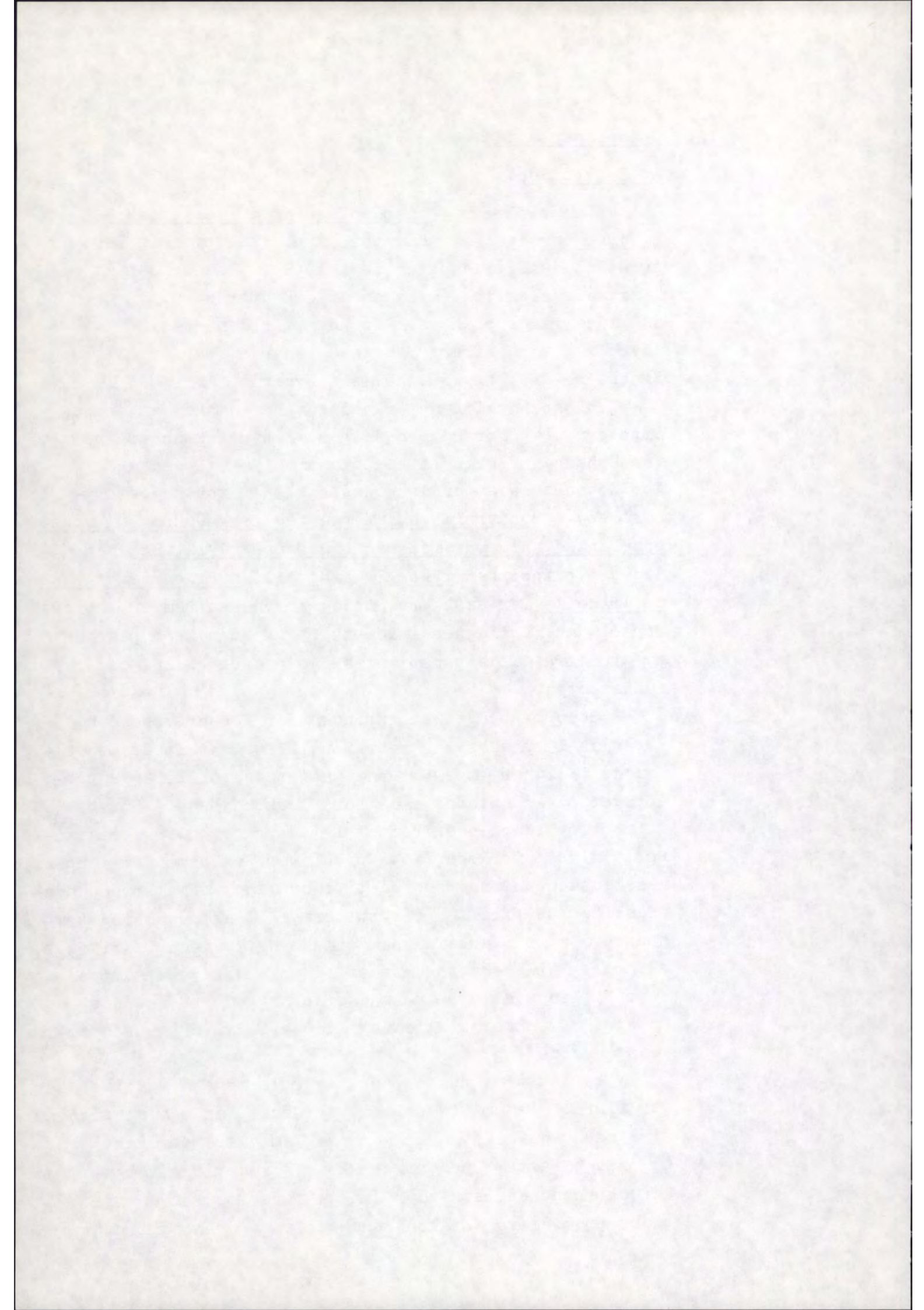
Den tidligere egnsplanlægning af det storkøbenhavn-
havske område, som udførtes af det halvofficielle
egnsplanudvalg, resulterede i 1948 i udsendelsen af
"Skitseforslag til en Egnsplan for Storkøbenhavn", den
såkaldte fingerplan, som forudsætter den fremtidige by-
udvikling koncentreret langs S-banerne, der stråler som
fingre ud fra den københavnske bykerne.

Egnsplanskitsens principper har dannet et nødven-
digt grundlag for udarbejdelsen af byudviklingsplanerne
for Københavnsegnen af henholdsvis 1951 (hovedsagelig
for Københavns amtsrådsreds) og 1954 (for Køge Bugt-
området). Byudviklingsplanerne fastlægger kun ved zone-
opdelingen rammerne for den bymæssige udvikling, men
tager i princippet ikke stilling til, hvilken bebyggelse
og lignende der skal være inden for disse rammer. Disse
forhold må fastlægges i de enkelte kommuners byplaner
på grundlag af de egnsplanmæssige overvejelser, der har
fundet sted.

Selv om byudviklingsplanen for Københavnsegnen
først skal optages til revision i 1966, drøftede man al-
lerede i midten af 1950'erne muligheden af at søge gen-
optaget et egnsplanarbejde for Storkøbenhavn. Spørgs-
målet blev indgående drøftet i de organer, der beskæfti-
ger sig med Storkøbenhavns problemer, ikke mindst i ho-
vedstadskommunernes samråd og i byplannævnets hovedstads-
afdeling. Drøftelserne resulterede i, at hovedstadskom-
munernes samråd anbefalede kommunerne i egnen at bidrage
økonomisk til genoptagelse af egnsplanarbejdet samt an-
mode byplannævnets hovedstadsafdeling om, at arbejdet
udføres og tilrettelægges og ledes af byplannævnets ho-
vedstadsafdeling.

Baggrundene for at søge egnsplanarbejdet genoptaget
var flere. Det måtte således forudses, at den stadigt
stigende gensidige påvirkning mellem disse områder (som
nu også omfatter Frederiksværk- og Frederikssundegnen) og
Københavnsegnen, som udviklingen fører med sig, ville
skabe problemer, som kun kunne løses ved en sammenfattende

analyse af en videre problemkreds, end de enkelte byudviklingsudvalg har mulighed for at tage op til løsning.

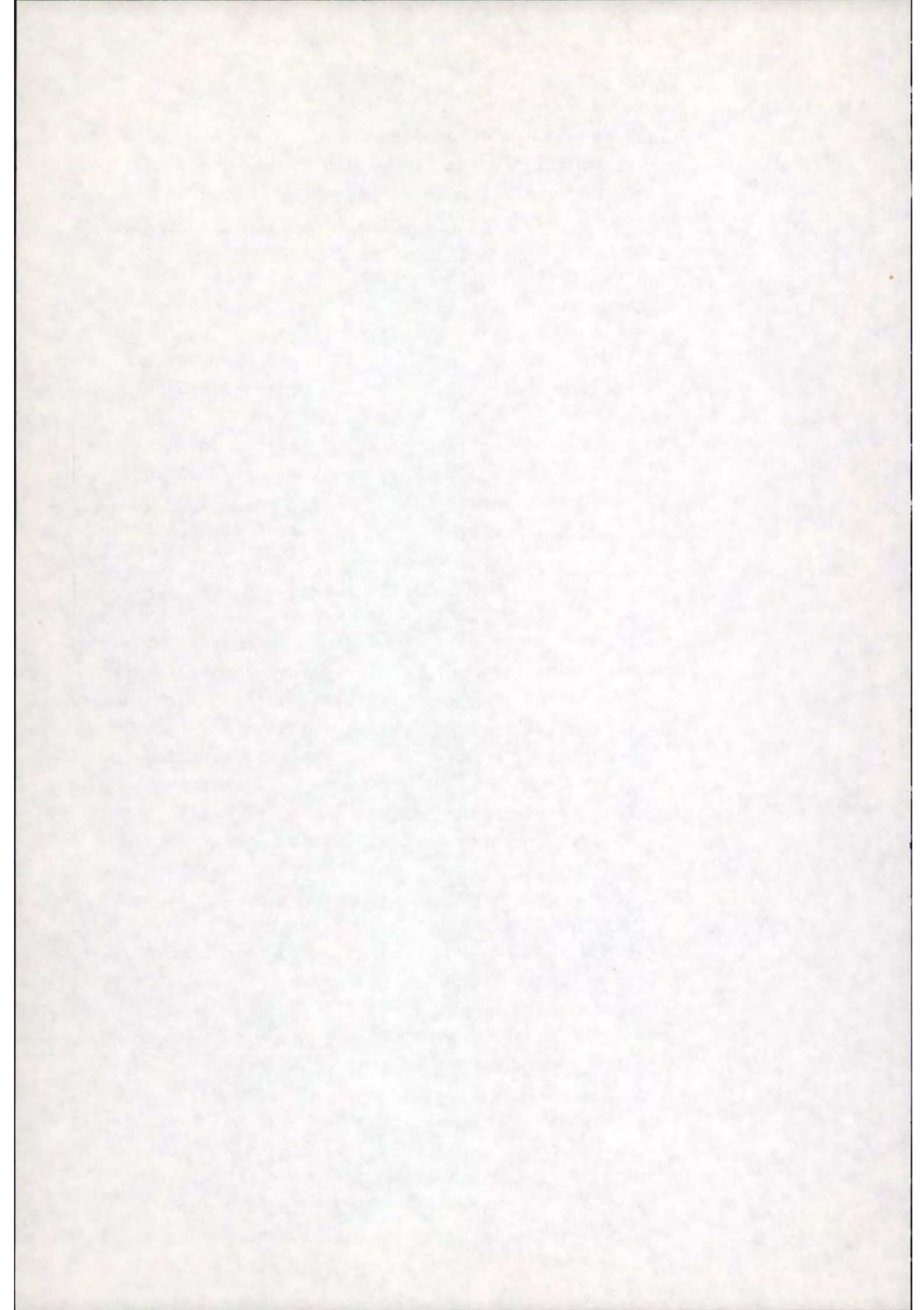
Det var endvidere stadig mere påtrængende at tilvejebringe et grundlag for koordinering af de enkelte kommuners detaljerede byplanlægning, navnlig ved ud fra helhedsbetragtninger at søge tilvejebragt en hensigtsmæssig fordeling af beboelses- og erhvervsområder. Således havde et så vitalt område som placeringen af fremtidige industriarealer hidtil kun i ringe omfang været genstand for nogen egentlig tværkommunal koordinering.

Selv om der på en række specielle områder, f.eks. veje, kollektive trafikmidler, kloak- og ledningsanlæg o.lign., i forvejen fandt en planlægning sted på tværs af kommunegrænserne, dels ved fælleskommunalt samarbejde i et vist omfang, dels gennem planlægningen af statslige anlæg, var dette utilstrækkeligt. I en ny egnsplan ville man imidlertid også kunne angive fælles retningslinjer ud fra et videre sigte af disse planlægningsforanstaltninger, som er spredt på flere planlæggende organer.

Det nu påbegyndte egnsplanarbejde udføres i det daglige af et særligt teknisk sekretariat, Egsplansekretariatet, og der er til arbejdets genoptagelse bevilget 500.000 kr., hvoraf amts- og primærkommunerne i området betaler hver 1/3 og staten 1/3.

Byplannævnets hovedstadsafdeling har fastlagt et detaljeret arbejdsprogram for egnsplansekretariatets arbejde. Det var oprindelig hensigten, at arbejdet skulle udføres inden for en 5-årig periode, men nævnet har senere anbefalet, at arbejdet søges fremskyndet til afslutning inden for 3 år, således at der skulle foreligge en egnsplanskitse i sommeren 1961. Der er ved drøftelsen af arbejdsprogrammet ikke fastsat en egentlig geografisk grænse for egnsplanarbejdet. Man har dels lagt vægt på, at også Roskilde amtsråds-kreds og Frederiksborg amt bidrager til arbejdet, således at dette heller ikke i denne henseende begrænses til et snævert københavnsk område, dels har man i nævnet drøftet, at planlægnings-spørgsmål af enhver art af betydning for den befolknings- og erhvervsmæssige udvikling i det storkøbenhavnske

område måtte inddrages i planlægningsovervejelserne, således f.eks. sommerhusbebyggelserne langs Sjællands kyster, trafikplanlægningen og f.eks. vandforsyningen, der alle er problemer omfattende størstedelen af Sjælland.

B. Orientering og sekretariatsarbejdet.

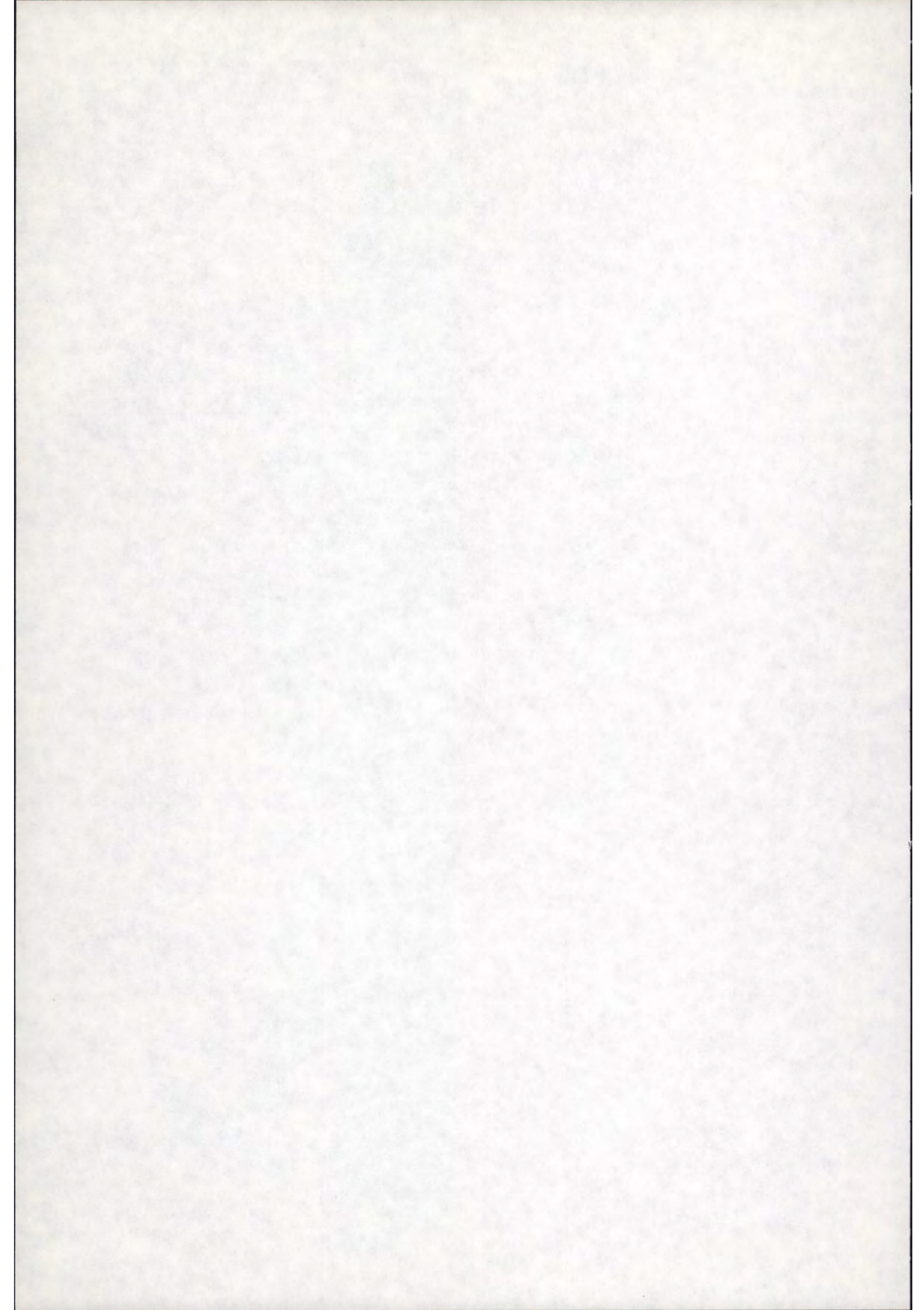
Det er egnspansekretariatets opgave at udarbejde dels en langsigtet principskitse for hovedstadsområdets udvikling, dels en mere konkret skitse for udviklingen over et kortere areal.

Sekretariatet har fra offentlige myndigheder indsamlet oplysninger om de faktiske forhold og med en række interesserede drøftet problemer af almen og speciel betydning for byudviklingen. Der er udarbejdet en "Status over de eksisterende forhold", en "Redegørelse for befolkningsudviklingen" med foreløbige skøn over det mulige arealforbrug og en foreløbig "Redegørelse for hovedstadsområdets rekreative områder".

Disse redegørelser har været drøftet på møder med byplannævnet som forudsætning for det videre egnspanarbejde.

Som led i undersøgelses- og planlægningsarbejdet holder sekretariatet sig i nær personlig kontakt med andre statsinstitutioner og med erkættpersoner. Sekretariatet bistås løbende af byplannævnets sagkyndige i byplanforhold og samarbejder med boligministeriet og den kommitterede i byplansager.

De undersøgelser, sekretariatet hidtil har gennemført, tyder på, at de ubegygede områder, der ligger i nærlig tilknytning til de nuværende byområder i Nordsjælland, kun kan tage en del af den mulige tilvækst i de kommende årtier (jfr. nedenfor), et forhold der er yderligere forstærket ved den seneste tids kraftige efterspørgsel efter byggegrunde. Såfremt en fortsat befolkningsvækst i hovedstadsområdet må bosættes uden for disse områder, kaldes sekretariatets opgave i to dele:

- 1) Planlægning af bebyggelsesområder med naturlig tilknytning til de nuværende byer i hovedstadsområdet.
- 2) Planlægning af nye byområder uden for det nuværende hovedstadsområde.

Det kan i øvrigt oplyses, at egnsplansekretariatet er nået til følgende foreløbige synspunkter vedrørende hovedstadsområdets udvikling:

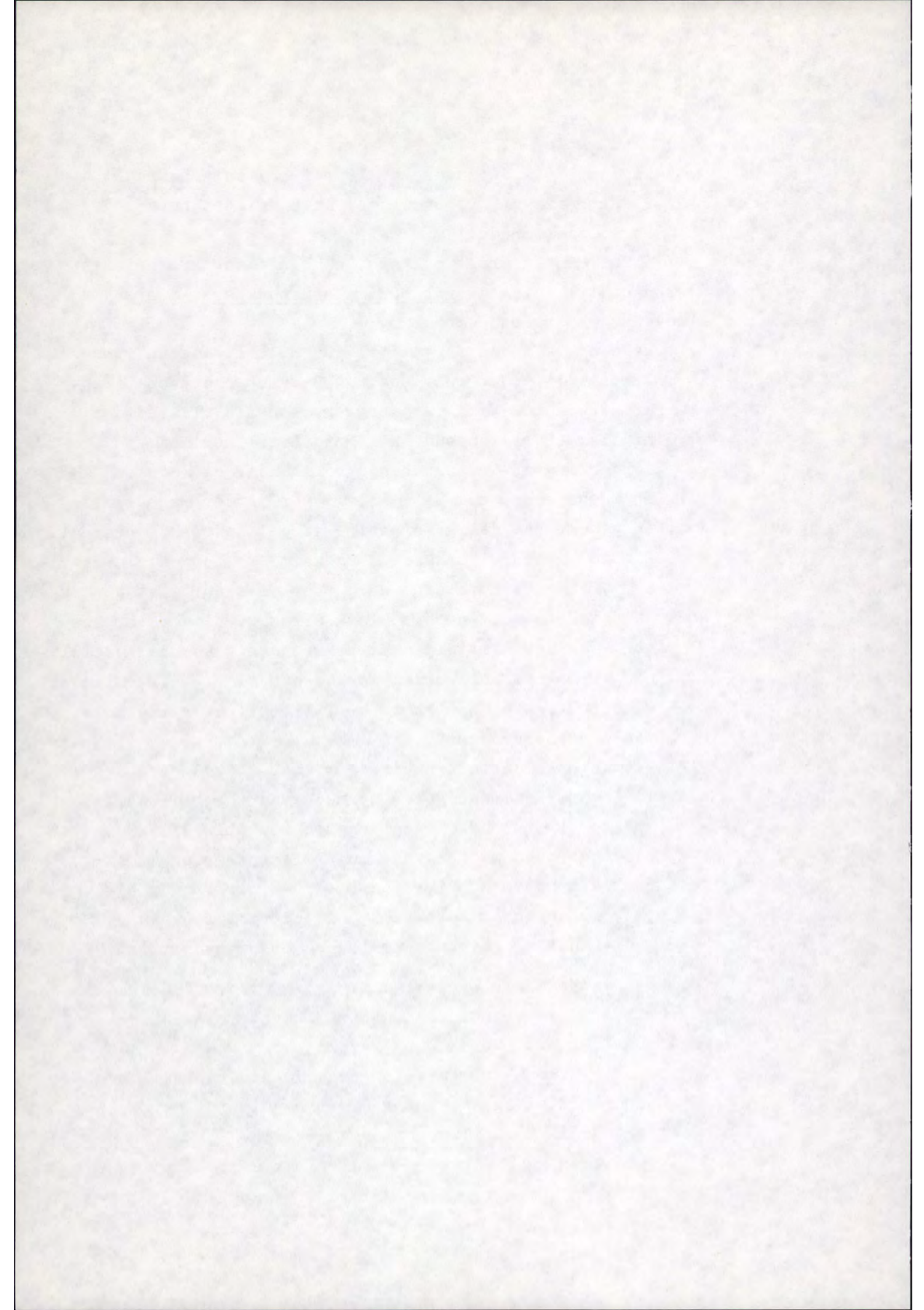
- I. Hvis udviklingen fortsætter som hidtil, må man være forberedt på den mulighed, at Storkøbenhavn omkring år 2000 har $2\frac{1}{2}$ mill. indbyggere. Dette vil med den hidtidige velstandsudvikling føre til henimod en fordobling af det nuværende boligantal og med den fremherskende tendens i boligtyper må der regnes med en ganske betydelig forøgelse af det nuværende byareal. En planlægning, som skal imødekomme de forventede arealkrav, må være rummelig, og det er afgørende, at den ikke, selv i løbet af en meget lang årrække, bliver for snæver. Når der samtidig skal sikres den voksende bybefolkning rimelige muligheder for adgang til de "frie landskaber", er Nordsjælland for lille til at rumme hele den angivne byvækst.
- II. Byvæksten i dette århundrede rummer 2 stadier:
  - 1) Den tæt sammenbyggede by med ensartet gademønster og tætmasket sporvejsnet (indtil 1930-40).
  - 2) Fingerbyen med begyndende differentiering af trafiknettet (primærgader og S-baner), hvor byvæksten lokaliseres langs hovedtrafiklinierne. S-banefingerbyens rummelighed er begrænset.

Den kommende byudvikling må derfor forudsætte en yderligere differentiering af trafiksystemet ved skabelse af et nyt overordnet trafiknet.

Dette indebærer hurtige gennemgående kollektive transportmidler og udbygning af et højklasset motorvejsnet, svarende til bilismens behov.

Det kan kun muliggøres ved en bevidst opbygning af befolkningsmæssigt meget store trafikoplande, større

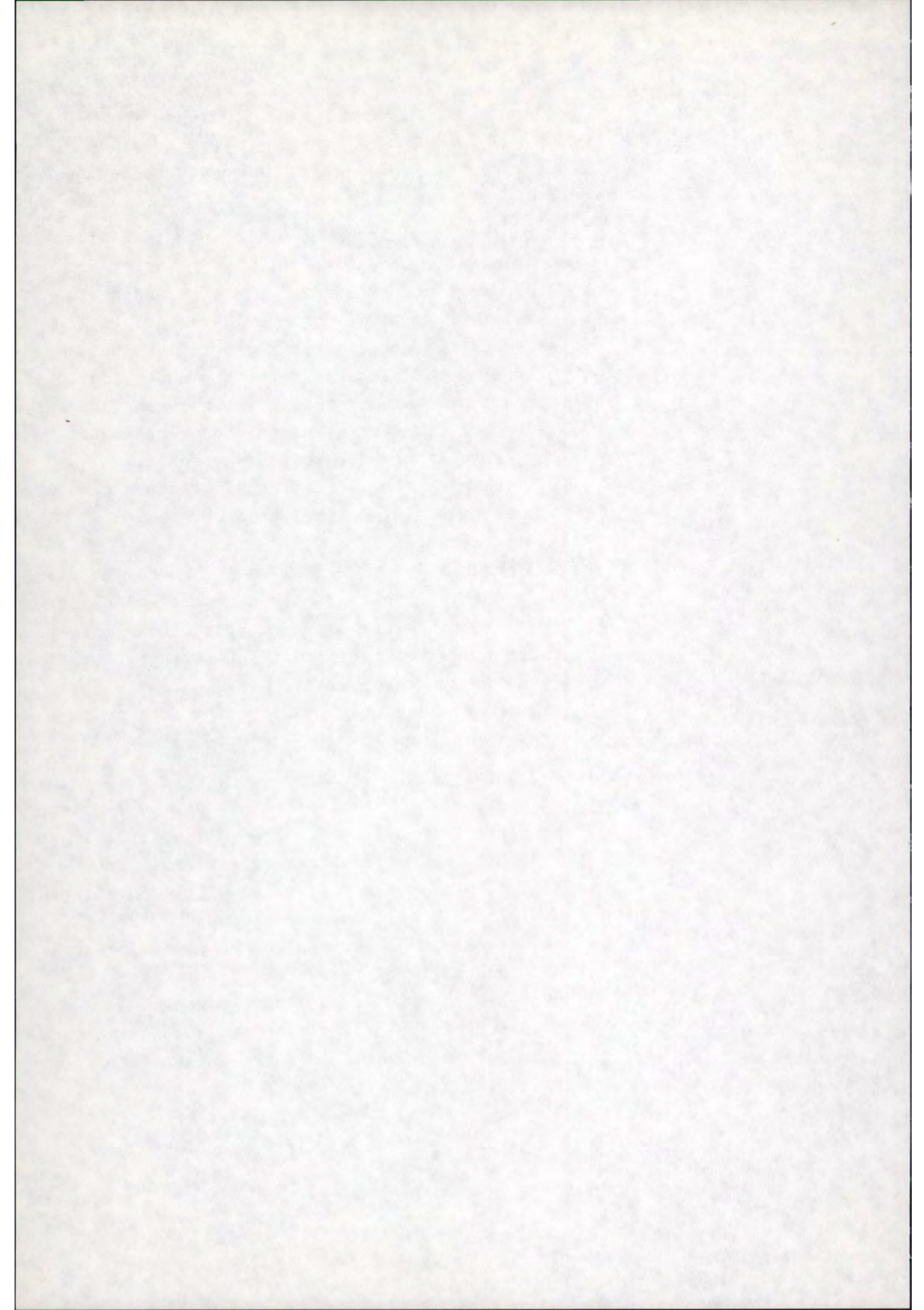

end dem vi i dag kender fra S-banebyens "beboelses-fingre".

III. Byens vækst medfører en differentiering af erhvervslivet. I nutidens millionby vokser det gamle hovedcenter langsommere og langsommere samtidig med, at det skifter karakter. Dette er et udtryk for, at byens geografiske udstrækning og befolkningsstørrelse har nået sådanne dimensioner, at der rundt om i bylegemet opstår centre, der virker aflastende og supplerende for mange af hovedcentrets funktioner. Til den størrelse, fremtidens København kan få, svarer bicentre, betydeligt større end de kendes i dag.

Fra industriens side stilles i dag krav om store velordnede industriarealer med gode kollektive trafikforbindelser og veje. Store industriområder kræver et stort nært befolkningsunderlag. Sammenfattende kan siges, at både trafik og erhverv stiller krav om udbygning af byen i organiserede enheder af stor størrelsesorden.

IV. En byudvikling, der tager konsekvensen af ovenstående, vil føre Københavns vækst mod sydvest, hvor hele den øvrige del af Sjælland er til rådighed. Her vil man være forholdsvis frit stillet med hensyn til formerne for udviklingen. Sammenholdes dette med det forhold, at der i de nærmeste 20-30 år skal ofres milliardbeløb til landets hovedtrafiklinier, først og fremmest linien Fyn-Storebæltsbro-København-Øresundsbro, kan man fra en samfundsøkonomisk synsvinkel overveje det hensigtsmæssige i at lade byvæksten både på kortere og længere sigt i Københavnsegnen trække med på disse udgifter.

Det er af stor betydning, at en sådan udviklingsretning bevarer det store nære nordsjællandske landskab for den millionbefolkning, der stadig vil være bosat i de nuværende byområder samtidig med, at de midtsjællandske skove og søer bliver rekreatiionsområde for de nye bydeles befolkning.

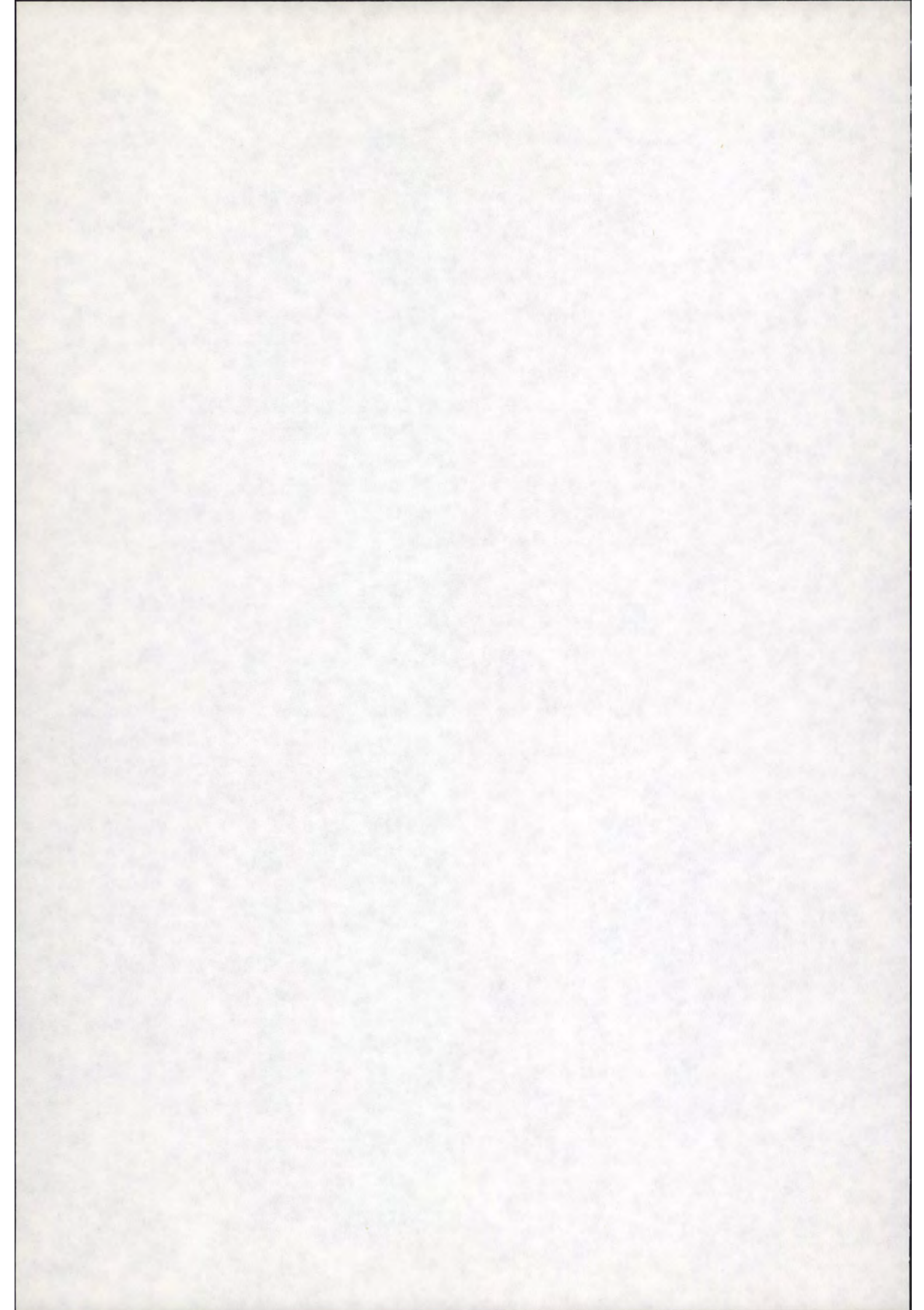
Foranstående foreløbige synspunkter er stadig genstand for overvejelse i sekretariatet og har ikke været forelagt byplannævnet.

Det bemærkes, at egnsplensekretariatets arbejde er af ren teknisk planlæggende karakter uden administrative opgaver, og at en egnsplan, som skal tjene som grundlag for den fremtidige udbygning af et Storkøbenhavn, forudsætter tiltræden fra de respektive administrative instanser - kommuner og statsmyndigheder.

IV. Overvejelse vedrørende øget samordning af planlægningsforanstaltningerne.

Som det fremgår af foranstående finder der i dag en omfattende planlægning sted med hensyn til udviklingen af det storkøbenhavnske område. Inden for de organer, der varetager anlægsarbejder eller har planlægningsbeføjelser, finder denne planlægning selvsagt sted ud fra vedkommende organs særlige opgaver og forudsætninger. Der kan dog ikke herske tvivl om, at der finder et vidtstrakt samarbejde sted, således at de enkelte organers synspunkter er kendt hos de andre myndigheder. Det må også fremhæves, at kredsen af de personer, der beskæftiger sig med planlægningsopgaver i det storkøbenhavnske område, er forholdsvis snæver, og at der eksisterer et betydeligt personfællesskab i de organer, der beskæftiger sig med planlægningsopgaver - administrativt, i kommissioner, udvalg m.v.

Ud fra boligministeriets synspunkt - som det ministerium, hvorunder byplanlægningen sorterer - kan man måske resumere den koordination, der i dag foregår, således:

Boligministeriet og dets teknisk rådgivende kontor i byplanspørgsmål, den kommitterede, har en meget nær kontakt med kommunerne, der er de primære planlæggende organer. Boligministeriet står på denne måde som et mellemed eller kontakttled mellem de statslige organer, der har planlægningsopgaver og de kommunale interesser samt i et vist omfang de mere private bygge- og anlægsinteresser (ankeinstans for bygnings- og byplanlovgivningen).

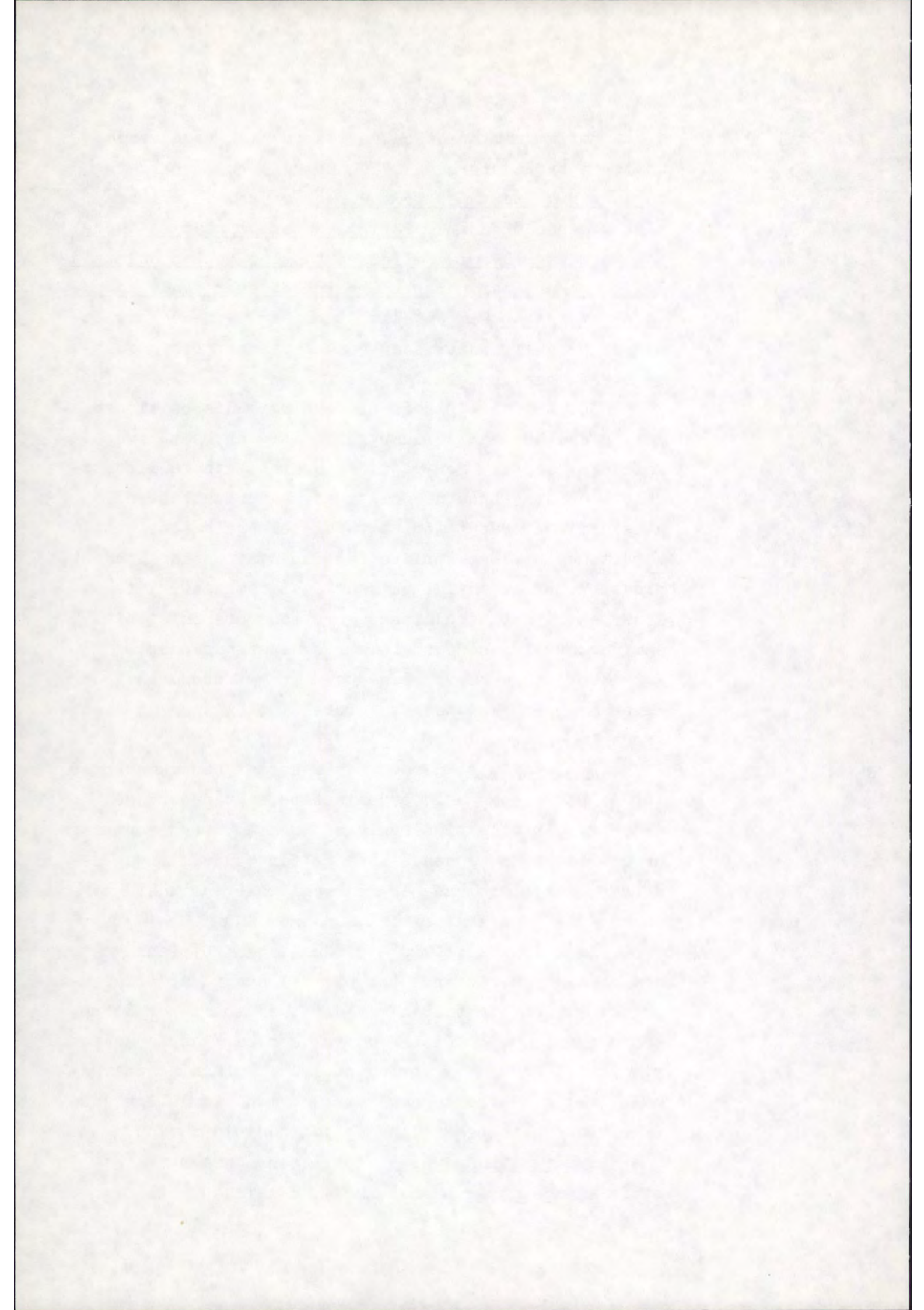
Det er fast praksis at forelægge dispositionsplaner og sådanne partielle byplanvedtægter, som giver anledning dertil, for vejdirektoratet, generaldirektoratet for statsbanerne, tilsynet med privatbanerne, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, tolddepartementet, Det særlige Bygningssyn, Nationalmuseet, provst J. Exner, Hald. (kirker), statsministeriets konsulent i naturfredningssager, forsvarsministeriet, samt eventuelt andre styrelser og institutioner.

For at kunne varetage den nævnte formidlende opgave har boligministeriet forskellige organer at støtte sig til:

Byplannævnet, der er sammensat af repræsentanter for de store kommunale organisationer, rådspørges i alle principielle planlægningspørgsmål. Byplannævnet er endvidere godkendende instans for byudviklingsplanerne, og byplannævnet er den politiske instans, hvorunder egnsplansekretariatet henhører.

Egnsplansekretariatet er nedsat af byplannævnet som et teknisk kontor. Det har til opgave at tilvejebringe et forslag til en revideret egnsplan for Storkøbenhavn. Boligministeriet trækker på Egnsplansekretariatet med hensyn til principielle planlægningspørgsmål i det storkøbenhavnske område, men sædvanligvis ikke ved sagers behandling og ved administration.

Byudviklingsudvalget for Københavnsegnen samt byudviklingsudvalgene for Køge-, Roskilde-, Hillerød-,

Helsingør- og Frederiksværk-områderne forbereder byudviklingsplanerne og administrerer de godkendte byudviklingsplaner.

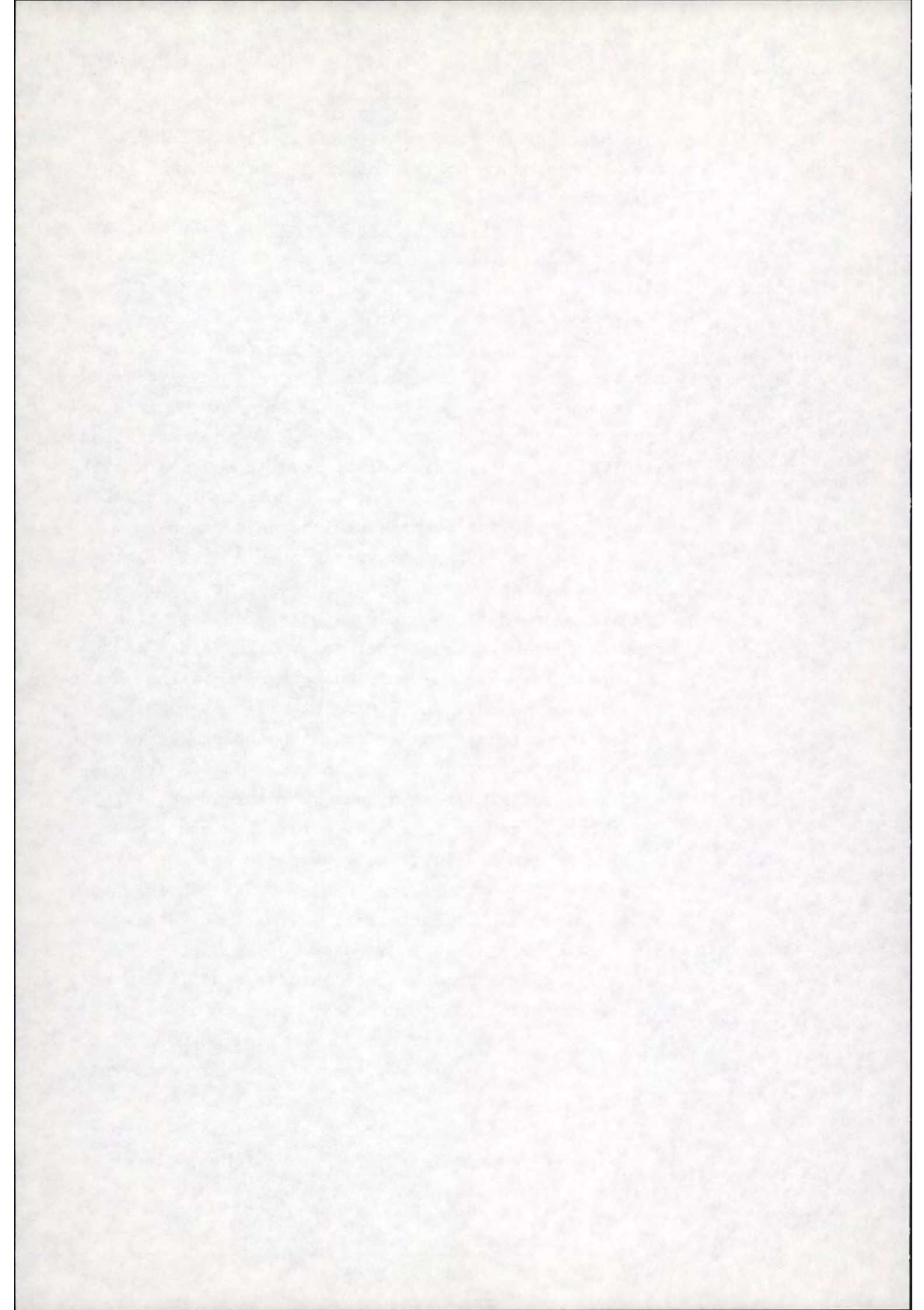
Den kommitterede i byplansager er boligministeriets teknisk rådgivende kontor i alle byplanspørgsmål og er det organ, der i det daglige har kontakten med kommunerne.

Det perspektivdannende arbejde for det storkøbenhavnske område udføres således af egnsplansekretariatet under byplannævnets overledelse, medens de administrative opgaver og den nødvendige daglige administration varetages af boligministeriet, navnlig med den kommitterede i byplansager og i særlige spørgsmål byudviklingsudvalgene som teknisk assisterende organer.

I boligministeriet har man overvejet i tilslutning til byplannævnets egnsplanarbejde at etablere et teknisk koordinationsudvalg på højt plan, omfattende foruden byplanmyndighederne: vejmyndighederne, statsbanerne, kloak- og vandindvindingsmyndighederne, naturfredningsorganerne, industrirådet m.fl. organer. Byplannævnet fandt imidlertid, at egnsplansekretariatet burde have lejlighed til at danne sig en vis helhedsopfattelse, forinden et sådant koordinationsudvalg nedsattes, og spørgsmålet blev derefter udskudt med henblik på senere drøftelse i nævnet. Det har været hensigten at genoptage spørgsmålet om etableringen af et sådant udvalg i indeværende år, når man havde et grundlag at gå til de pågældende myndigheder med.

I byplannævnet og i boligministeriet finder man, at der på kortere sigt inden for rammerne af de givne opgaver kunne tilvejebringes en betydelig koordination i planlægningsarbejdet ved nedsættelsen af det nævnte koordinationsudvalg.

Ministeriet har kun mere løseligt beskæftiget sig med den koordination i Københavnseggen, der er ønskelig på længere sigt, idet man har ment, at det

reviderede egnsplanforslag kunne få afgørende indflydelse på den koordinationsform, der må anses for mest hensigtsmæssig.

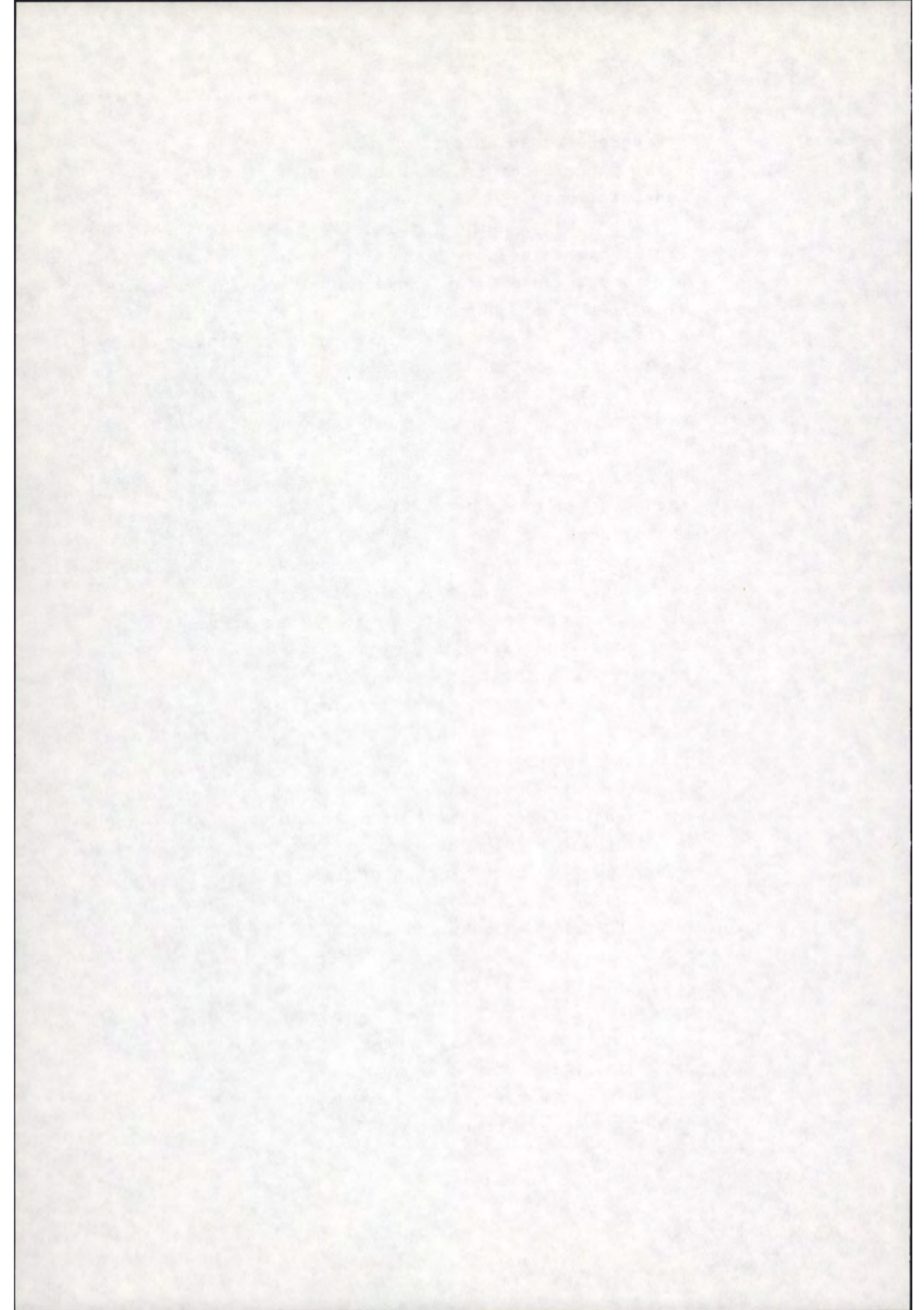
Man skal i denne forbindelse pege på, at de hidtil overvejede overkommunale organer enten ikke har kunnet gennemføres (Hovedstadskommissionens forslag), eller i praksis har vist sig at være af ringe slagkraft - i hvert fald med henblik på planlægningsopgaver (Hovedstadskommunernes samråd).

Man skal endvidere henvise til, at der utvivlsomt er en række vidt forskellige behov for koordinering inden for det storkøbenhavnske begrebs område. På byplanlægningens og byudviklingens område kan den egentlige geografiske afgrænsning ikke fastlægges, men området må siges at udstrække sig - ret diffust - til hele den storkøbenhavnske interessesfære, i visse henseender som nævnt til hele Sjælland. På trafikplanlægningens område er en geografisk afgrænsning ligeledes vanskelig, jfr. betragtningerne i Samferdselskommissionens betænkning. Det samarbejde på f.eks. det økonomiske område, som formentlig også er nødvendigt, vil utvivlsomt have sigte mod en snævrere geografisk afgrænsning.

Forinden spørgsmålet om tilvejebringelse af en hovedstadsordning er modnet så langt frem, at man kan overskue, hvilke planlægningsopgaver et hovedstadsorgan med rimelighed kan påtage sig, forekommer det ikke hensigtsmæssigt at nedsætte egentlige nye planlægningsorganer. Man skal imidlertid pege på følgende som ønskeligt i den aktuelle situation:

a) Egnplanarbejdet, der udføres under byplannævnets hovedstadsafdeling, styrkes gennem nedsættelse af et koordinationsudvalg med repræsentanter for de styrelser og organer, der varetager planlægningsopgaver.

Det vil iøvrigt i et vist omfang være naturligt, at det samlede byplannævn - altså ikke alene dets

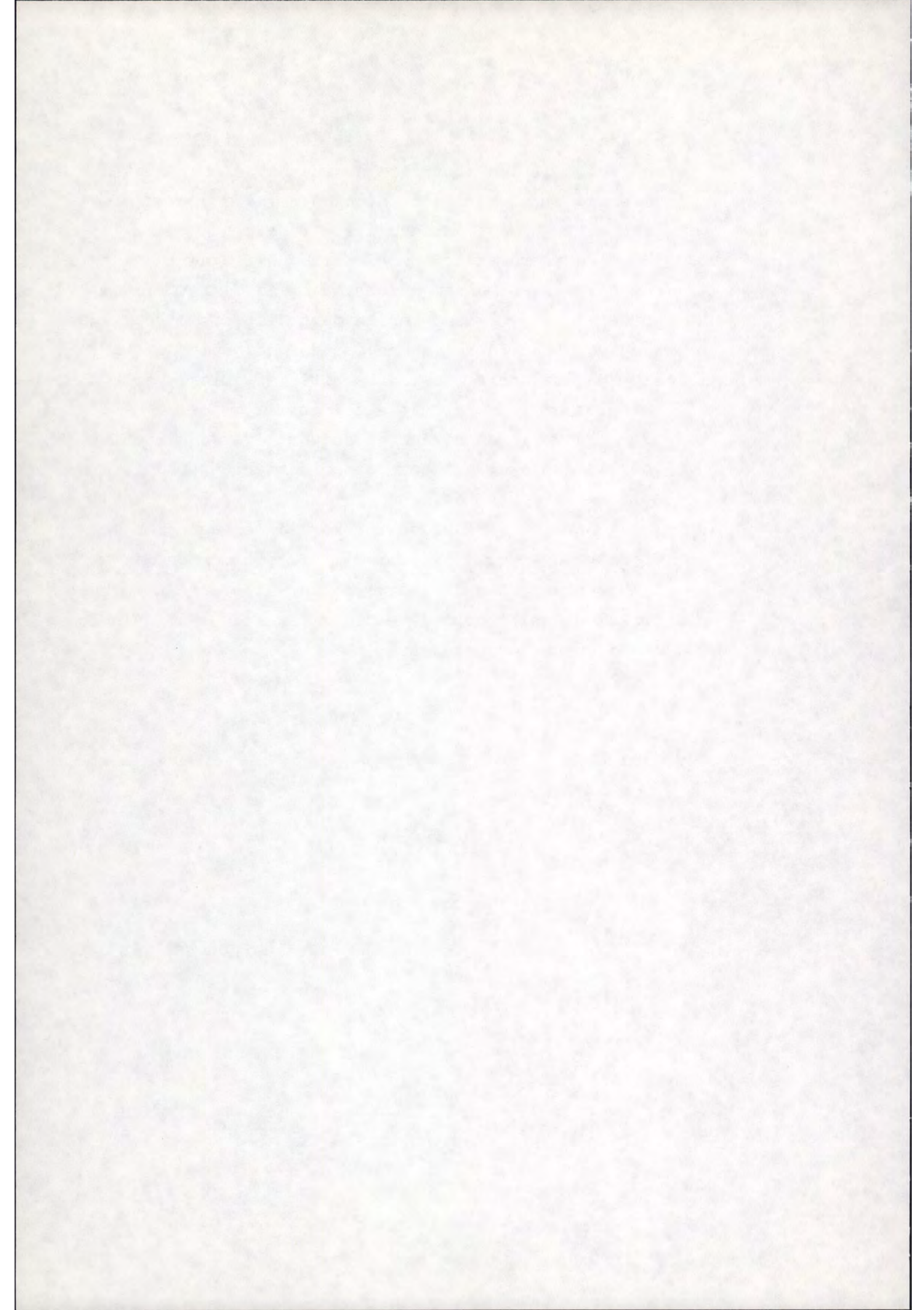

hovedstadsafdeling - behandler de spørgsmål, der opstår som følge af den storkøbenhavnske udvikling. Det har allerede været forudsat, at også nævnets provinsafdeling måtte have egnsplanskitser forelagt.

b) Det perspektivdannende arbejde i egnsplansekretariatet styrkes gennem en udbygning af sekretariatet. Dette vil være muligt ved en forøgelse af det bevilgede tilskud. Endvidere må man forudse det nødvendigt, at arbejdet fortsættes, også efter at skitsen til en egnsplan er tilvejebragt - formentlig om ca. 1½ år.

c) Udbygningen af den administrative koordination på det tekniske felt hos boligministeriets kommitterede søges videreudbygget.

Når det reviderede forslag til en egnsplan for Storkøbenhavn er tilvejebragt, vil der formentlig være tilvejebragt en bedre baggrund for at overveje formerne for planlægningsarbejdets videreførelse - muligvis som led i en ny hovedstadsordning.

V. Forbedring af planlægningsgrundlaget.

I det følgende skal man nævne nogle sider af planlægningen, hvor erfaringerne synes at have vist, at forbedringer af selve planlægningsgrundlaget er ønskeligt, idet det i dag forekommer for svagt og derfor begrænser planlægningens muligheder.

Principielt er der tale om forhold, som påvirker planlægningen i hele landet, men som i særlig grad må siges at være af betydning for planlægningen af så stort og kompliceret et område som Københavns-egnen.

1) Lands- og regionssynspunkter.

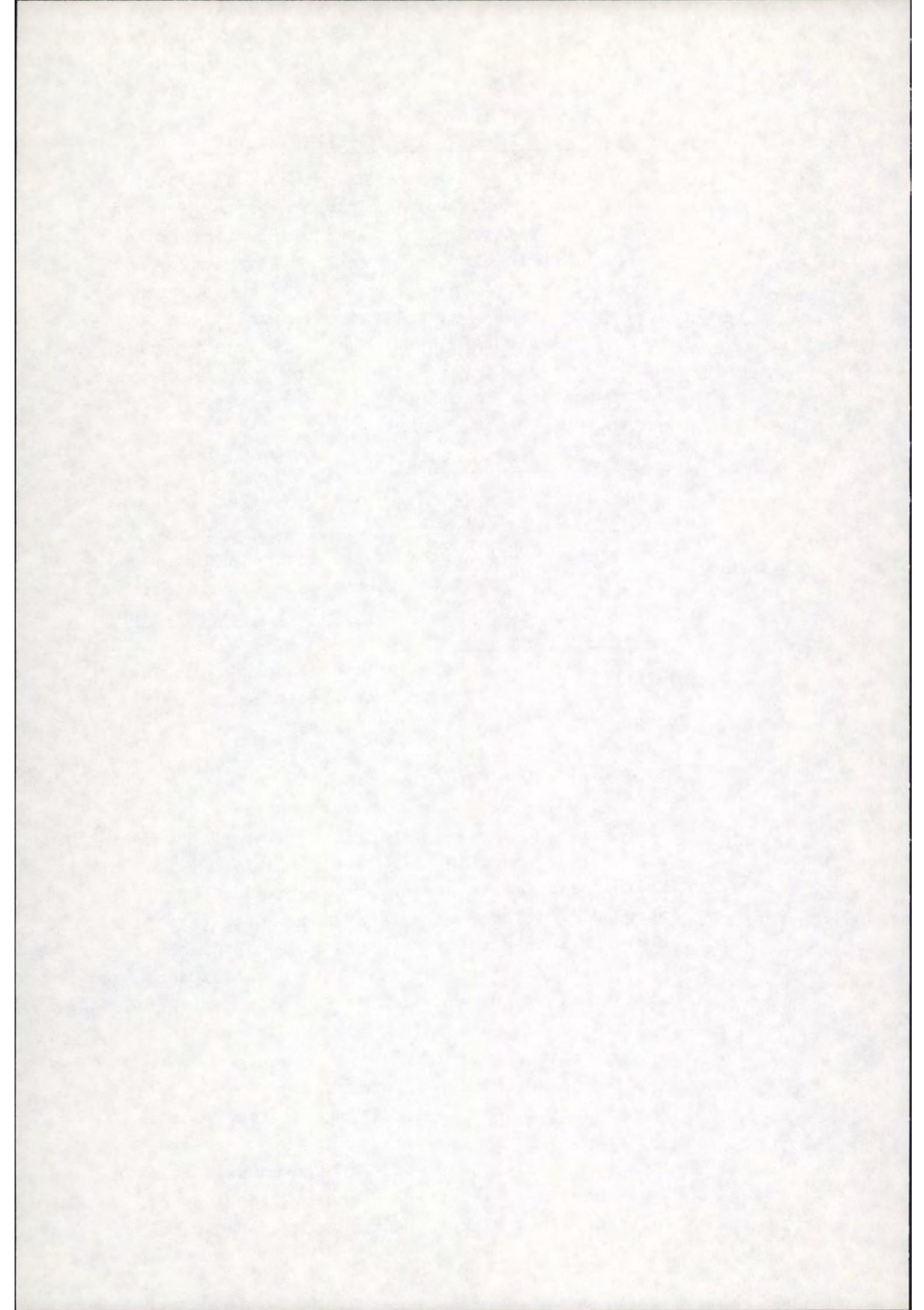
Udviklingen af det storkøbenhavnske område har hidtil overvejende været anskuet ud fra ønsket om at tilvejebringe den bedst mulige fysiske planlægning af selve området. Overvejelserne har derimod kun i ringe grad omfattet Storkøbenhavns relationer til landet iøvrigt.

I dag er forholdet det, at Københavnsområdet har ca. $\frac{1}{4}$ af landets samlede befolkning. Fortsætter udviklingen som hidtil, må der regnes med, at Storkøbenhavn-området år 2000 vil tegne sig for ca. $\frac{1}{3}$ af hele landets befolkning.

Planlægningen af så stort et bysamfund kan ikke fuldt ud løses indenfor den nuværende bymæssige struktur, og må antagelig føre til, at en del af befolkningstilvæksten søges placeret andetsteds. Alleerede heraf følger, at Københavnsområdets vækst ikke blot kan betragtes som et snævert lokalt fænomen.

Byens fortsatte vækst vil være ensbetydende med, at en lang række egne udenfor København vil have fravandring i den forstand, at de ikke kan fastholde stedets fødselsoverskud.

Denne udvikling må sammenholdes med de bestræbelser, som foretages for at fremme den industrielle og dermed bymæssige udvikling i andre områder af landet, og som finder støtte i egnsudviklingsloven. Disse bestræbelser vil få deres begrænsning med en befolkningsudvikling som den skitserede, men vil

kunne styrkes, såfremt det lykkes at fastholde befolkningen ude i landet.

Man kan derfor rejse spørgsmål, om det ikke *ville* være ønskeligt at opstille en målsætning, som tager sit udgangspunkt i en mere ligelig fordeling af befolkningen.

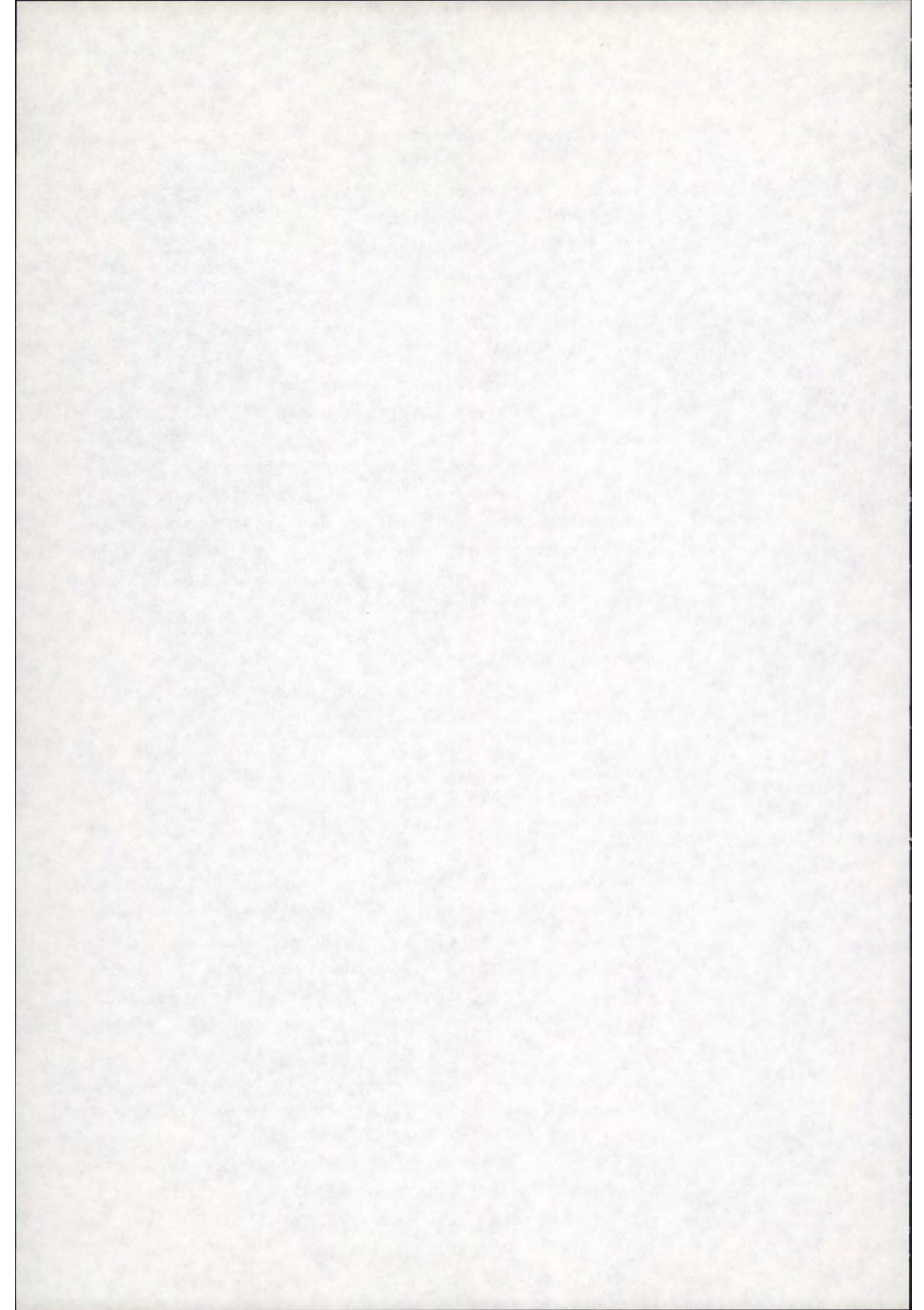
For en eventuel dæmpning af Storkøbenhavns vækst taler således dels hensynet til udviklingen af landet i øvrigt, dels hensynet til selve planlægningen af det storkøbenhavnske område, idet denne tegner sig lettere under forudsætning af en mindre tilvækst.

Gennemførelsen af en sådan målsætning vil utvivlsomt kræve en indsats i områderne ude i landet, som letter udviklingen af de bestående bysamfund. Hovedlinierne i et program tagende sigte herpå synes at måtte koncentrere sig om en industrilokalisering, dels således at det gøres attraktivt for industrien at placere sig i disse områder (særlig økonomisk støtte), dels således at der skabes det kompleks af "bygoder", som er forudsætningen for en industriel udvikling. Til dette formål vil en bevidst anvendelse og planlægning af den statslige bygge- og anlægsvirksomhed være af betydning, idet udviklingen lettest vil kunne fremmes i de områder og på de steder, hvor tillige de statslige hjælpemidler kan sættes ind.

Samtidig må det overvejes, om man ved en mindskning af erhvervstilgangen til det storkøbenhavnske område kan dæmpe befolkningstilvæksten. Dette kan eventuelt ske efter tilsvarende principper, som dem, der praktiseres i England, hvorefter der kræves tilladelse til oprettelse og udvidelse af virksomheder af en vis størrelse.

En planlægning af landsomfattende karakter kan vel ikke gennemføres straks, men der kan dog på flere punkter iværksættes foranstaltninger, der dels ville betyde foreget sikkerhed med hensyn til Storkøbenhavns udvikling, dels ville være værdifulde for udviklingen i provinsen og for landet som helhed, og som trinvis kunne føre til en landsplanlægning:

- en statslig clearingscentral for de oplysninger, som de enkelte ministerier på hvert sit område har om de nuværende forhold, blandt andet i landets forskellige dele,

- et forskningsorgan, der skaffede oversigt over den betydelige udenlandske viden på feltet og foretog eller bestilte nødvendige supplerende undersøgelser her i landet,

- et pålæg til amtsrådene om at optage arbejdet med en samlet planlægning - visse amter i fællesskab,

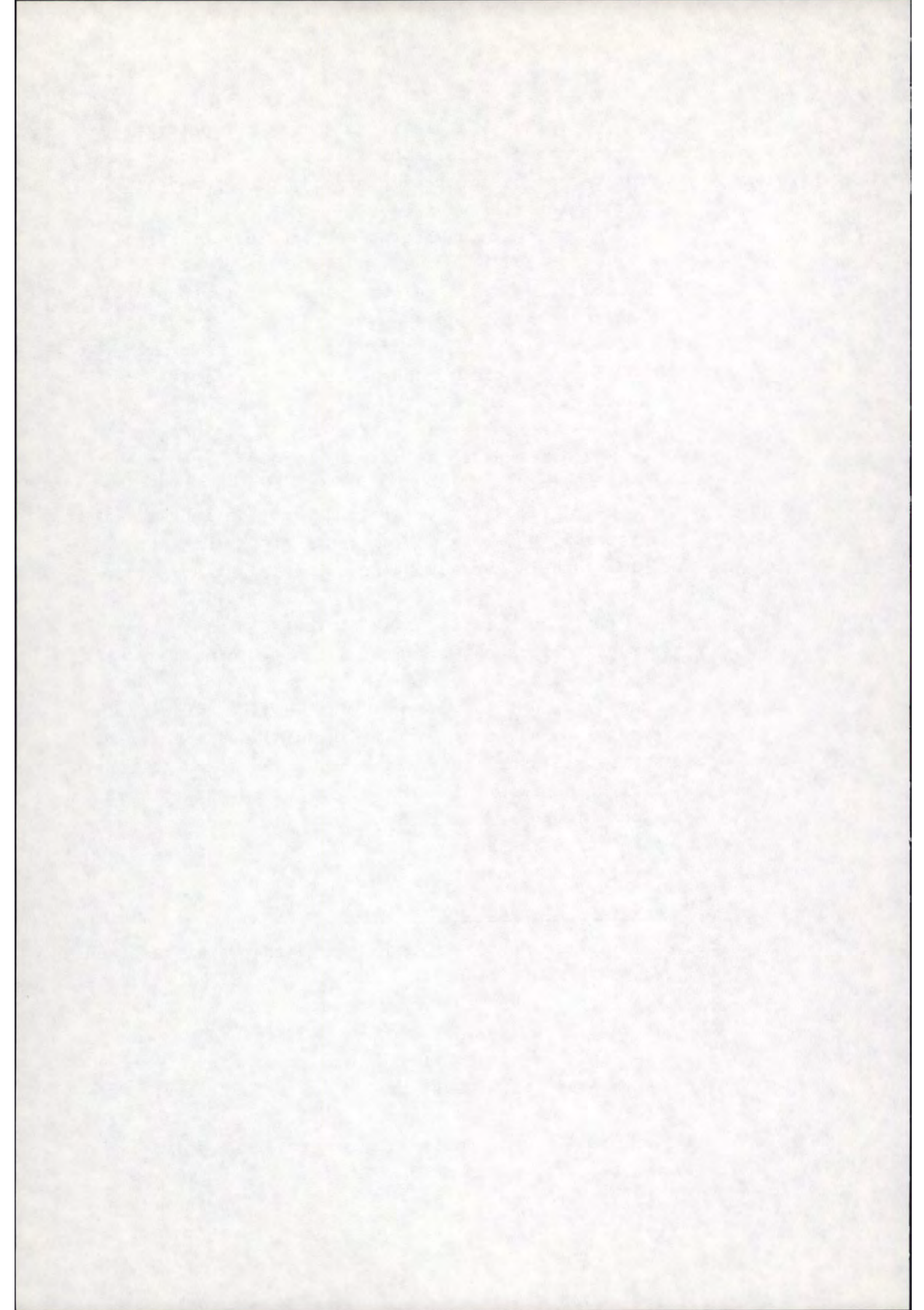
- et kontaktorgan mellem ministerierne med pligt for medlemmerne til at oplyse om påtænkte større foranstaltninger,

- et effektivt planlægningsarbejde i hvert ministerium, underlagt et samlende planlægningsorgan, der eventuelt kunne være en udbygning af det foran nævnte kontaktorgan.

Det skal tilføjes, at boligministeriets kommitterede i byplansager, som led i sit almindelige arbejde og sit rådgivningsarbejde for blandt andre egnsudviklingsrådet, i beskedent omfang har påbegyndt en analyse og kortlægning af landets amter og en fremstilling i oversigtsform af en række elementære oplysninger om landets forskellige dele, samt gjort sig nogle foreløbige overvejelser om fremgangsmåden og de helhedssynspunkter, der kan anlægges ved en eventuel landsplanlægning.

2) Bevaring af landbrugsområder.

Tendensen til bymæssig spredning forstærkes ved, at et voksende antal af befolkningen får bil og bliver - selv over længere afstande - mindre afhængige af de kollektive trafikmidler. Stigningen i velstandsniveauet øger efterspørgslen efter sommerhuse og behovet for udflugtsområder og friluftsliv. Særlig på Sjælland synes risikoen for spredt bebyggelse, der er til skade for landbrugsområderne og disses drift og for naturområderne, at være nærliggende. Der er fare for, at betydelige dele af Sjællands landbrugsjord og øvrige åbne arealer udstykkes i mindre parceller, der ejes af byboere.

Hverken landbrugslovgivningen, byreguleringsloven eller fredningsloven synes at være tilstrækkeligt vidtgående til at hindre dette. Det er derfor et spørgsmål, om man ikke bør overveje en mere konsekvent og effektiv planlægning også uden for byområderne med det formål at modvirke uønsket udstyknings og bebyggelse og fastholde områderne - også de områder, der ikke er fredningsværdige - som landbrugs- og naturområder.

Administrationen af en sådan ordning måtte henlægges til godkendende instanser omfattende regionale enheder af en betydelig størrelse og støttes ved en nær samordning af landbrugs-, frednings- og byplanadministrationen.

3) Kommunale reformer.

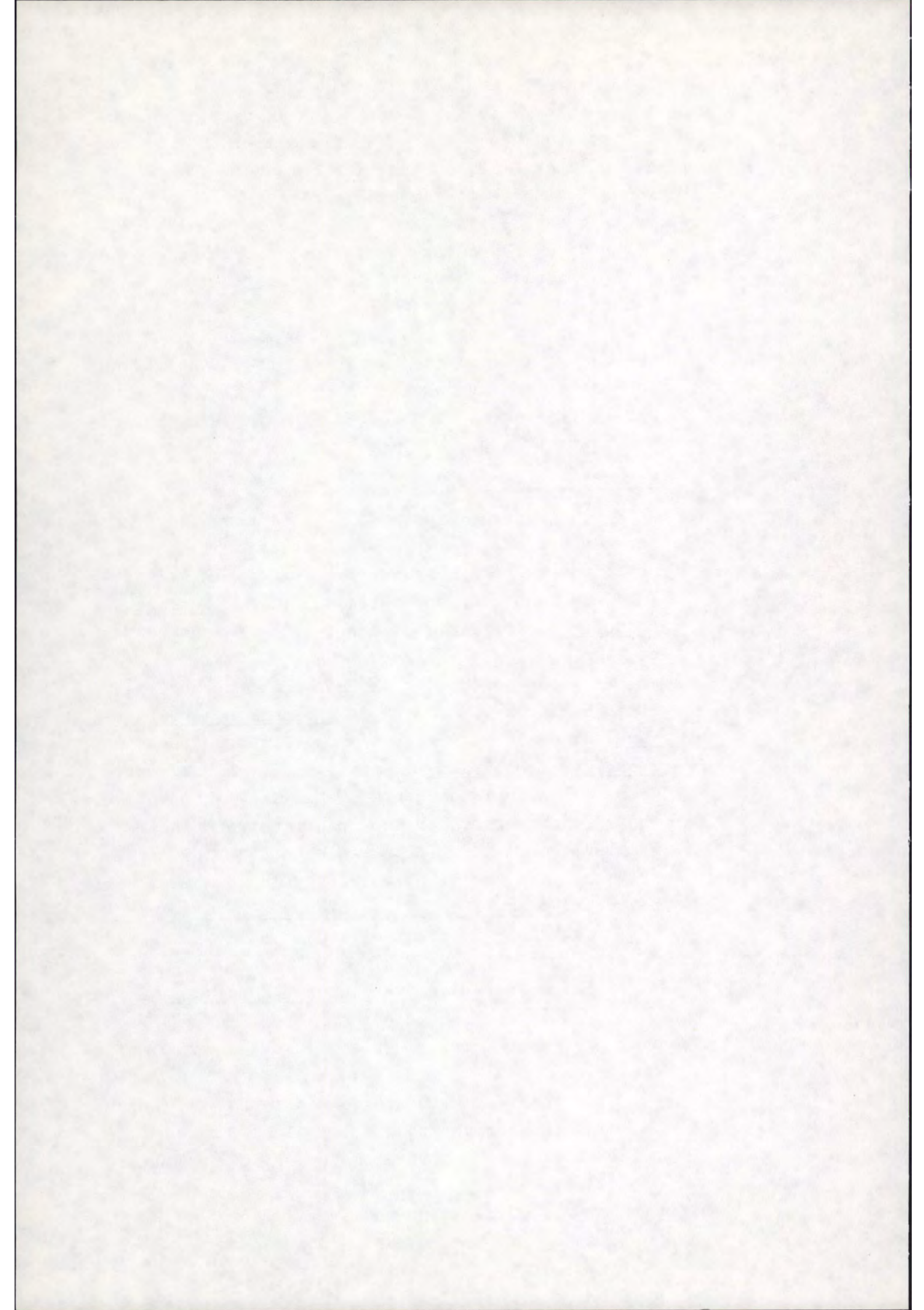
Planlægning af byområder omfattende flere kommuner møder ofte på vanskeligheder, fordi interesserne hos de enkelte kommuner ikke er sammenfaldende.

Man kunne derfor overveje, hvilken kommunal inddeling, der var mest hensigtsmæssig set ud fra et planlægningssynspunkt.

I visse henseender skyldes interessemodsatningerne forskelle i planens økonomiske konsekvenser, for de enkelte kommuner eller kommunernes økonomiske bærekraft. Denne forskel gør sig ikke alene gældende i kommunernes stilling til planlægningsprincipperne, men også på planernes gennemførelse senere hen. Planlægningens "follow up" svigter. Man bør sikkert overveje en ordning, som bevirker en stærkelse af de økonomisk svage kommuner, i hvilke det er ønskeligt, at byudviklingen foregår.

Oprettelse af en overkommunal myndighed vil være nærliggende, således at der til en sådan myndighed henlægges administrationen af fælleskommunale anliggender.

Specielt for hovedstadsområdet skal der peges på, at omegnskommunerne i folketal stærkt nærmer sig folketallet i Københavns kommune, hvilket kan gøre det aktuelt at tage spørgsmålet om en hovedstadsordning op til fornyet behandling. Vigtigt led i en sådan ordning vil være organisation af trafikken og gennemførelse af den oversigtlige planlægning for hele området.

4) Samlet vandindvindings- og spildevandsplanlægning.

Ordningen af vandforsynings- og kloakeringsforholdene indgår i dag som en meget betydningsfuld faktor i planlægningens forudsætninger. Den voksende urbanisering og tendensen til, at befolkningen koncentrerer sig i og om de store bydannelser (København, Århus, Odense, Ålborg m.fl.) samt udviklingen inden for industrien med fremkomsten af større virksomheder - herunder kemisk industri - som har et betydeligt vandforbrug og afgiver store mængder af stærkt forurenede og til dels giftigt spildevand, stiller stigende tekniske og økonomiske krav til disse forholds ordning.

Det rent tekniske arrangement kan ikke gennemføres, uden at det får konsekvenser for områder, som ligger udenfor den snævre lokalitet, det enkelte anlæg skal betjene.

Hertil kommer, at de geografiske forudsætninger (grundvandsforekomster, strømføring o.s.v.) ikke er begrænsede og at en uhensigtsmæssig udnyttelse af de geografisk betingede muligheder vil begrænse udviklingen på andre felter f.eks. byvækst og industriel udvikling.

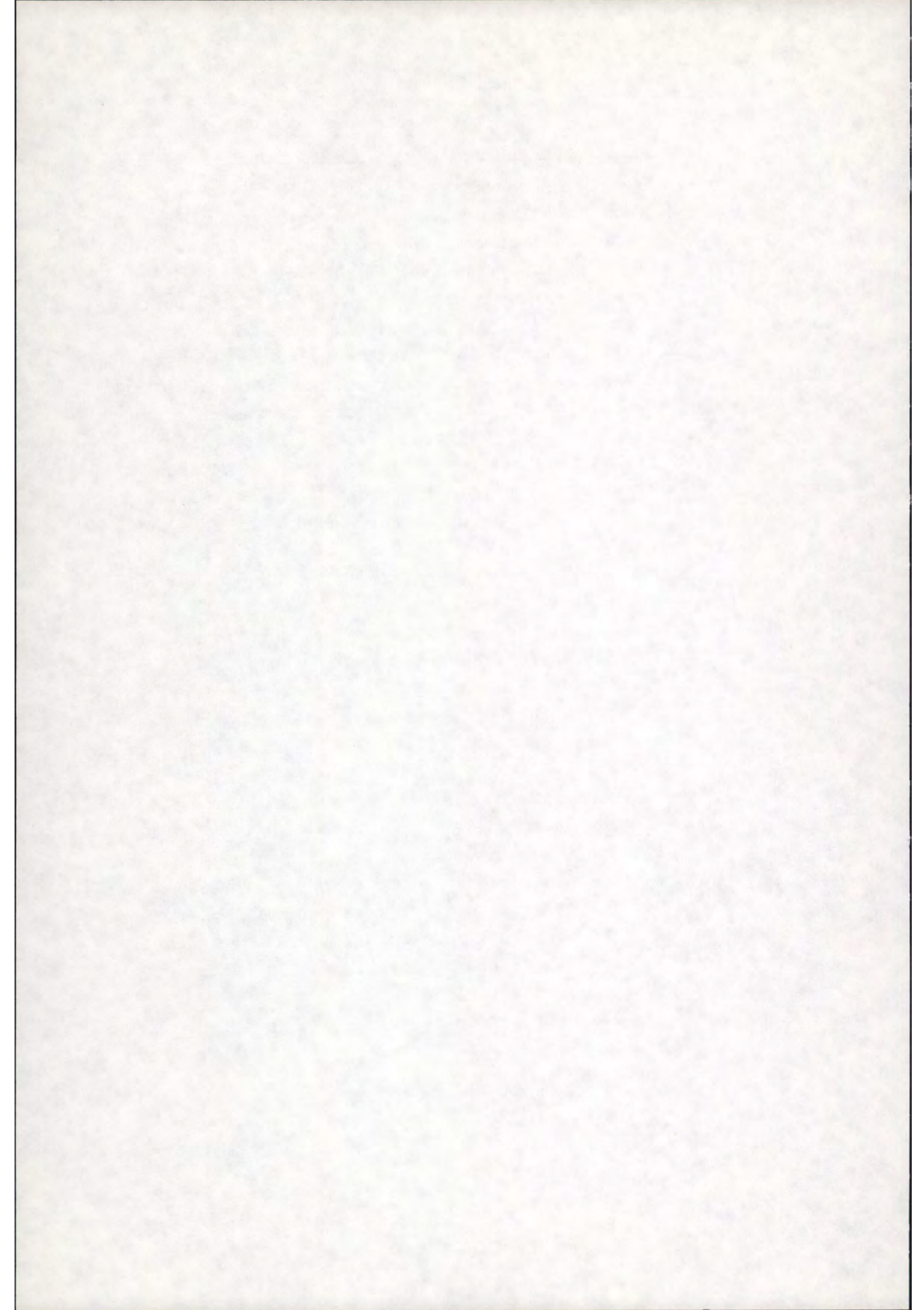
Den nuværende administrative ordning af vandindvinding og spildevandsafledning er spredt på flere landvæsenskommissioner, og sagerne rejses enkeltvis, efterhånden som der er behov for og økonomisk mulighed for at gennemføre de pågældende anlæg.

På denne baggrund må det forekomme vanskeligt at opnå tilstrækkelig oversigt og undgå skævheder i planlægningen.

Det bør derfor overvejes at gennemføre en for hele landet samlet planlægning for vandindvinding og spildevandsafledning.

5) Samlet byplan- og bygge lov.

I folketingsudvalget vedrørende forslag til bygge lov for købstæderne og landet har lovforslagets forhold til byplanlovgivningen været overvejet. Der er således fra udvalgets side udtrykt principi-

pielt ønske om, at de to lovgivninger samarbejdes i een lov. Boligministeren har givet tilsagn om at ville nedsætte en kommission, når der efter en passende tids forløb er indvundet erfaringer på grundlag af den ny byggelovgivning.

Folketingsudvalget har fundet, at dette kommissionsarbejde bør fremmes mest muligt.

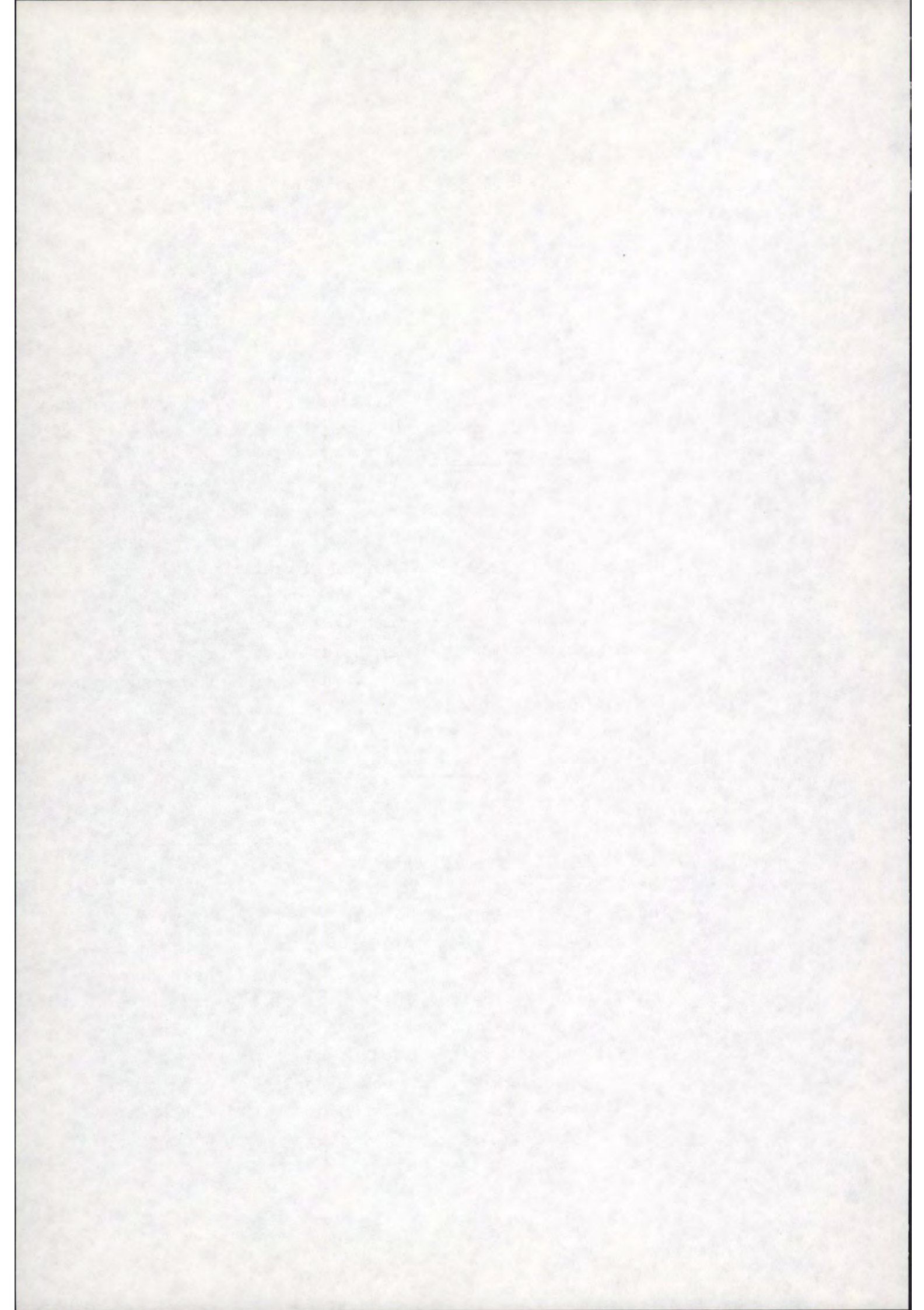
Der kan ikke på indeværende tidspunkt siges noget sikkert om, hvornår det omtalte kommissionsarbejde kan forventes påbegyndt, ej heller hvorvidt kommissionens arbejde vil komme til at omfatte spørgsmålet om reglernes materielretlige indhold op.

Udkast til lovreformer på dette område er udført af professor Frederik Vinding-Kruse på eget initiativ. Det seneste udkast af oktober 1958 indeholder forskellige nye materielle bestemmelser bl.a. om egnsplaner og fordeling af kommunale anlægsudgifter.

Udkastets administrative bestemmelser er af statsministeriet og boligministeriet blevet stærkt kritiseret, ^{især} fordi hovedindflydelsen på planlægningen efter udkastet unddrages folkevalgte forsamlinger og politisk ansvarlige instanser.

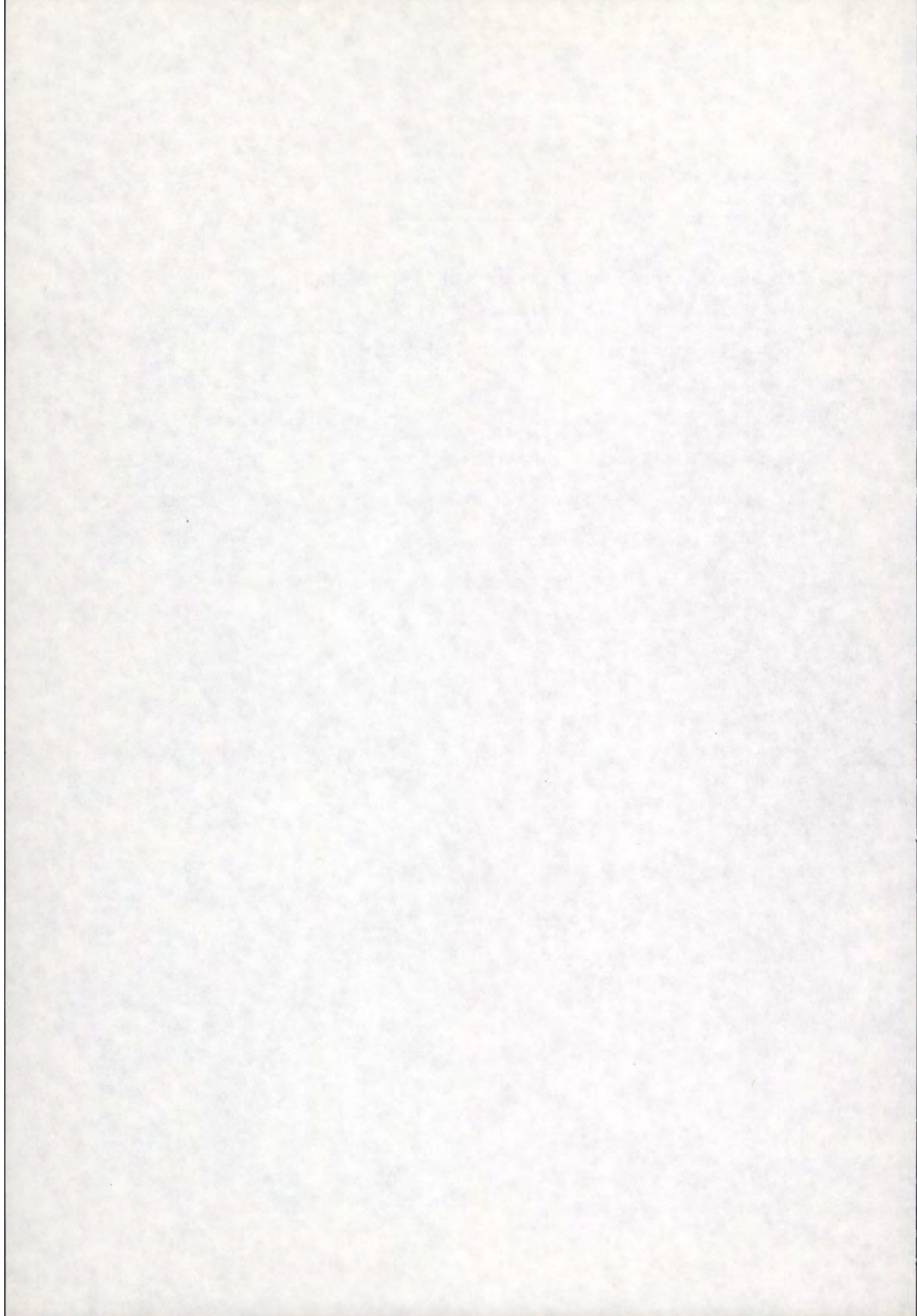
For et begrænset i kaldt område søges der gennem det af boligministeren fremsatte forslag til lov om planlægning af Køge Bugt-området skabt visse forbedringer i planlægningsgrundlaget. Forslaget behandles for tiden i folketinget. I hovedtræk går forslaget ud på nedsættelsen af et fælles kommunalt-statsligt planlægningsudvalg for området med henblik på udarbejdelsen dels af en fælles dispositionsplan for kommunerne og dels en vejledende plan for tidsfølgen i områdets udbygning. Udvalget kan udøve visse beføjelser, som i byplanloven er tillagt den enkelte kommune. Baggrunden for lovforslaget er anlægget af Køge Bugts-banen og Vestmotorvejen, som vil muliggøre en betydelig byudvikling i området.

Bilagsfortegnelse.

- Bilag I : Nuværende og foreslåede sjællandske
byudviklingsområder maj 1960. Tekst side 10.
- Bilag II : Storkøbenhavnske vandindvindings-
områder. Tekst side 17.
- Bilag III: Statsejede arealer i Nordøstsjælland. Tekst side 18.
- Bilag IV : Sjællandske sommerhusområder 1959. Tekst side 11.
- Bilag V : Storkøbenhavnske Nærtrafikbaner. Tekst side 13-14.
- Bilag VI : Storkøbenhavns spildevandsafledning. Tekst side 15.
- Bilag VII: Bymæssige bebyggelser i Nordøstsjæl-
land. Tekst side 23 ff.

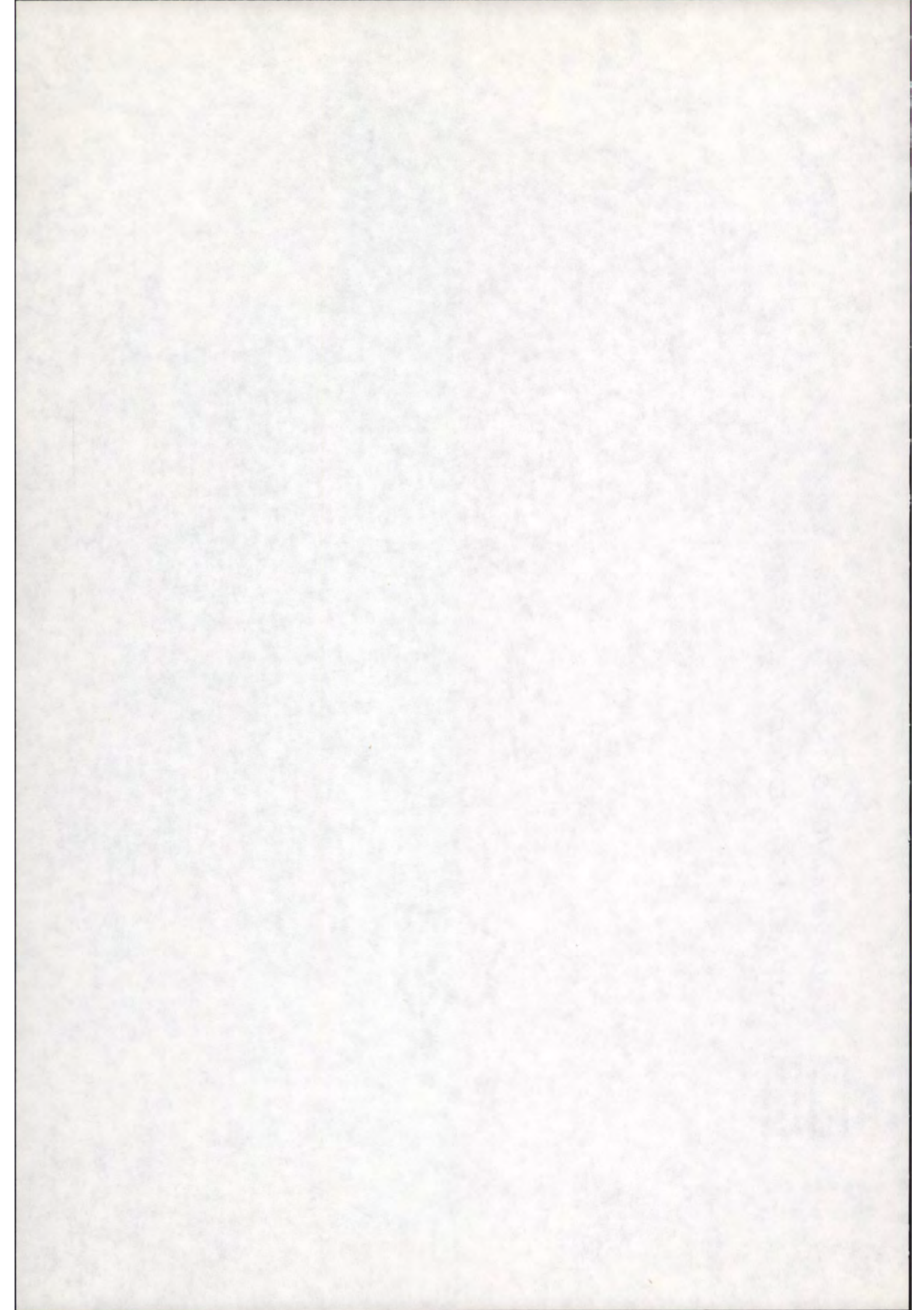

BYUDVIKLINGSOMRÅDER MAJ 1960. FORESLÅEDE BYUDVIKLINGSOMR.

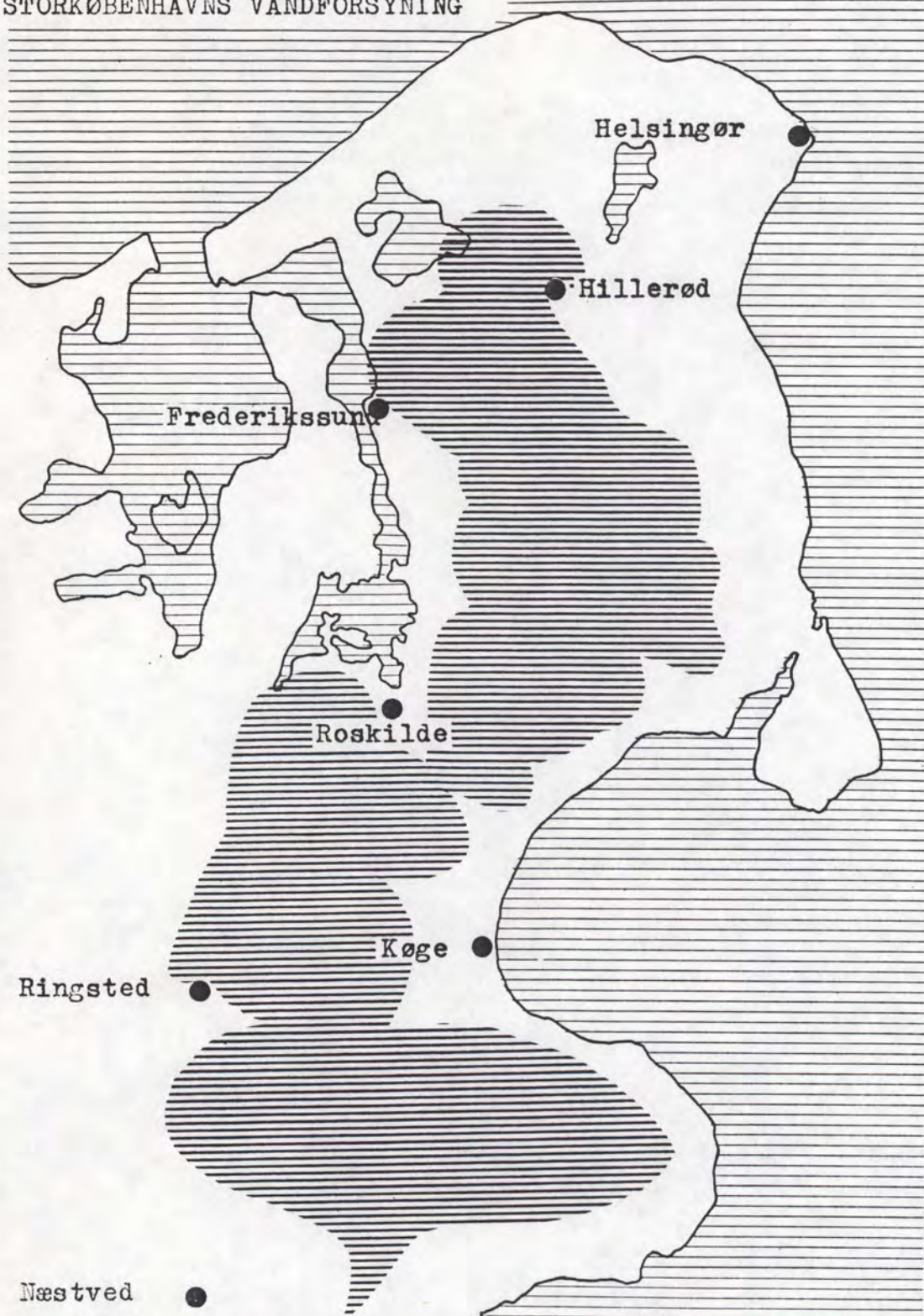

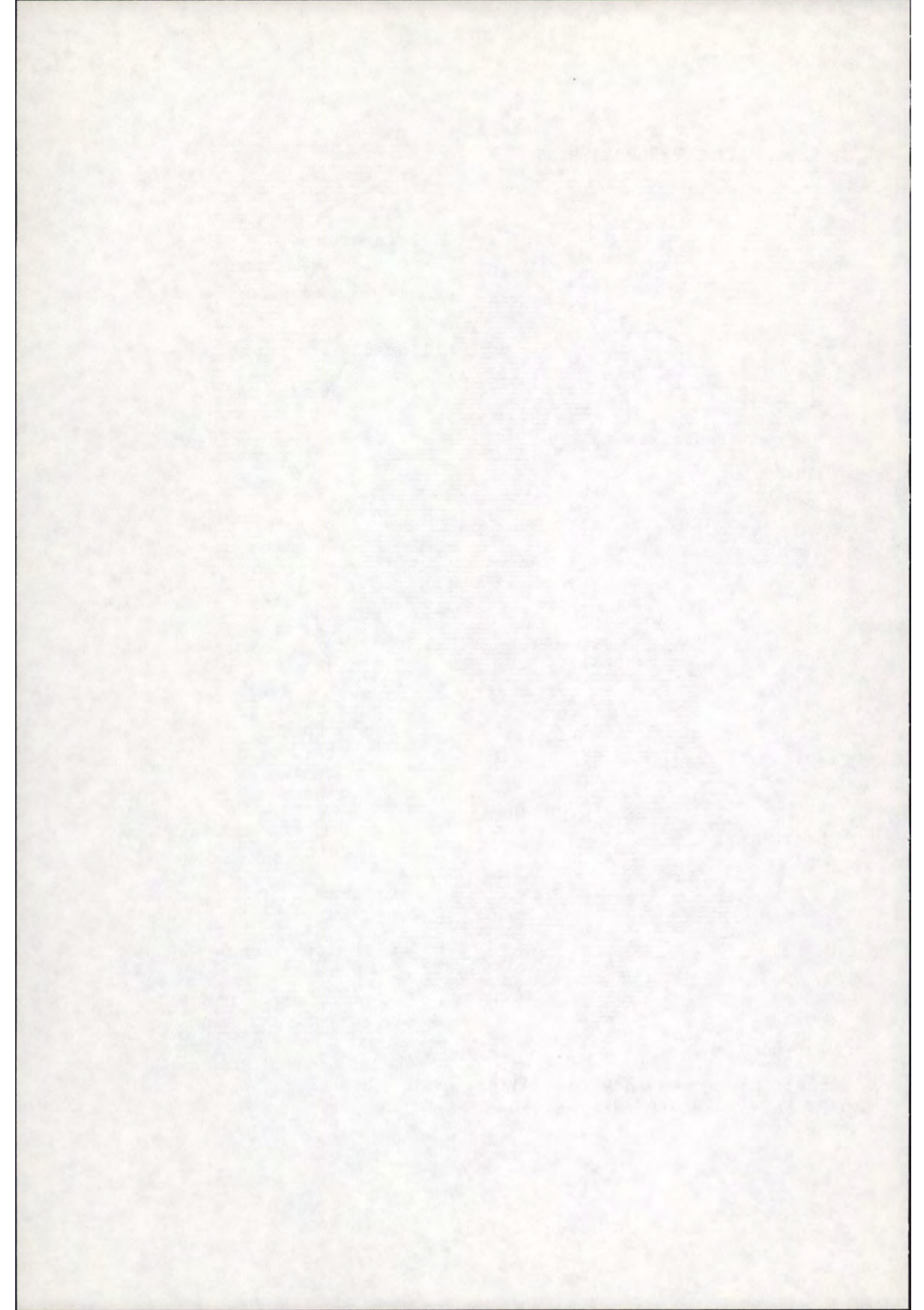

STORKØBENHAVNS VANDFORSYNING

Områder hvor vand indvindes eller
hvor indvindingsret er sikret

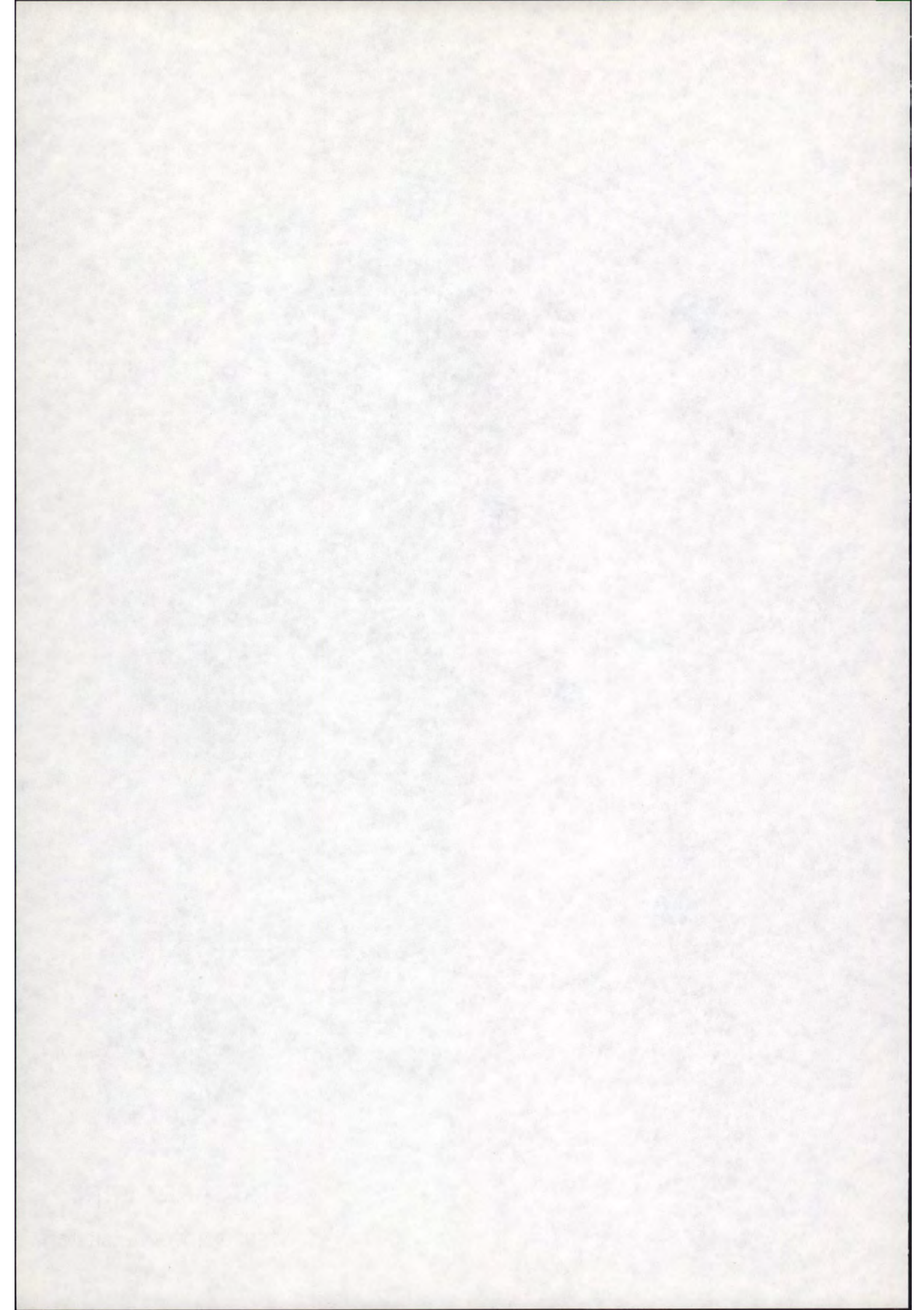

STATSAREALER .

EJENDOMSOPGØRELSE 1959.

Sommerhusområder 1959

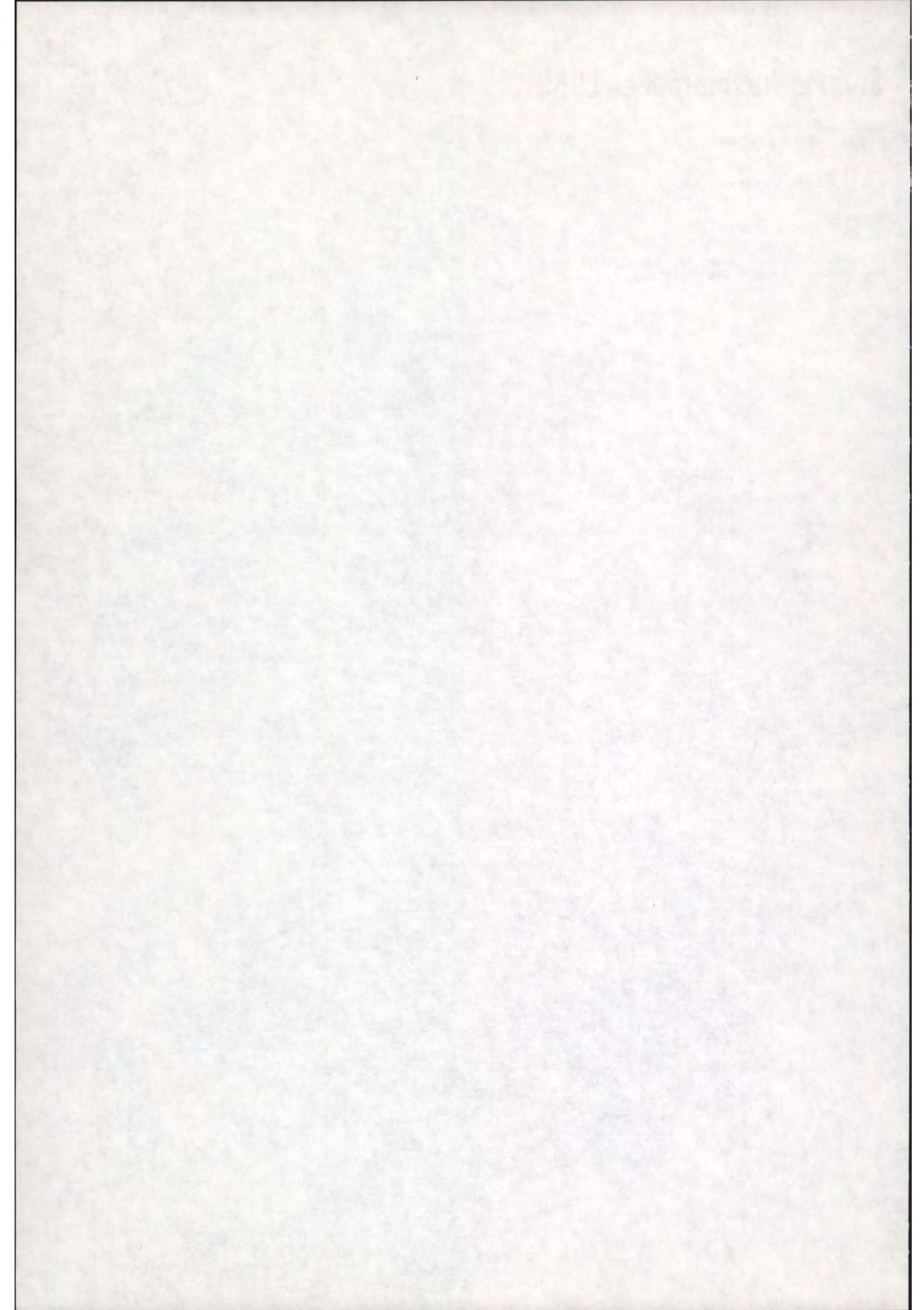
- Sommerhusområde
- I prik - I sommerhus
- Fredet område

Huse i området mellem Hornbæk og Køge samt i Roskilde amt er ikke indtegnet.

1:300000

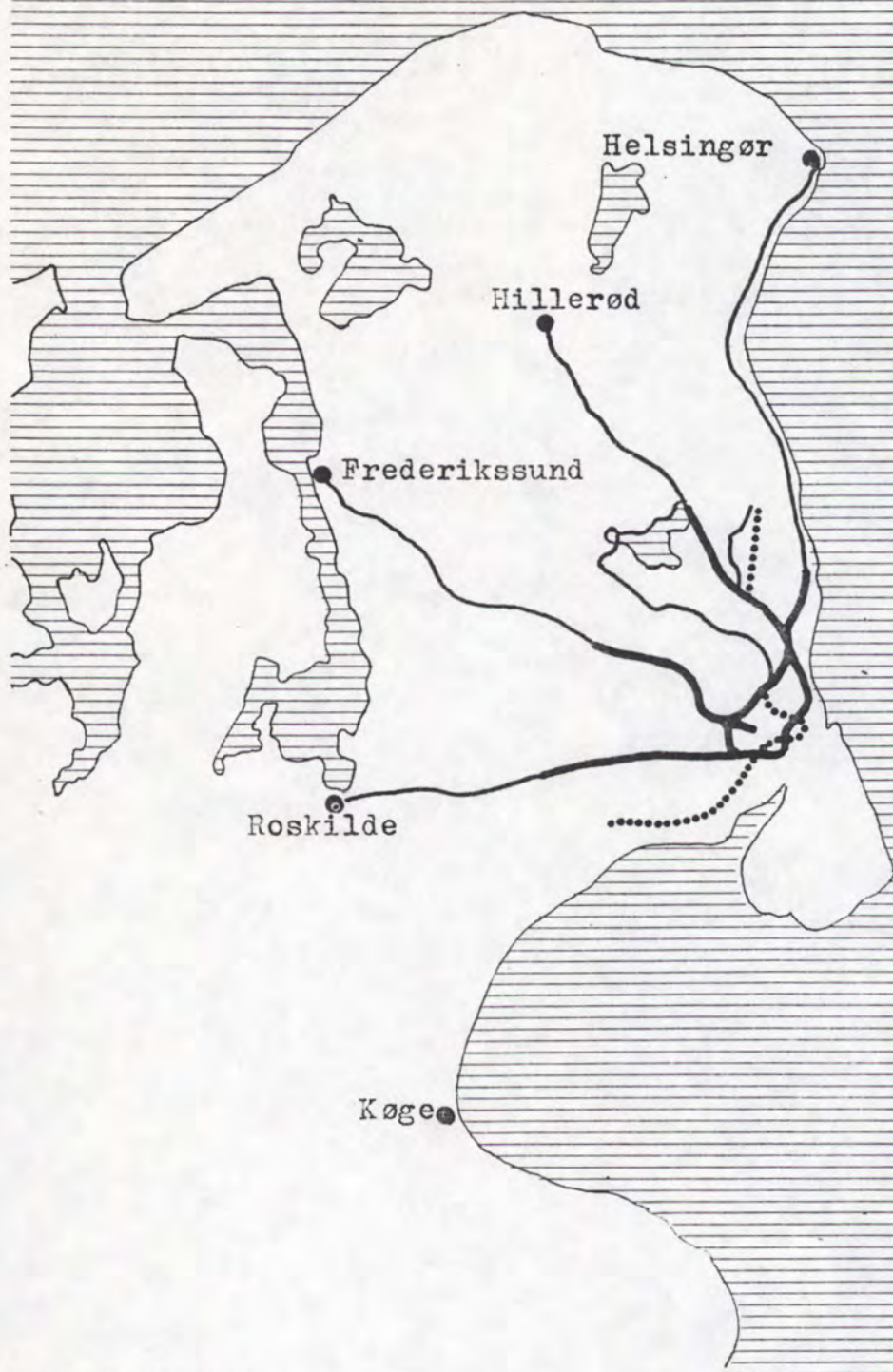

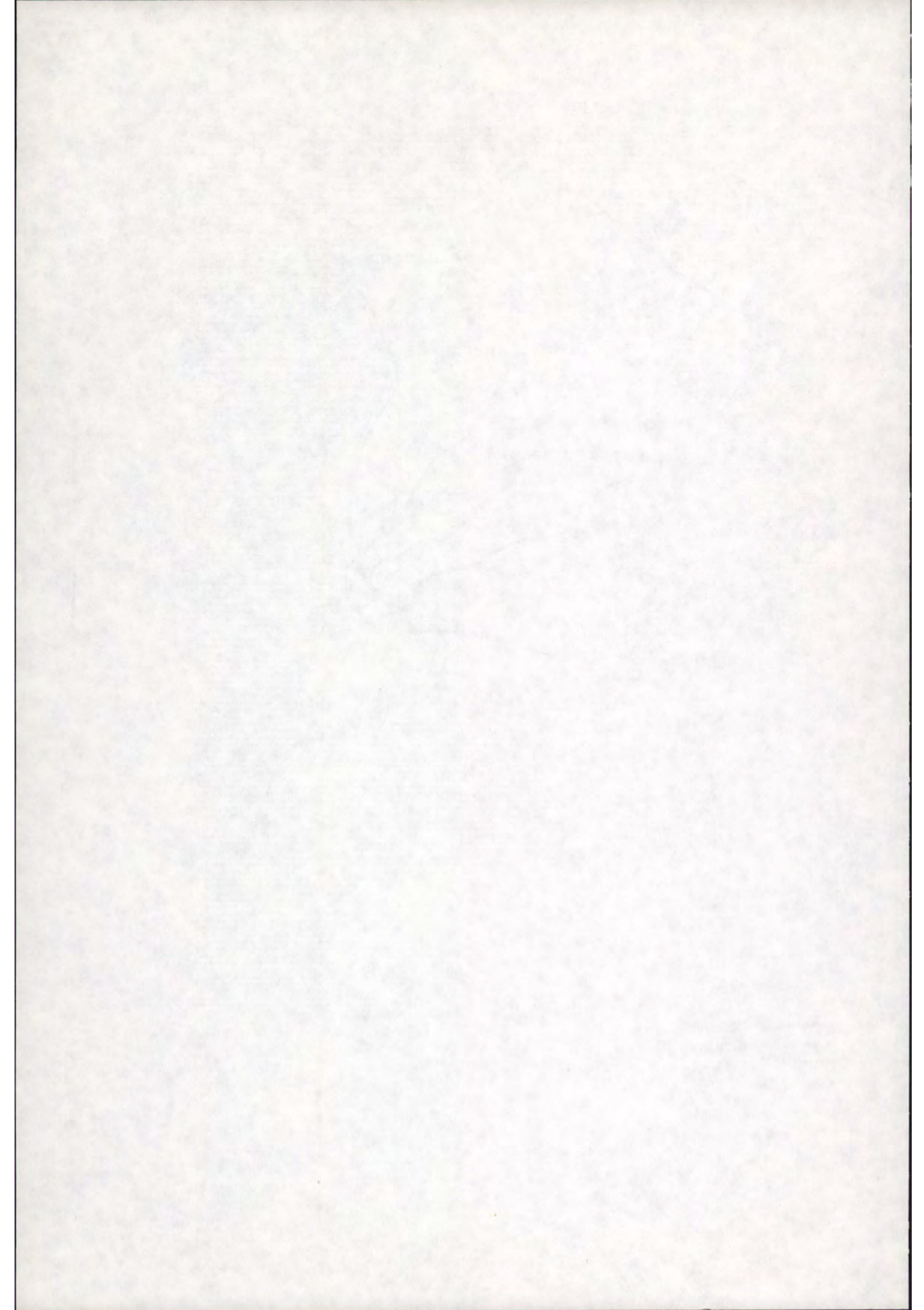

NÆRTRAFIKBANER

- S-baner
- == Fjernbaner
- ..... Forslag til S-baner

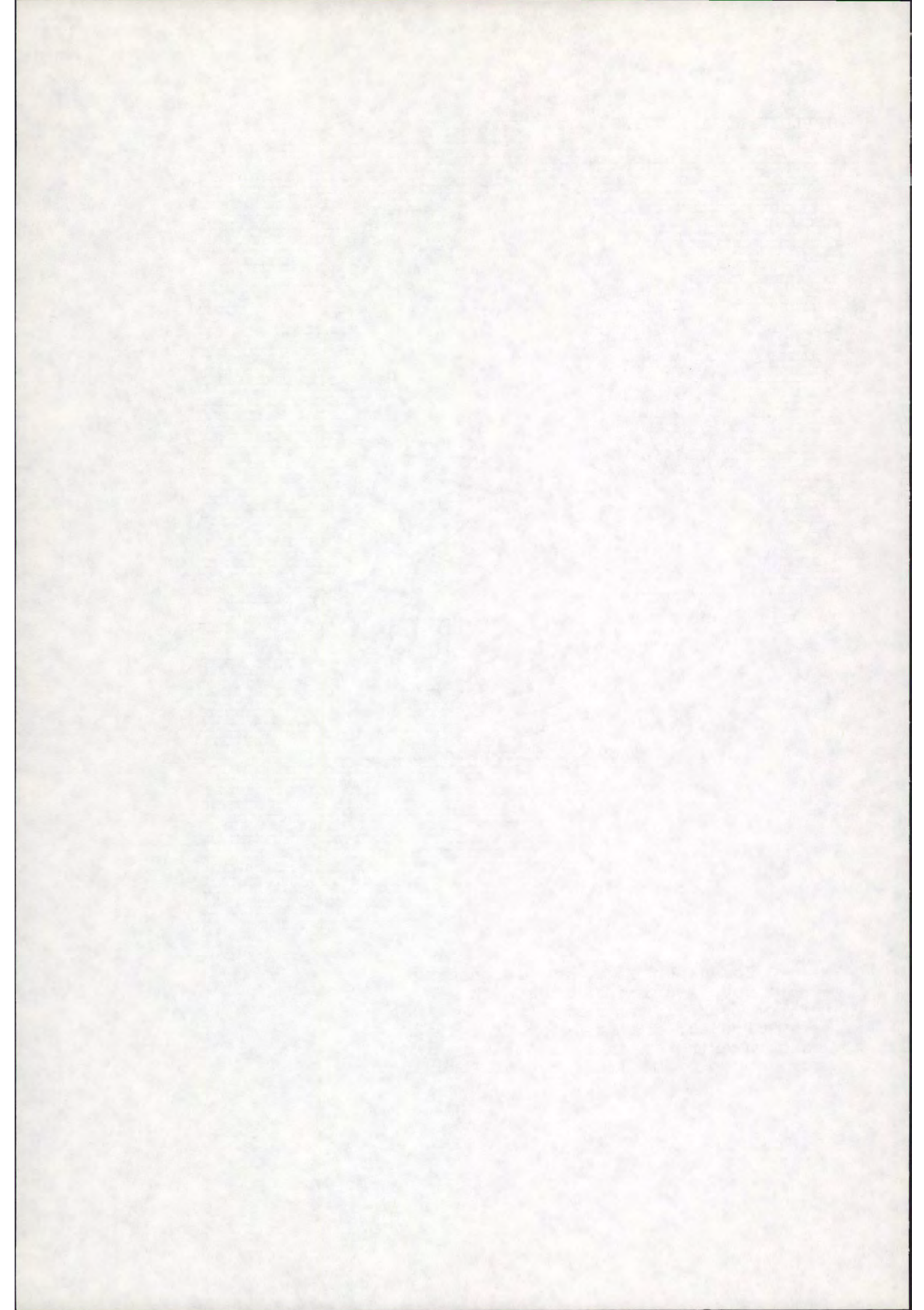

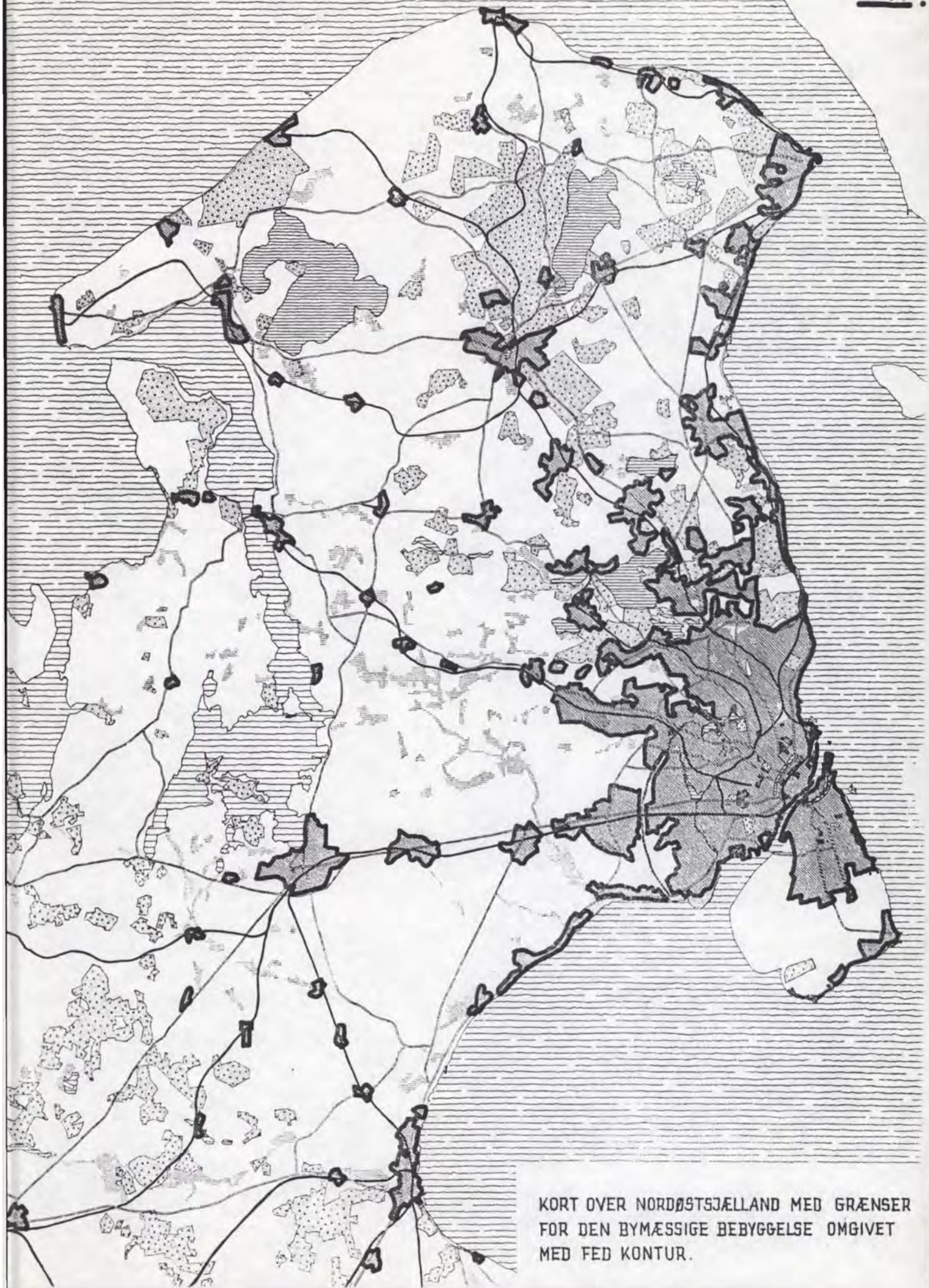
SPILDEVANDSAFLEDNING

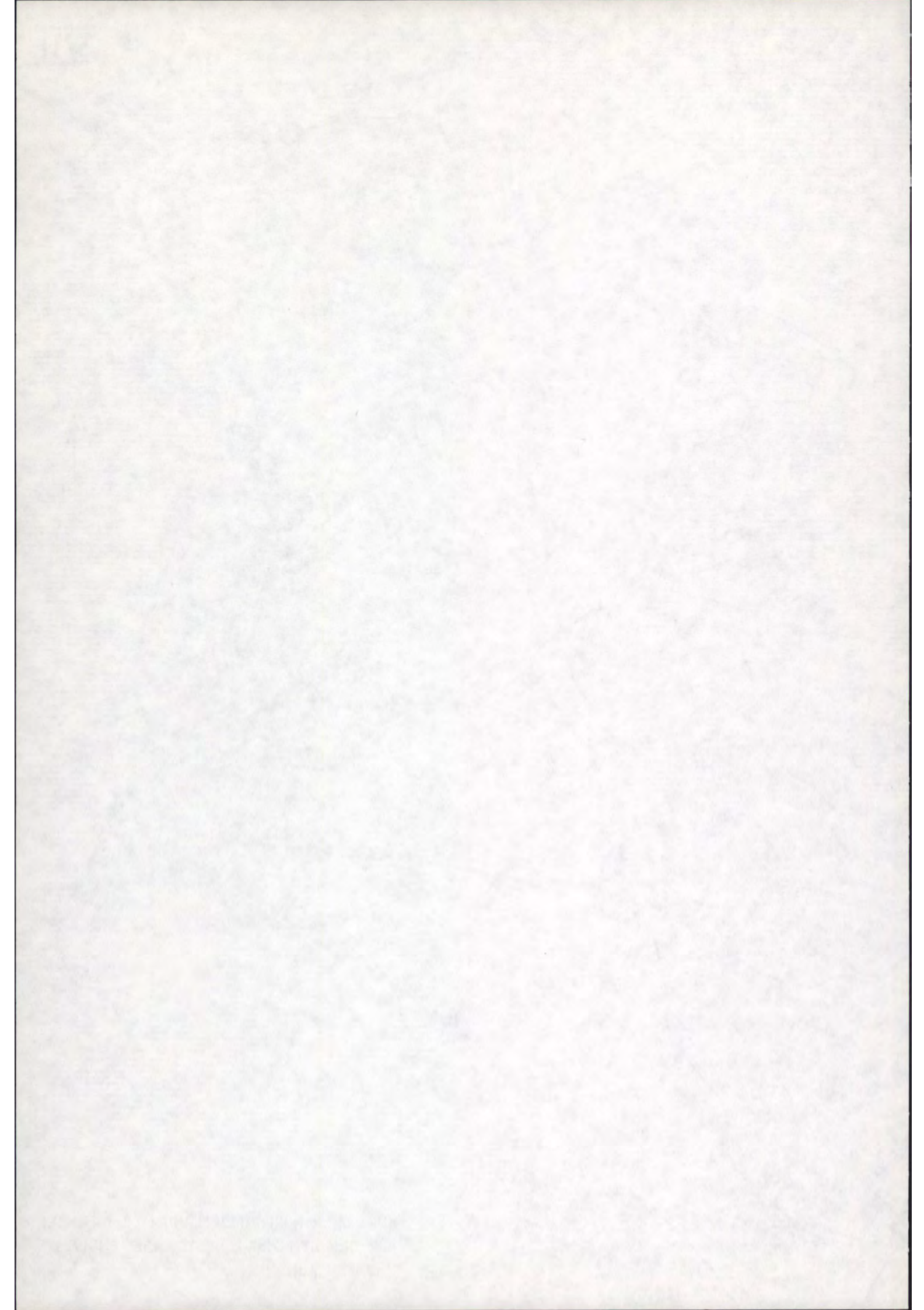
- Hovedledning m. proj. renseværk
  - Hovedledning m. renseværk
  - - - - - Kloakoplandsgrense
  - - - - - Projekt fra Stadsing.Dir. 1952
- Med skravering er angivet områder
hvor vandet er mindre egnet til badning

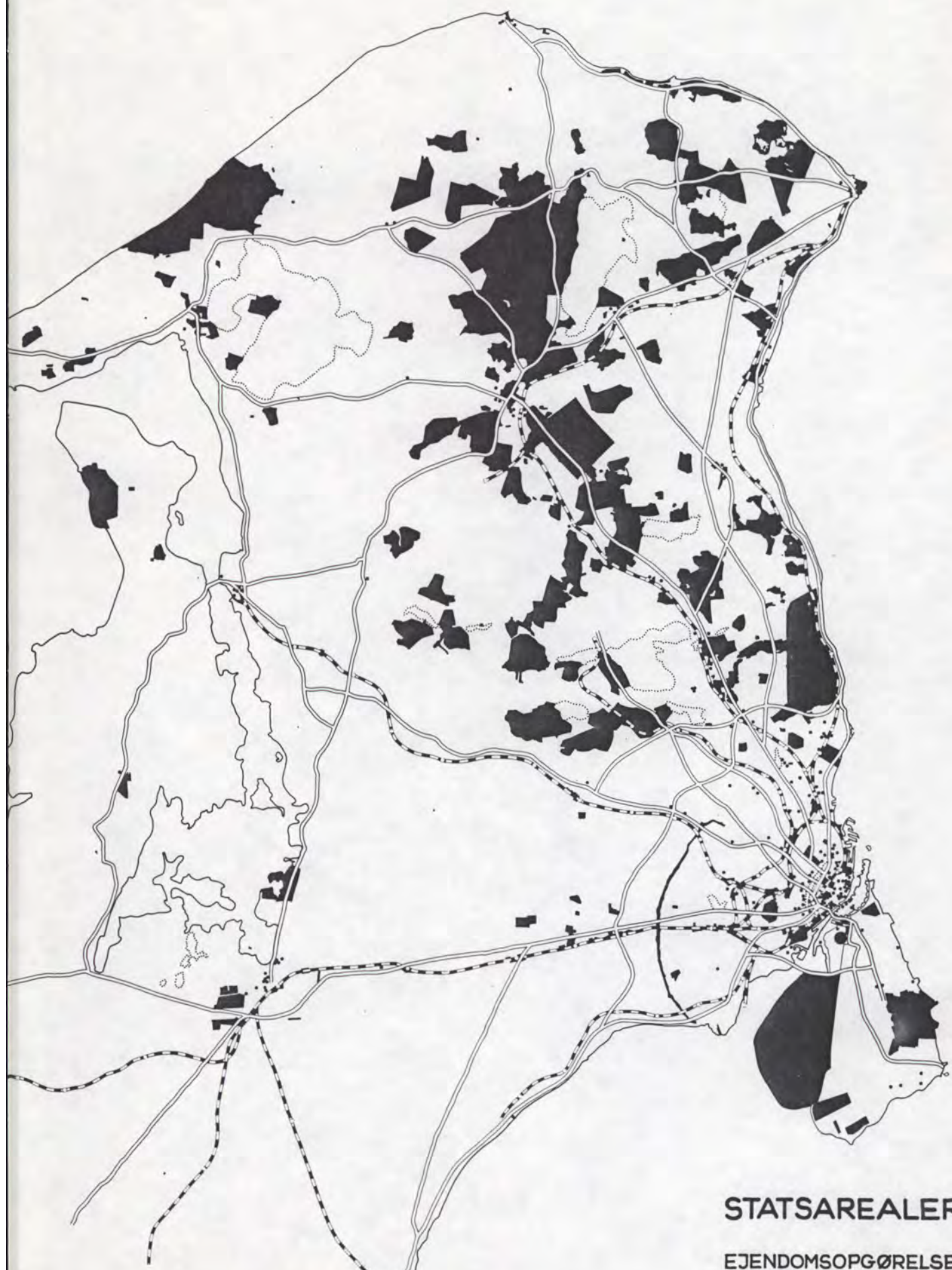

STATSAREALER .

EJENDOMSOPGØRELSE 1959.

